

310991

ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును.

Vol. 11
సంపుటము ౧౧

చెన్న పట్టణము 1924 వ సం॥ నవంబరు నెల 14-వ తేది శుక్ర వారము
శ్రీ రత్నాక్షినామ సంవత్సరము, కార్తికమాస బహుళ తృతీయ 3.

No. 190

సంచిక ౧౯౦

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు మంచిమందు

నొప్పు గొప్పవారిచే వేలవేల యోగ్యతాపత్రికలు పొందియున్నది. వందభాష చీటి కూచి కలిపిన తెలుగుముగలుగదు.

అమృతాంజనము న కలవిద

తలనొప్పుల హామ్యము, నాయాపుబొట్ల కాపును,
కాపునొప్పుల కారదోలును, బొట్లగొట్టును.
బెలుకుల భేదించును వాపుల రూపుమాపును.
వగ్గును తగ్గించును దురదనుతొలగించును.

నొప్పులకు నంజీవివంటిది

ఈమందును దుబ్బగానే చెయ్యట కట్టుటవలన శరీర
మండలి దువ్వదార్థములను తొలగించి డహమున
కారోగ్యము గలిగించును. నొప్పులు తీసివేయును.
విదేశములలో కూడి వాడుచున్నారు.

వక-నిడబ్బీతో నహ నీసా 1-కి ర్పు 0-10-0; డబ్బన్ 1-కి ర్పు 0-4-0. ప్రతియింట నుండదగినది.

నుండరమైన పనితరము! బహుమాన పతకములు, డాలర్లు న్యాయమైన ధరలు!!

పీటినీ కోరిన ప్రతి యొక్కరూ తప్పక మా ప్రదర్శన కాలకు రా ప్రార్థితులు. నీమ వెండికి, సవరముబంగారుకు పూచి
నిచ్చెదము. తృప్తిరముగా తేనిచో వాపసు తీసుకొనెదము. 172 ఫుటలుగల చిత్రమైన క్యాటలాగు 1 కి ర్పు. 1.0-0
మా వద్ద ఇవి ఆ నేక సాగనైన మోస్తరులలో సిద్ధముగా నున్నవి. తేనిచి ఆర్డరిచ్చిన మీరు కోరు కాలములోగా తయారు
చేసి యిచ్చెదము. తరుగు సహా మజూరి 1/2 సవరము 1/2 సలి ర్పు 4, 1 సలి ర్పు 5, 2 సలి ర్పు 6. ఒక అక్షరమును
ప్రెస్ గ్రేవింగు చేయుటకు మజూరి ర్పు 0.1-0 వివరములకు వ్రాసినను లేక నేరులో వచ్చినను తెలుపబడును. (6)
డిప్లొడి రామయ్య శెట్టి, గురుసామి శెట్టి కంపెనీ, 25, వైనాబజారు రోడ్డు, మద్రాసు.

వెల్లింగుటన్ సి నీ మా,

మాంటు రోడ్డు, మద్రాసు.

8.11.24 తేది శనివారమునుండి 14.11.24 తేది శుక్రవారము
వరకు యూనివర్సల్ జ్యూయల్ క్రొత్తది 8 వ సీరీస్.

ది లెడర్ ఫుష్టర్స్

రిజినాలు డెన్ని కృత్యములు చూడతగినవి

ఆరోసు గొప్పసీరియల్ 49 దినముల కథ
నేవా గర్బర్ కృత్యములు చూడతగినవి. 958

శ్రీమయిలవరం బాలభారతి సమాజమువారు

రాజమండ్రి చింతామణి

నాటకశాలలో

రాధాకృష్ణ 15-11-24

సావిత్రి 17-11-24

ద్రౌపది 19-11-24

ప్రదర్శింతురు.

కేట్ల వివరము:—రు 3.0-0, 2.0-0, 1.0-0, 0.8-0.

కె. పట్టాభిరామయ్య,

కార్యదర్శి.

రెడ్డిరాణి

సజ్జితమాసపత్రిక

సం॥ర చందారు 3

మత, సాంఘిక, వ్యవసాయిక విద్యావిషయములు చర్చింపబడును.

వారకాంత (నాటకము) విలులయ్య, విటక తెలయ్య

అద్భుతచర్యలు, చీచిజ్జన చదివితీరవలయును. వెల ఆ 12

మిథునాసురాగము (పేరుగన్న నవల) వెల ఆ 12

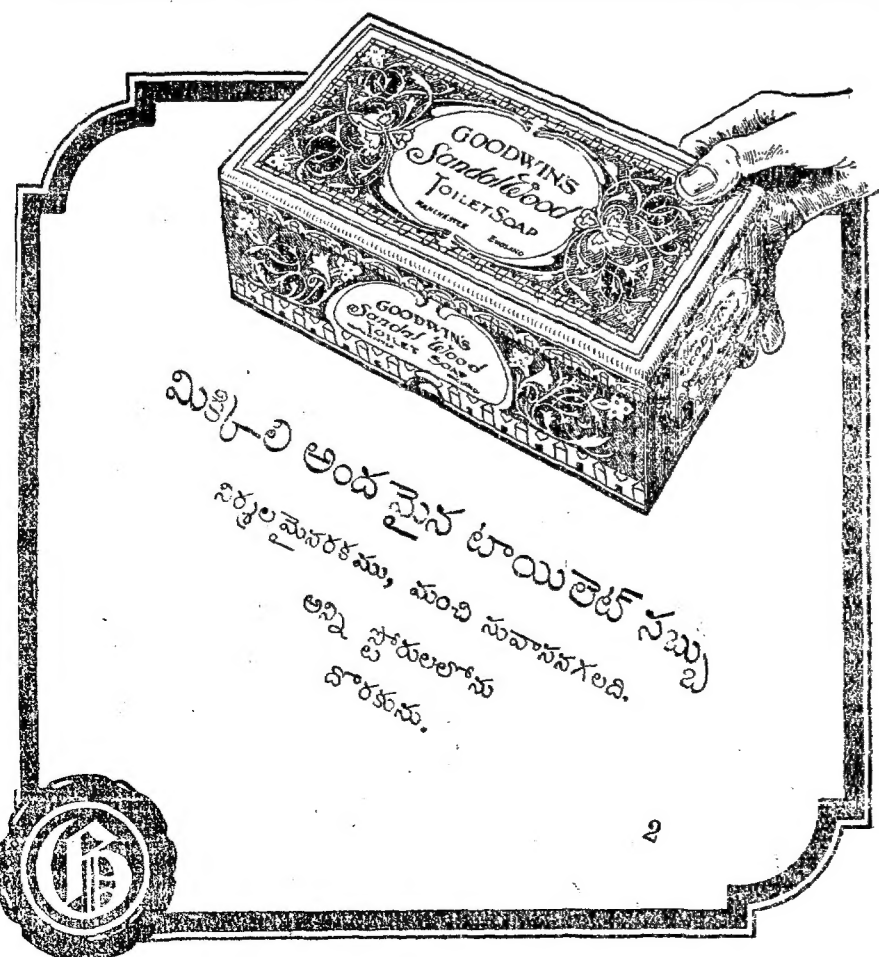
గర్వభంగము (గరుడ, బలరామ, ఆంజనేయ, సత్య

భామ గర్వభంగకథలు గలనాటకము) వెల ఆ 10

వాసంతిక (చెంచునాటకము. చక్కనివర్ణనలు) ఆ 10

ఆంద్రీనామసంగ్రహము (సటీక) వెల ఆ 4

రెడ్డిబదర్పు రాయవరము, గోదావరిజిల్లా.

మిక్కిలి అందమైన టాయిలెట్ సబు
నిర్మలమైనరకము, మంచి సువాసనగలది.
అన్ని ప్రాదేశాలలోను
దొరుకును.

కృపామండల ప్రాథమికోపాధ్యాయ బదలముహూర్తనాథ

అధ్యక్షకోపన్యాసము

అధ్యక్షులు విన్నవించుట, గుండేపల్లి జమిందారులు మహారాజాజీ మోతే గంగారాజుగారు (ఎం.యల్.సి) చదివిన ప్రారంభోపన్యాసము.

నాయందలి అభిమానముతో నన్నీ పథి క్రాంతినాధి పత్యము పరిపాపముని కోరినప్పుడు నామనస్సు మిక్కిలి జంకి నది. మనస్సులు జంకుటకు కారణములేకపోతేదు. నేటి సభా విషయమా మహోత్సాహమైనది. సభ్యులూ విద్యార్థులూ విలసిల్లు తులు. కార్యభారమా కొండంత భారము నడచించియు న్నది. మహోత్సాహపు విషయములగుర్చి చెప్పుటకు నేనర్హు డనగాను, విద్యార్థులకురత అసలేలేదు. కార్యభారము నాచేతు లోనిదిగాదు. ఇక మనస్సు జంకక యేమిచేయును?

ఇక నే నెట్టిపాపము నాక్రమించితిరో చెప్పెదను. నన్ను పిలిచినవాడి నాయం దభిమానచెల్లున్నదో, అట్లే నాకు విద్యార్థివిషయమందాదరము, మహోత్సాహపు విషయములను గుర్చి తెలిసికొందమున యత్నాహము, విద్యార్థి విలసిల్లుతో నావాసముచేయుచు మన అభిలాషము, మిక్కిలి యర్హమైనఈ విషయమును ఫలోన్ముఖము చేయుటలో నేనుగూడ పనిచేసితి నను తొప్పి ఇవియున్నాయు నన్ను పురికొల్పి, యెట్లో యీసా హస కార్యమునకు ప్రేరేపించెను.

అపైన కలరుగదా మహాజనులు, నాబోటివారియుత్సా హాలతన ప్రాకించువారను ధైర్యము కావున మహాజనులారా!

ఈవిషయమై మహాజను లుపాధ్యాయు లక్కడక్కడ 4, 5 ఏండ్లనుండి కట్టిన కృషినిగూర్చి సంగ్రహముగా చెప్పిన పిమ్మట విద్యార్థివిషయమునుగూర్చి వాక్రచెప్పెదను,

విద్యార్థివృద్ధి హేతుః విషయములు

- (1) విద్యాప్రపంచము గవర్న మెంటువారి పరిపాలనము క్రిందనే యుండవలయుననియు (2) బాలవిద్య గవర్న మెంటువారి ధర్మముగా జెప్పింప వలయుననియు (3) పాఠశాల లకు వారాపత్రికలు, భౌందాగారములు పరిక్రమిక, వ్యవసాయకబోధ, విద్యాబోధనోపకరణములు వివిధగా నుండవలయు ననియు (4) విద్యార్థులయందే ఉపాధ్యాయులకు నివాసగృ హము లుండవలయుననియు (5) ఇండిస్ట్రీ, వైస్సు నేర్పుకొల ది విద్యార్థులకు విద్యార్థివేతనము లుండవలయు ననియు (6) హీనజాతుల కన్నఃస్త్రీయులు ధర్మముగా నిచ్చి, విద్యచెప్పిం పవలయుననియు (7) విద్యాప్రజాభివృద్ధియందు మార్పులు జరుగ వలయుననియు (8) బాలోపాధ్యాయులకు 1 ఎడ్యుకేషనుల సభలయందును 2 మ్యునిసిపలు, తాలూకాబోర్డుల యందును 3 టెక్నీక్ బుక్సుకమిటి యందును 4 లెజిస్లేటివు సభల యందును ప్రాతినిధ్యము కాలయున—ఈవిధముగా విద్యార్థి భివృద్ధి హేతుకమగు ముఖ్యవిషయములను గూర్చియు,

ఉపాధ్యాయ జీవితసౌఖ్యము

- (1) బాలోపాధ్యాయ పదవి నె 1 కి రు 20 లు మొదలు రు 65 ల వరకు జీతములు హెచ్చింప వలయునని యు, (2) నాటికి ప్రావిడెంటు ఫండుగాని, పంచుగాని కా వలయుననియు (3) ఇతర ఉద్యోగిగృహాలకె ప్రీవీలేజీ నెలపు రు ఏండ్లపాటుకు 6 నెలల దీర్ఘవిశ్రాంతి కావలెననియు, (4) పదియేండ్లఅవధివముగఉపాధ్యాయులకు ప్రెయినింగు మిసహా యించుటయు, వారు పైపరీక్షలకు బోవుట కనజ్ఞయు కావలె ననియు, (5) ఉపాధ్యాయులను గౌరవముగాజూచుచు సకాల మునకు జీతము రీయవలెననియు, నీ మొదలగు యంశములే ప్రతిభ్యనించుచున్నవి. ఇదిగాక యిటీవల మధురజిల్లా ఉపాధ్యాయకలలో మజ్జియొక నూతనవిషయమును గూర్చి వెల్లడింపబడినది.

ఇట్లు 4, 5 ఏండ్లనుండి, ఉపాధ్యాయులు విద్యార్థివిషయమును గూర్చియు, తమ జీతములను గూర్చియు, సామాన్య జనులకు గూడ తెలియు నటుల నిరంతర ఫోవ మొనర్చుచున్నారు.

ఇంగులో కొన్ని విద్యార్థి జనకల్యములు, కొన్ని విద్యాప్రచురణావళికములు, కొన్ని ఉపాధ్యాయ సౌఖ్యతీ వివావళికములు గానున్నవి. కొన్ని సులభముగా, అసక్ర వ్యయములేకుండ నెరవేర్పదగినవి. కొన్ని అధిక ధనముండిన గాని నెరవేర్పాలనవిగా నున్నవి. కానిమొ—మూడిదన్నయు ప్రపంచోద్ధరణ దీక్షకములై, దీర్ఘలోచనము అనుభవమున,

వబ్రమరించినవిగానే యున్నవి. ఇంతవరకు మీప్రయత్నము లు వాని సంగ్రహమునుగూర్చి చెప్పితిని.

ఇక ప్రాచీన విద్యను గూర్చి సంగ్రహముగా నాలుగుమాటలు చెప్పెదను.

బాల విద్య

బ్రిటీషు గవర్న మెంటు వచ్చి ప్రస్తుతివిధముగా విద్యా పాలన మొనర్చకమున్న ప్రతి పల్లెయందును బాలవిద్యమాట మొకటి యుండెనని చరిత్రలవలన వెల్లడియగుచున్నది. పల్లె గ్రామము రిపబ్లికనుండి. అనగాసర్వసమస్వాతంత్ర్యముతో నుంచునది. ఇప్పటికిని ప్రతిపల్లెయందును దేవాలయము, జలా శయము, కుమ్మరి, కమ్మరి, వర్తకుడు, బ్రాహ్మణుడు, కాపు, క్షత్రియుడు, పంచాయితీ, పెత్తనదారు, రచ్చదావడి, చాకలి, మంగలి, వెట్టి, ఏనాది, మాల, మాదిగ మున్నగు సమస్త జనలచే నిండి ఒక్క ఉపపత్తప్ప తక్కిన సమస్తమునుగలిగి వెలయుచున్నది. మునుపు చదువులబడిగూడ యుండెడిది. పల్లె కూటమందు బాలవిద్య చెప్పు విద్యార్థుగరువునం ద్వా గాచుకులు ఆభిమానముతో చెలరేచుచుండిరి. పక్షమున కొకసారి విద్యార్థి లిచ్చు ఉప్పుతో తొమ్మిదిగల మోయిసులతోఉపధ్యాయునికిని, కుటుంబమునకును సంతకేవలమును, అక్షరాభ్యాసము, పుస్తకము పట్టించుట, విద్యార్థుల వివాహోపనయనములయందు గురుదక్షిణలు గాక నవరాత్రులకు, విద్యార్థుల కలకొలది యిచ్చుటయే గాక పొరుగుశృయందున్న ధనాధిపతుల బంధువులచేత గూడ పారితోషిక విప్పించుచు, విద్యార్థుగరువున కార్థిక సంపత్తి గూర్చుచుండిరి. విద్యార్థుగరువు వివేక సుతుడాయెనా అధిక గౌరవాస్పదుడుగా నుండియుండెను. పురోహితుడులేని యూర నీతడే స్వల్పముగా నావిషయములను జెల్పుచుండెను. మతగురువు లేనపు యచ్చినను, గ్రామములు పీఠియింబునే బస యేర్పరచుచు వచ్చిరి. ఇట్లు విద్యార్థుగరువు గ్రామమునకు జ్ఞాన దీప్తినిచ్చి కాగదావలెచెలుగుచు, చదువుకొనువారికి చదువు, చదువురానివారికి పురాణములు చెప్పుచు, మొత్తమున గ్రామము నంతను జ్ఞానవంతము జేయుచుండెను.

వారీషుల విద్య

లేక్కలు, వ్రాత, చదువు, పురాణ పఠనము వరకు బాలవిద్య యనుపేరుతోనే నేర్పుచుండిరి. వృత్తులను జట్టి కుల ములేర్పడిన కారణమున, బాలవిద్య సంప్రాప్తికాగా, కంచరి తొండ్రెయిన కుమారుడాకంచర వృత్తి, తొండ్రెయొద్దనే నేర్చుకొ నుచుండెను. వర్తకుడు కుమారుని తనచేతిక్రింద వేసికొని పని నేర్పుచుండెను. కరణము పిల్లవాని పాలము కొల్లకు తీసి కొని పోవుచుండెను. కాపు, తన కుమారునికి నేర్పము నేర్పు ను. సారె బాలునకు వగ్గుమనేత నేర్పును. ఇట్లే చాకలి, మం కలి, కుమ్మరి యెవరిపిల్లలకు వారు పనులు నేర్పుచుండిరి. పురో హితు తన కుమారునికి నమకము, చమకము నేర్పుచుండెను.

ప్రాథమిక (కామ్ర) విద్య

బ్రాహ్మణులకు వట్కర్కులు, అందులో అధ్యయనము, తానువేదము నేర్చుకొనుట (ప్రేయినింగు) అధ్యపనము, తాను నేర్పిన విద్య విద్యార్థులకు చెప్పట. ఇవి వట్కర్కులలో ముఖ్యమైనవి. విశ్వవచ్చినవాడు విద్యార్థికి విద్య చెప్పని పక్షము మున నాతడు విషఫలముల నీను చెట్టుగాను, బ్రహ్మ రక్షున్న గాను పుట్టినట్లు కథలనేకములు ఆర్య, బౌద్ధసాంప్రదాయముల యంకు వ్యాప్తి గాంచినవి.

ఈ కారణమున వేద బ్రాహ్మణులకు విద్యార్థులకు విద్య చెప్పుట ధర్మమైనది. చెప్పకున్న పాపము. కాట్టి ఏ గ్రామ మందు వేదముచదివిన బ్రాహ్మణు డుండెనో ఆ బ్రాహ్మణుని యిల్లు ఒక పాఠశాల. అందు వేదము, కామ్రము, కాన్యములు చెప్పబడుచుండెను.

బాలవిద్య ముగించిన బాలురలో బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్యబాలు రీయధ్యయమున కాయనంగ్గ జేయుచుండిరి. ఆతి డీధర్మవిద్యను ద్రవ్యముగాని చెప్పడు. ఉచితముగా జెప్పును. విద్యార్థులు విద్యార్థుత్తరీ యగువరకు గురు సన్నిధానమందే యుండవలయును. వారి దృష్టి యంతయు గురు పరిచర్యయే. గురువు దృష్టియంతయు విద్యార్థులయందే లీనము. వధూకర మున జీవనము జరుగనివారికి గురువు తనయింటనే అన్నము పెట్టెను. ఇదియే యిప్పటికిని మన దేశమందు జరుగుచున్నది. బ్రాహ్మణుడు జీవించియున్నంతకాల మిది జరుగును. ఇదియే బాతీయవిద్య. విద్యార్థుల మద్యోగాపేక్ష లేదు. గురువునకు ధనకాంక్ష లేదు. ఇప్పటికి వేదధర్మమే శరణ్యము. ఇప్పటికి మనరాజధానియందు ఇట్టి విద్యార్థులు 10 వేలకు పైగా నున్నారు. వారికి గవర్న మెంటు గ్రాంటులు లేవు. ఉద్యోగాపేక్ష

లేదు. మహాసముద్రమున ఓడలకు దారిజూచు కొడిస్తూధము వలె దివ్యజ్ఞానజ్యోతులై పూజింపబడుచున్నారు.

ఇట్టి సంప్రదాయము ఏ ఖండమందును గానరాదు. జర్మనీ, ఇంగ్లాండు, అమెరికా మున్నగుచోట్ల గవర్న మెంటు సంబంధము లేక కోటిశ్వరులు నెలకొల్పిన విశ్వవిద్యాలయము లున్నవి గాని అచటి ఉపాధ్యాయులు జీతగాండ్రే. ఇట్లుపాధ్యాయులు ధర్మార్థమై, తమ జీవితమును విద్యావ్యాప్తికై ధారపోయు సంప్రదాయము మన భరతఖండమునందుమాత్రమేగలదు. రాజ్యములు మారినవి. పాలకులు మారినారు. ఈధర్మము మాత్రము మారక ఆచంద్రస్థాయిగా నున్నది. ఇదే భరతఖండమున కున్న ఆతిశయము.

ఉత్తమవిద్య

ఈ విధముగా గ్రామములో బాలురు గురుగృహమున విద్య నేర్చుకొని, అంతటితో తృప్తిపొందక అతీతవిద్యలను నేర్చుకొని, గోరెనయెడల గుంటూరు జిల్లాలో కృష్ణానదీతీర మందు యాత్రాస్థలముగా పరిగణింపబడుచున్న

అమరావతి

అమరావతివంటి విద్యాపట్టణములలో నెవరికేవిద్య కావలయుగన్నవారికి విద్య అంతకంటె పైనలేదనువిధముగా చెప్పుచుండెడివారు. ఆదినములలో

కాశీపట్టణము

ఒకవిద్యానగరము అచటనే వ్యాసపీఠము. విద్యార్థులు తండ్రిపతండ్లములు ఒక్కొక్క ఘట్టునున నొక్కొక్క శాస్త్రముం దతీతజ్ఞాన ముద్యోధింపబడుచుండెను.

నవద్వీపము

హిందూదేశము బాహుళ్యమైన దనుటచేత పలుతావుల యుం దిట్టి విశ్వవిద్యాలయము లుండెను. కలకత్తాకు 70 మైళ్లలో భాగీరథి నదీతీరముననున్న నవద్వీపముం దెందరో విద్యార్థులు చదువుచుండెడివారు.

తక్షశిల

ఉత్తరదేశమున, రావులపిండికి 20 మైళ్ళదూరమున నున్న తక్షశిలనుందలి విద్యా వైభవమును గూర్చి అసాధు హిం దూదేశమును సంబంధించిన వైనాయాత్రికు డెంతయో వ్రాకుచ్చి యున్నాడు.

మిథిల

మిథిలాపట్టణమందు మాత్రమే వ్యాయశాస్త్రము (తర్కము) అత్యుత్తమముగా చెప్పబడుచుండెను. అచటి పండితు లు విద్యార్థుల నాగ్రంథమును ప్రాసీనిం నయ్యరైరి. అట్టితరి వాసుదేవి సార్వభౌము డీచటికి విద్యార్థిగా బోయి అదియంత యజ్ఞాపక ముంచుకొని, వచ్చి తూ చాతప్యకుండ గ్రంథము వ్రాసి నవద్వీపమరదుగూడ వ్యాయశాస్త్రాధ్యయనము నేర్పరచెనని చెప్పబడుచుదు.

నలంద

మగధరాజ్యమందలి, గంగాతీరమున, పాటలీపుత్రముదరి ఆకాశతేజునిర్మితమైన నలందలో విశ్వవిద్యాలయమున ఆర్యదే వాచాయుని కడకు నాగార్జునుడుబోయివిద్యాభ్యాసమొనర్చినని తెలపబడియున్నది. ఇందే యాశోపుఖండపు విద్యార్థులనే కులు వచ్చి విద్యాభ్యాసమొనర్చినట్లు తెలుపబడియున్నది. ఇం దు పదివేలమంది విద్యార్థులకు బసట బోజనవసతులుగూడ నను ర్పబడి యున్నవట. అదట సమస్తశాస్త్రములు బౌద్ధమత గ్రంథములు చెప్పబడుచుండెను.

ఇచట ద్వారముందు ఒకపండితుంచును. అతడు ప్రతి విద్యార్థిని పరీక్షించి లోనికి బంపుచుండును. 9 అంశములమేడ యొకటిగలదు. మిక్కిలి యుత్తమములను, బాహుళ్యములైన పుస్తకభాండాగార ముండెను. ఇచట, ధర్మశాస్త్రము, ఆయుశ్చేదముగూడ చెప్పబడుచుండెను.

మధురాపట్టణము

మనరాజధానియందున్న మధురానగరము విద్యానగర ముగా నుండెను. అచటి విద్యాసంఘమునకు అగస్త్యుడు ప్రథ మాచార్యుడని చెప్పుచున్నారు. అది మిక్కిలి ప్రాచీన విద్యాల యముగా కానబడుచున్నది. దక్షిణదేశమందలి కాంచీపుర పండితులందరూ సంప్రదాయము లోనివారే.

విక్రమశిల

ధర్మపాల గౌడరాజుచే నిర్మింపబడిన బౌద్ధవిశ్వాలయ ఇది యిప్పటి భాగల్పూరునకు సమీపముం దున్నది. ఇందు వేయిమంది విద్యార్థులు సమస్తశాస్త్రములు జరుపుచుండి.

ఆశ్రమములు

భారతదేశమున నుండు స్థలములను వ్యాపించి వేనకువేలు విద్యార్థి జనమున కొనంగు విద్యాప్రదానమే గాక, జన్మపాప ల్గమునకై పరమార్థతత్వము నెఱుంగ గోరిన ముముక్షుజనము లకు పరతత్వ ముపదేశించుటకు నరణ్యభూములయందు లనే కము ఆశ్రమములుండెడివి. ఇప్పటికి 2000 సంవత్సరములకు ముందరచియింపబడిన కాశీదాస శకుంతలమున నట్టికణ్వశ్రమము వర్ణితమైనది. కణ్వభటు కులపతియని వ్యవహరింపబడి నాడు. కులపతియనగా 10,000 వేలమంది విద్యార్థుల కుపనిషద్భావములను కరతలాపకముగా విప్పిచెప్పు ధర్మపాఠశాలాపతి. అచటి విద్యార్థి జీవితము స్వచ్ఛము. గురుశుశ్రూషాపరా యణము విద్యార్థి యంతఃకర్మము ధర్మరూపమగు గురుని యందు లీనము. అచట, కుల భేదములు లేవు. అరిష్టదర్శముల ప్రత్యేకభావముల కాశీలేదు.

వైరాగ్యము, జ్ఞానము, పరమార్థము ఇవియే అచటి భాదములు.

ఈవిధముగా బ్రహ్మవిద్యమొదలు లోకవిద్యవఱకు గురు శిష్యానుక్రమణికగా దేశ మంతయు విద్య ప్రజ్వలించుచుండెను. గురువులేవిద్య మానువిద్యయని, యెంచి సంప్రదాయ రహిత మగు విద్యకు చెల్లుబడిలేకుండెను. మంటి ద్రోణాచార్యుడైన పెట్టుకొని లక్ష్మణము నిట్టకొను సంప్రదాయమే మనకు చిర కాలమునుండి యున్నది.

రాజాదరము

ప్రభువులు, ధర్మములను పండితులవలన తెలిసికొని ప్రభుత్వమునెరవుచుండెడివారు. భోజరాజు కాశీదాసునకన్నర లక్ష లిచ్చెనని వాడుకనుబట్టి రాజునకు విద్యాదర మెటుండె నో తెలిసికొనవచ్చును. విష్ణువర్ధనరాజు వేగిదేశమును పాలించు చు నన్నయభట్టు క్షేట్రావరించినదియు ఆంధ్రభారత పాఠకమ హాశయలకు తెలియనివిషయము గాదు. కవి తిక్కనను మనువు సిద్ధిరాజు మామాయని పిలుచుచుండెను. ఆంధ్రభాషాపతి నిరస వత్సావ్య లతలచే నుయ్యాల లూపిన శ్రీకృష్ణరాయలు పెద్దన ఎదురైనచో గన మదకరీంద్రము దగ్గి కేలూతయొగని యెక్కించుకొనియెనని పెద్దనయే చెప్పియున్నాడు. తంజావూరు రాజ ధానిశేలిన సకల కళావేది రఘునాథ నాయకుడు రామచం ద్రాంబ యను కవయిత్రికి కనకరత్నాభిషేక మొనర్చి కవి తాసార్యభామ బిరుదును నిచ్చెనని యున్నది. నాటికిని కేటి కిని గద్వాలాది రాజ్యపతులుగూడ యథోచితముగా విద్యుల నాదరించుచున్నారు.

గురుశిష్యభావము

గురువే దైవము భావము శిష్యుల కుండెడిది. శ్రీ కృష్ణరాయలయొద్ద సమస్త విధముల సకల సత్కారములందున్న పెద్దన మనుచరిత్రమున రచించుచు తన గురువగు "శకటోపయ తి"ని యెంతో కొనియాడి యున్నాడు. ననదీప్యమలమందు విద్య నేర్చుకొను విద్యార్థులు, గురుదక్షిణ సమర్పించు నాచార మెంతయు కొనియాడదగియున్నది. బాలాశీ బాశీరావు పి య్యయొద్ద మహాపండితుడుగా నున్న, మన కైకలూరు నివాసి కురుగంటి సూర్యనారాయణశాస్త్రి విద్యా పూర్తియైనపిమ్మ లు కాశ్మీరమునకేగి, వారిని తోక్తమందు మెప్పించి, ఏనుగుల మీద ధనముగొని గురుదక్షిణ సమర్పించెనట. ఇటీవలి వారిలో బులుగు పాపయ్యశాస్త్రిగారవంటి వేదశాస్త్రవేది లభించుట యరుదు. వా రెల్లరు గురువాక్యమును పాలించుచుండెడివారు.

ఇది మన పూర్వవృత్తాంతము. ఇది జాతీయవిద్యులవేద ములయందలి మహిమచేతను, ఋషి సంప్రదాయమందలి మహి మచేతను, ఏరాజ్యము లెటులున్నను, ఆవిద్య గురుశిష్య పరం పరగా వ్యాపించుచునే యుండును.

ప్రస్తుత మనుసరింతము— వివిధదేశముల రాచుత్తపు పద్ధతులను నిష్పాక్షికపు దృష్టితో పరికించిన వారికి, బ్రిటిషు రాజ్యాంగపు పద్ధతివంటి యుత్తమమైనది వేటొకటి గాను పించదు.

మన దేశములో వారి రాజ్యాపద్ధతిని సంపూర్ణముగా స్థాపించినచో మనకును వారికిని స్పర్ధలేయుండవు. అట్టి రాజ్య స్థాపనమున కింకను పునాది స్థిరపడలేదని వారనెదరు. స్థిర పడినదని మనవారనెదరు. అది రాజ్యాంగవిషయ మటుంచుడు. విద్యానిషయములో ఆంగ్లేయ దొరతనమువారు విద్యాశాఖ నొ కటి స్థాపించి, దేశీయ విద్య ను తమకై వ స ము చేసి, దాని నేకవిధానముగా ఏకమాలికా ప్రయోగమువలె వ్యాపింపజేసిరి. దానితో పాఠకులు రిజల్టిస్ట్రాక్టర్ బోర్డు, మ్యునిసిపల్ స్కూళ్ళయి క్రమముగా దైర్ఘ్యరచే నియోజితు డగు ఇనస్పెక్టరు అధికారమునకు లోబడినవైనవి.

మొదట, మొదట స్కూళ్ళ ఆర్థికపరిపాలనలో ప్రారం భించిన బడులు, ఇప్పుడు బోధనావిధాన పద్ధతులయందు గూడ, ఇనస్పెక్టరునకు ఆధీనములై వారు చెప్పమనినవే చెప్పు చు, తక్కినవి మానివేయవలసినవారైరి. ఇప్పుడు సర్వాత్మనా ఇనస్పెక్టరు సెలబరును తూచాతప్పకుండు బోధింపవలసినవారైరి. ఈవిధానమువలన, స్కూలు చదువునకును లోకవ్యవహార మునకును సంబంధము పోయినది.

స్కూలు చదువు లోకవ్యవహారము

స్కూలులో ప్రైమరీచదివిన విద్యార్థి, చదువువిడచ గానే నెర్రకుని కొట్టులోనికి పనికిరాడు. కరణము తక్కు లకు పనికిరాడు. కంచరి కొట్టుకుగాని, సాలెమగ్గుమనకు, కాపు నాగలికిగాని, పుటోహితుని పాటోహిత్యమునకు గాని యెందుకు పనికిరాకున్నాడు.

ఇప్పటి విద్యార్థికి లోకభర్తయు తెలియదు. అర్థ్యం ప్రదాయము తెలియదు. తోడండ్రులయందు భక్తిలేదు. హిం దూతులు మర్యాద లెఱుగడు ఒంటరి కాపురమునకు గాలు ద్రవును. తల్లిదండ్రులమాట నిరాకరించును. దైవభక్తిలేదు. పాపభీతిలేదు. వ్యవహారజ్ఞానము నున్న.

ఎందుకీ చదువు

ఈచదువు బి. ఏ, బి. యల్ అనుపదవి కెగురు నూత్తు లీజను. దాని కెగిరినయెడల పనికివచ్చును. ఈ లోగామానిన యెడల యెందుకును పనికిరాదు. ఇందులో మార్పులుచేయు టకు పిలులేదు. తెలుగుభాషకు సహజము (Scientific) మార్గమును గణితము చెప్పటకు పిలులేదు. ఇనస్పెక్టరు నిరంకు శుడు. బ్రెయినింగు ప్యాఝయిన ఉపాధ్యాయుడైనను ఇన స్పెక్టరునకు ఎదురాడలేడు. అతనికేమియు స్వతంత్రములేను. విద్యాబోధ, స్నాతకోత్త్యముతో గూడినపని. నిర్బంధముతో గూడినదిగాదు. పాఠకుల ప్రదేశము అందలి జనలక్షణి, అక్కడికి గావలసిన సంగతులు, విద్యార్థుల వివేకపరిణామము పరిణామమునుబట్టి చేయవలసినవిషయము తెన్నో యున్నవి. వానినిబట్టి మంచియుపాధ్యాయుడు కొంచెము స్నాతకోత్త్య మవలంబింపవలసియుండును. కాని ప్రస్తుత విధా నమున నట్టి సదుపాయములేదు.

జాతీయపాఠశాలలు

ఈ స్కూళ్ళకును ప్రజలకును సంబంధము లేకుండుట చేతను ఇందలి విద్యావిధానము వ్యాపారమునకు పనికిరాక పోవుటచేతను, జాతీయ పాఠశాలలు వెలువడినవి. జాతీయ పాఠశాలల యత్నానికి అసహాయోద్యమము కాకతాళీయ కారణముగాని వాస్తవమైన కారణముగాదు. బందరు జాతీయ కళాశాల, రాజమహేంద్రవరము, గుంటూరు మున్నగుస్థల ములయం దీయసహాయోద్యమమునకు ముందే జాతీయపాఠ శాలలు సెలకల్పబడియుండుట దీనికి తార్కాణము.

ఇప్పటి పాఠశాలలు—విద్యాప్రణాళిక

ఇప్పటి పాఠశాలలలో విద్యాప్రణాళికలో తెలుగు పాఠముచెప్ప క్రమము మిక్కిలి అసహజమైనది. (Un Scientific) అదిగాక, బాలవిద్య, మధ్యమవిద్య, ఉన్నతవిద్య యెచ్చటి కచ్చటికి సంపూర్ణమైనవిగా నుండవలయును. కాని ఒకదానికొకటి యాకాంక్షగలిగి యుండరాదు.

ప్రస్తుత విద్యాప్రణాళికలవలన గలుగదగిన అసంతృప్తి ప్రస్తుత విద్యావిధానము మార్చబడవలెను. ఇది అధిక వ్యయోపేతముగా నున్నది. ఇంత వ్యయముతో చదువదగిన వారి నందఱిని చదివించుటకు ప్రస్తుతపు గవర్నమెంటేగాదు, యే గవర్నమెంటునను జాలదు.

విద్య సర్వత్ర వ్యాపింపజేయవలయునన్న తక్కువ వ్యయము, ఎక్కువ వ్యాప్తిమగు పద్ధతిని కనపెట్టవలయును, అది దేశీయపద్ధతి.

దేశీయపద్ధతికి స్కూలు భవనములకు వేలకువేలు వెచ్చిం ప నక్కరలేదు. రెండవది విద్యావ్యాపన భారము ప్రజలయం దుంచవలెను. గవర్నమెంటువారు కొంతవిరాళ మొసంగవలెను. ఉపాధ్యాయుడు ప్రాచీనపద్ధతి నవలంబించవలయును. విద్య వ్యాపారమున కకర్తవ్యమయ్య విజమున మార్పుచేయవలయును.

గవర్నమెంటు ఉద్యోగములు

గవర్నమెంటు ఉద్యోగములు చేయుటకై సంకల్పింపబ డినదే మూప్రస్తుత విద్య. దానిపని యడిచేనది. వలయు సం ఖ్యకంటె వేలకువేలు జనులు విద్యాపూరితేసి ఉద్యోగములు లేక అల్లాడుచున్నారు. ఇట్టివారిండు అసంతృప్తివలెయుండును. అసంతృప్తుల ప్రహసాప్రసమ దేశమందుట రాజనీతికి హిత

వుగాదు. ఏటేట పరీక్షలయందు తీర్థలగు వారిసంఖ్య మిక్కిలి యెక్కువగానున్నది. కాని దేశార్థిక సంపత్తికి వలయుజ్ఞాన మ లవరచు విద్యాలయములు లేవు.

గురు పదవి

బ్రహ్మవిద్యా ప్రవమై, అఖిల జనారాధ్యమై, యావ త్రప్రపంచము యొక్కదృష్టి నరకట్టిన భారతవేళ గురుపదవి నేడు దారిద్ర్యమున్నదని మధుర ఉపాధ్యాయ సభాభ్యుదయ వాకొనుటజూడ మిక్కిలి ఎంతాపకరముగనున్నది. గురుకులము లయందును, వేదశాస్త్ర పాఠశాలలచెప్పు ఆగ్రహారముల యం దును గురుపదమింకను రా భార్గముగానే యున్నది. కాని హూ ణవిద్యాబోధక పాఠశాలయందే కొంచెము మార్పుచెందుచున్నది.

వాణిజ్య రాజ్యము

నేడు ప్రపంచమంతయు ఎర్తకముతో తాండవమా డుచున్నది. స్కూలులో గూడ ఎర్తకము కొంచెముగా దిగి నదని మధుర మండలోపాధ్యాయ సంఘాభ్యుదయ వక్తాశీం చియున్నాడు. ఎర్తకము మంచిదేకాని తల్లి కుమారినితో నేడైన నోకవస్తువును కొనితెట్టుమనినపుడు కుమారుడు కొంతకవిష ను గైకొని తెచ్చిపెట్టు అశ్వసంప్రదాయ విరుద్ధము. ఒక పల్లె కాపు బస్తీకిపాపు నోకనితోలిసకొక పుస్తకమును గొని తెచ్చు పెట్టుమనినపుడాతడు కమిషను గ్రెగోనుట పారధర్మమునకు విరుద్ధము!

స్కూలులోవాణిజ్యము

స్కూలులోని వాణిజ్యమునకు పాఠశాలోపాధ్యాయులు ఉత్తరవాదులుగాదు. ఇనస్పెక్టరులు గ్రంథకర్తలు, మెస్సేర్సు మాకోమిలన్ కంపెనీవంటి వారు గ్రంథవిక్రేతలు వారు ఉపా ధ్యాయులకు నూటికి 7 వంతున కమిషనుచ్చెద మని బహిరంగ ముగా ప్రచురణలు చేసియున్నారు. ఇది ఇంగ్లాండుదేశమున నున్నదేమా.

ఇనస్పెక్టరులు—గ్రంథకర్తలు

ఒక ఇనస్పెక్టరు గ్రంథకర్త యాయెలా ఆతడు తాను దిరుగుచోట్లెల్ల నాపుస్తకమును గైకొనజేయును అందులన తానుచేయదగిన అదపు తన్నును ఫూపేక్షవలన అధికార దుర్వి నియోగము కూడ సంభవించును. ఇట్టిది యెంతవరకు వ్యాప్తిలో నున్నదో కనుగొనుటకై గ్రంథకర్తలను ఇనస్పెక్టరుల జాపితా ప్రకటించమని రాజధానిసభలో నేనొకపక్ష మడిగితిని గాని యింకను సరియగు సమాధానము రాలేదు.

టెక్సుట్ బుక్సు కమిటీలు

టెక్సుట్ బుక్సు కమిటీ సరియైనవనిని చేయుటలేదు. దేశమందు బ్రచురింపబడు గ్రంథములు కనుగొని వానిలో మం చించెట్లల నేర్పరచుట కందువసలితేదు. అకమిటీవారిచే నప్రూవు చేయబడిన గ్రంథములు ప్రజలకుపయోగించుచువి గావు. అనేకము లు ఏవాణ్ణికములవలె ఒక్కసారి ఏపరీక్షతో బెట్టిన తిరిగియె న్నడు పునరుద్ధితములే కావు. దేశమందలి విద్యాభికులతో వా నికి సంప్రతింపులేదు. దానికి పుస్తకములను బంపువారికి, వారి జబాబువ్రాయుటకే యుత్తరవాదులుగాదు. ఆవిధానమంతయు మార్చబడవలసి యున్నది. ప్రసిద్ధాంధ్రకవుల గ్రంథములే ఆక మిటివారి కందవు. ఏయేడు పరీక్షకు జాతమన్నను సుప్రసిద్ధాం ద్రకవుల గ్రంథములందవు. దీనిలో ప్రజాప్రాతినిధ్యము కా వలసియున్నది. ఎలిమెంటరీ పాఠశాల గ్రంథ విమర్శనమునకు కొందరు ఎలిమెంటరీ పాఠశాలోపాధ్యాయులు కావలయును. మొత్తమున పాఠశాలవంటి రాజధానిసభలో ఒక రిద్ద రుపాధ్యాయప్రతినిధులండుట అవశ్యకమే

భాండాగారములు

ఈమధ్య మనదేశములో భాండాగారములను గూర్చి మంచి ప్రయత్నము జరిగినది. గ్రంథాలయోద్యమమును గూర్చి యెక్కువ ప్రయత్నము జేయు తలంపుతో స్థాపింపబడిన గ్రంథాలయ ముద్రాక్షరశాల వ్యాపార బాహుళ్యమునకుగిరి అసలద్యమమును విడిచి పెట్టినది. అంతటితో ప్రబోధము లేక యాయోద్యమము క్షీణించు చున్నది. ప్రసిద్ధులగు పండితులు, కవులు, భాషాభిమానులు చేరి ఆంధ్రగ్రంథముల జాపితాను తయారుచేసి పత్రికలలో బ్రక టింపవలయును. అట్టి గ్రంథములట్టి, ప్రతిభాల పాఠశాలకు పంపి, అదివరకుండున్న గ్రంథములహాను, కావలసివానిజాపి తాను, తాలూకాబోర్డు ప్రసిడెంటులు, చెయిరుసులకు, పాఠ శాల మేనేజరులకు పంపినయెడల, 4, 5 సంవత్సరములలో యేటే కొన్నిగ్రంథములహానున గ్రంథభాండాగారము సం పూర్ణముచేయవచ్చును. ఆగ్రంథభాండాగారము, స్కూలునకు ను, ప్రజలకును పనికివచ్చు స్థలమం దుంచినయెడల గ్రామములే అనేక గ్రంథముల హచితముగా నిచ్చుచుండును.

పుస్తకములు

విద్యాధికారులలో దైత్యుడు ఏమియు పుస్తకములు వ్రాసినట్లు గానవచ్చును. ఇక ఇనస్పెక్టర్లు తమవ్రాసిన వాని వ్యాపకమునకై బ్రయత్నించుచున్నారు. ఇనస్పెక్టర్లలో భాషావరులు బాలరత్న చెప్పదగిన మహాత్ములవైతే ఉత్తరేశ మున్నయెడల, వారట్టిదానినివ్రాసి, తాలూకాబోర్డుపనికెం టుకు పంపినయెడల బాకబ్రాహ్మణిని ముద్రించి స్వల్పములమున కు ఉపాధ్యాయుల కిచ్చుటయు, అదిబాలావహోధమై అత్యవ సరమైనయెడల, ముద్రాపకు లెల్లరు ప్రచురించునట్లు చేసినప త్తమున వాఇనస్పెక్టర్లు చేరు ఆచంద్రప్రస్థానిగానుండును. అప్పు డు మహాత్ములవిషయము బయటకువచ్చును. నేటికివరే తం డోపరండులుగా గ్రంథములు ప్రచురింపబడవు. బీదబాలురు మోయలేనన్ని గ్రంథములు నియమింపదు. ఇనస్పెక్టరులకు వా ర్షికముగా గ్రంథవిక్రయముకలవచ్చుదానిని జూచి విద్యావంతు లగువానికి జీతములు వృద్ధిచేయుటకై యోచింపవచ్చును. ఇన స్పెక్టరులకు పుస్తకవ్యాపారము లేకుండవలెయెడల ఉపాధ్యా యునికిని ఉండదు. గురువరవి మరల పూజ్యవంతులమై యుండును. భారతదేశమందు గురువరవికన్న యెవరు ఖచ్చితమైన జీతములేదు. ఆతని స్వాతంత్ర్యమంతపంపించియుగా నెన్నడునులేదు. ఆపద వి పూజ్యసీమముగానుంచినగాని విద్యార్థుల కాగురువునందు పూర్వపురీతిగారవము గలుగదు. ఏటేట లక్షలకొలది రూప్య ములు గ్రంథములకైంద వ్యయచుచున్నవి. పాఠ్యపుస్తకములు సంపూర్ణిగావైన చెప్పవలెను లేదు. రామాయణ, భాగవత, భారతాదిగ్రంథ భాగములు, మహామహులు, వ్రాసినవరకు గ్రంథములకేములున్నవి. వానికి కాపీలేరులేదు. ముద్రాపకు లు వానిని ముద్రించి మిక్కిలి తక్కువచెలకు. పాటిగా నియ్యగ లరు. అందువలన పుస్తకవ్యయముతగ్గున బీదబాలురు గురక్షితు లగుదురు. బహులూ 400 పేజీలగ్రంథము రు 0.8.0 ల కమ్ము బడుచుండగా స్కూలువిద్యార్థికి 100 పేజీల గ్రంథము రు 1.0.0 అమ్ముబడుచున్నది. ఇది టెక్సాస్టులుకొని కవిటి ఇనస్పె క్టరు, గ్రంథకర్త కలియుటవలన గలిగినదందుగు. ఎంతకాల మీ బీదదేశము భరింపగలదు?

5 వందలనుండి ఉపాధ్యాయులజీతము తక్కువచేయుచు ని అంద టైకకంత్తముగ నుద్దోషమొనర్చుచున్న నీ సమయ మున, మధుర ఉపాధ్యాయ మహాజనసభా అధ్యక్షకాభిభాషణములలో ఉపాధ్యాయుడు వర్తకుడుగా పాఠశాలగా మారు చున్నదను అపవరము వెలువడుటచేత ఆకారణములనారసి, టేగాముల నిశ్చయించుటకై యీవిషయము నింతవిషయముగా విమర్శించినందులకు మహాజనులు మన్నింతును గాక!

పూర్వకాలమున మొట్టికల్లేవను పరీక్షకు తెలుగు టె క్సుట్ గ్రంథము యూనివర్సిటీవారే అమ్ముచేయుచున్నప్పుడు ప్రసిద్ధాంధ్రగ్రంథకర్తల వచనగ్రంథములు వారి నడిగి ఉచిత ముగా జడసి, అమ్ముచేయుచుండెడి వారు. ఇప్పుడును టెక్సు ట్ బుక్కుకవిటివారట్టి గ్రంథములను పేర్కొనినయెడల, ఉదారభావముతో బీదవిద్యార్థులకై వానిని కాపీలేరులేనీచేసి, వర్తకులకు ముద్రింపనిచ్చువారు లేకపోలేదు. ఉదాహరణముగా నొకవిషయమును చెప్పెదను. 64 పేజీలగుమతికేతము అర్థము తో అణాకు దొరకును. అప్రూవుడు గ్రంథ మైనయెడల అన్ని పేజీలకు 0.5.0, 0.8.0 లకు అమ్ముచున్నది. ఈదృశ్యావస్థను తప్పింపవలయును.

నిర్బంధవిద్య

నిర్బంధవిద్య అవశ్యకమే. రామాయణమునందు అనాటి అయోధ్యాపట్టణములో చతువురానివాడే లేదని వర్ణింపబడి యున్నది. నిర్బంధవిద్యయొక్క బాధ కూలిచేసికొను లీతజనుల కెక్కువ. వారు తమరిండికే లేనప్పుడు 7, 8 వందలబాబుల ఏ గొడ్డకాపుతో బంపియో, యేయింటనో నాకరింపబడియో, జీవ నముచేయుదురు. అట్టివారికి, భోజనవసతి గల్గించి పుస్తకముల వ్యయములేకుండజేసి, చదువుచెప్పవలెను. ఆచదువు, చదువునిడి చినచెంబనే వానికువకరించునదిగా నుండవలెను. అప్పుడుగాని నిర్బంధవిద్య అలజడిలేకుండ వ్యాప్తిచేయవలెను.

ప్రస్తుతపుపాఠశాలలు

బీనిని బాతీయపాఠశాలగా మార్చవలెను. లక్షలకొలది జనాభాగలిగి యీ యాదేశమున అన్నిచోట్ల వర్తకమున నున్న వైశ్యబాలురుకూడ జీతపట్టిగా ప్రస్తుత పాఠశాలలను మార్చినచో నదియే పాఠశాల యగును. ఒక్కపారిగా నీమార్పు నకు విఠలేని పత్తమున కొంచెముగా నెమ్మదిగా, నిర్మాణక ముగా-ఈపాఠశాలలోనే బాతీయవిద్య, ఎక్కుములు-చెరుగులు, వర్తకపాఠములు నేర్పుకొనువారిని గూడ చేర్చుకొని చెప్పట ఉపాధ్యాయులకు స్వాతంత్ర్యముండవలెను. క్రమముగా నట్టి సంఖ్య యెక్కువయినయెడల నిది తగ్గును. ఏలూరువంటి పెద్ద బస్తీలో ఎటుజూచినను ఇంగ్లీషు బడులచేత క్రిక్కిరిసినచోట, వైద్యబాలురు, కాపులు, మున్నగువారి ప్రత్యేక విద్యకై బాతీ యపాఠశాలలు వాలుకై దుండుటవలన బాతీయవిద్య యెటు జీవ నోపాధికి ముఖ్యవశ్యకమైన విద్యయో యూహింపవలయును.

ఉపాధ్యాయుల జీతములు

ఉపాధ్యాయులకు పూర్వపుదినములందు వలెనే మోయి నులులేవు. దసరాలేదు. అక్షరాధ్యాపకులయందు కట్టుములు లేవు. కావున, వారికి సుఖజీవనము కల్పించుట ముఖ్యవశ్య కమై యున్నది. కడుపునిండ తినవచ్చును గదా అన్యంతరేక ఉపాధ్యాయుడు తన కక్తినంతకు విద్యార్థులకై యుపయోగిం చుట. కాబట్టి గవర్న మెంటువారు అసగత్యముగా ననుమతిపర చుజిల్లాలలో పదియవపాటు ఉపాధ్యాయ జీతములు ఖచ్చితము గా చేసవలెను, కలిసి ఆకెంటిలో ఉపాధ్యాయుల తారతమ్య ములను పరీక్షించి 20 మొదలు రు 65 లవరకు జీతము లభివృద్ధి పరచుట అత్యవశ్యకమని దృఢముగా చెప్పుచు నీ విషయమై వాటోడి కాసనసభాసభ్యులలో చెప్పి బట్టెబడినములలో కొంత మార్పుగలిగించుటకై బ్రయత్నింతును.

శేవల్లె తాలూకాబోర్డు జాతీయ - సంకెరాగము

అక్టోబరు 30, 31 తేదీలలో జరిగిన శేవల్లెతాలూకా బోర్డుసభలో, మహాత్ముని ఉపవాచ దీక్ష పూర్తి అయినందుల కు అనందమును చెలుపుచు, వికమత్యసభలోని తీర్మానములను ఆమోదించి, అప్రకారము నడచుకొనవలెనని తాలూకాలోని వివిధమతములవారిని హెచ్చరించుచు, తీర్మానము చేసిరి. వీరు చేసిన పని పేలుగానున్నది. ఈతీర్మానములను అచ్చొ త్రించి, పాఠశాలలో 20 లకు పంచిపెట్టిన కానుండును.

గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రి

యువతీ నేవాగృహము

వైశ్యసాస్థాపన ప్రథమ వార్షికోత్సవము 7 తేదీని మైలాపూరులోనే వాగృహములో జరిగినది. ప్రముఖురాండ్రగు జడ్జిల భార్యలు, నాయకుల భా ర్యలు, వక్తృ భార్యలు పెక్కురు 200 మందికి పైగా వచ్చిరి. సంగీతము, నాటకములు ప్రదర్శింపబడినవి. కళాస్వభార్య నివే దికమును చదివిరి. సహానియ్యయభార్య అధ్యక్షత వహిం చెను. విసెంటిమ్మ, ముత్తు లక్ష్మమ్మల్లో మొదలగువారు పవ్య సింఛిరి. లక్ష్మణకాపుకారి భార్యవిజ్ఞప్తి చేసెను.

విజ్ఞప్తి

ఈ నేవాగృహము 1923 లో స్థాపించినాము. స్త్రీల వికాసమునకన్ని విధములతో డ్యుకు నట్లు చేయుటయే యిందలి ఉద్దేశము. భాగ్యవంతులు బీదలు అంద రును సమముగా తమతమ ధర్మముల నిర్వర్తింప నేర్పుగలగు నట్లు చేయుట కీ నేవాగృహము స్థాపింపబడినది. ఈ గృహము స్థాపించినప్పటినుండియు 2000 మంది పిల్లలు తల్లులు ఆకరించ బడిరి. 116 మందికి పురుషు పోషబడినది. 40 మంది పిల్లలు పోషింపబడిరి. 150 మందికి పాంగలిపండుగ స్నాన ములు వస్త్రాలు చేయింపబడినవి. జరిపని నేర్పుకొనువారు 30 మంది, న గి షీ పని చేయు వారు 25 మంది యిట్లే ఎవరికి అభిరుచిగల విద్యల వారు నేర్పుకొనుచు 117 మంది పై వారుకాకలరు. ప్రాతగవర్న డగారిభార్యఈగృహమునుమోచి, చాలా సంతసించినది. ఆటలు, అభివృద్ధిచేయబడుచున్నవి. ఈ గృహమునకు పోషకులుగా ప్రాతగవర్న డగారిభార్య, మం త్రులు, ప్రముఖురాండ్రగుస్త్రీలు పెక్కురు నిరుడుండిరి. మాన్ దివారు రాణిగారు ఒక విద్యార్థి వేతనమును దయచేసిరి. అది యీ ఏడోక మహారాష్ట్రయువశిశునాము. ఈగృహమునకు సాలకు గుమారు 5000 ఖచ్చగును. క్రిందజేడు యీమొత్తము విరాళముల వచ్చినది. ఈపేరు కార్యోద్యమకాశ 1200 మం జూరుచేసిరి. ఇంకను 8000 రావలెను. అందుచే ప్రజలనందరిని యీ యువతీ నేవాగృహమునకు సాయముచేయవలయునని కోరు చున్నామని సహానియ్యగారిభార్య, నుజ్జులక్ష్మి, వెంకట గుబ్బారావుగారిభార్య, కానన్ గారిభార్య, అప్పారావు, గురు స్వామికెట్టి, లక్ష్మణరావు, ఆదియర్, మాధవశాస్త్రి, పద్మనాభ నయ్యంగార్, కృష్ణస్వామయ్యగార్, కజ్జన్నగార్లభార్యలు, చాలా ముత్తులక్ష్మిగార్లు విజ్ఞప్తి చేయుచున్నారు.

గుంటూరు అన్నదానసమాజము

కడచిన 12.10.24 తేదీ మొదలు 9.11.24 తేదీ ఆఖరు వరకు మామూలుసంతర్పణలు రు 5 కి 487 మంది బీదలకు భోజన మొసంగబడెను.

మరిన్ని ది 10-11-24 న మహారాజశ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి జ్ఞాప్రసాదాంబ బహదూర్ మన్నె సుల్తాంగారు భూతకృష్టి కొరకు 2 తంగలి ప్రత్యేకసమారాధన ఒకటికి హాజరైన 108 బీదలకు యీసమాజమువారి తరపున భోజనవిడిరి.

న్యాయతి హనుమంతరావు, కీకార్యదర్శి.

వివాహ నోటీసు

వైశ్యకన్య సుమారు పది సం|| గలది కావలెను. వరునికి నెలకు రు 150 లు ఆదాయముగలదు.

Apply to కె. బి. స్వామి, విజయనగరం.

కావలెను

విజయనగరం తాలూకాబోర్డు గరత్ స్కూల్లో ఉపాధ్యాయపదవికొరకు యీదిగున నుదహరించిన క్వాలిఫైకేషన్ గల ఆడవారుగాని, మగవారుగాని 15.12.24 తేదీ లోపుగా విజయనగరం తాలూకాబోర్డువారికి దరఖాస్తులు పంపుకొన వలెను.

1. సంగీతము, నట్టువని, రెండు నేర్పియున్న ఆడ వారుగాని, మగవారుగాని.
  2. ప్రైమరీ, లేక లోవరుకెండరి బ్రయనింగుఅయి సర్టిఫికేటుపొంది, సంగీతముతోగాని, నట్టువనితోగాని, ప్రసి ణతగల ఆడవారుగాని, మగవారుగాని, దరఖాస్తు చేయవలెను.
  3. శాల 1 కి రు 15.0.0 లు జీతం యివ్వబడును. బ్ర యినిగు అయినవారికి నెల 1 కి రు 8.0.0 హెచ్చు యివ్వ బడును.
- తాలూకా బోర్డుఅఫీసు } పి. యల్. సరసింహారాజు,
విజయనగరం 8.11.24 }
ప్రెసిడెంటు

ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచిక

ఆర్యులారా! ఎప్పటి తీరున రాజోవు 'క్రోధన' సంవత్సరాది సంచికను బ్రకటింపజోవుచున్నాము. అందు సారస్వత, సాంఘిక, రాజకీ యార్థికాది విషయములకు సంబంధించిన వ్యాసములు ప్రకటింపఁ బడును. తాము పూర్వమువలెనే దయతో సమూల్యములగు వ్యాసములతో సంచిక నలంకరించి మాయుద్యనుమునకుఁ దోడ్పడఁ బ్రార్థితులు. ఈ సంచికయందు విషయవిభాగమును గావించి యేవిభాగమునకు సంబంధించిన వ్యాసముల నావిభాగమునందే ముద్రించి ఉగాదినాటి కాంధ్రుల కర్పింపఁ దలంచినాము. నియమితకాలమునకుఁ బూర్వమే వ్యాసము లన్నియు మాకుఁ జేరినఁగాని విషయవిభాగమును గావించ ననుకూలము గానేరదు. సంచికాముద్రణ మారంభించిన పిదపఁ బంపువ్యాసములను సంచికయందుఁ జేర్చుటకు వీలుండదు. కావున వ్యాసములు 1924 డిసెంబరునెల 31-వ తేదీలోపల మా కందవలెను. ప్రతివ్యాసమునను 'సంవత్సరాది సంచికకు' అని వ్రాసియుండవలెను. వ్యాసములును, వానికి సంబంధించిన చిత్రములును, ఇతర చిత్రములును సంపూర్ణ వివరణములతో నియమితకాలమునకుఁ బూర్వమే మాకుఁ బంపుదురుగాక యని ప్రార్థించుచున్నాము. చిత్రములను మాత్రమే ప్రకటింపఁ గోరువారట్టి చిత్రములను వాని సంపూర్ణవివరములను నియమితకాలమునకుఁ బూర్వమే పంపవలెను.

కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు,
ఆంధ్రపత్రికాధిపతి.

లిగల్ నోటీసు

చెన్నపురి స్టాల్ కౌన్సిల్ కోర్టులో

దావా నెం 6931/1924

వాదులు:—మట్టా కొండయ్య దింటగుర్తి గురుస్వామి చెట్టి అండు కో, వర్తకులు, నెం 58 గోవిందప్ప నాయకవీధి, బాబ్ బొన, మద్రాసు.

VS

రామారావు నారాయణస్వామి, వర్తకులు, వజ్రకరూపు, గుంతకల్లుకు సమాపం.

పై వాదలు ప్రతివాదికి విక్రయించిన బియ్యము, యితర సామానుల బాబులపై కోరికలు IC0 కి సం॥ రం 1 కి రూ॥ 12 వడ్డీల వద్ద 218-5-0 లను రాబట్టుకొనుటకై ఈవాదా లేబడి, మూడవజడ్డిగా కోర్టులో 18-11-24 లేదిన వాయిదా వేయబడినది.

ప్రతివాది సదరు కోరికన పగలు 11 గంటలకు హాజరు కానిపక్షమున ఎక్స్ పార్టి గా తీర్పుచెప్పబడును.

పి. శంకరనారాయణన్,

వాది తరపున వక్టీలు.

గుంటూరు పి॥ డి॥ము॥ కోర్టులో

S. C. 297/23

వాదులు:— రామరాజు లక్ష్మీనారాయణ ఎగైరాలు యెదిరి

ప్రతివాదులు:— యద్దనపూడి రామయ్య ఎగై లు.

యా నంబరువాదులు ప్రతివాదులుమీద రు 42-18-6

లు ఖాతా తొల్కూ బాకీకి దావాదాఖలు చేసియున్నారు సదరు యీ దావాలో 4 ప్రతివాది యద్దనపూడి కోటయ్య కోర్టుకు హాజరుకాగ లండులకు యీదావా 20-11-24 లేదకి వాయిదా అయియున్నది. ఆక్షేపణలన్న యద్ద వాయిదా రోజు పగలు 10 గంటలకు హాజరయి ఆక్షేపణలు తెలియ పర్చుకోవలెను,

పి. వి. రత్నం

14.11.24

వాదులతరపున వక్టీడరు

అతిమూత్ర వ్యాధిచే కలిగిన రాచ కురువుకు అత్యద్భుత నివారిణి

నేను ఎడమ అొమ్ముపైన రాచకురువుచే బాధపడుచుంటిని. ఆభాగమునకు సరిగానున్న వీపు నందుకూడ మితిలేని బాధయ్యుండెను. జ్వరముకూడ వచ్చుచుండెను. నేను అనేకవైద్యులతో యోచించితిని. వారు అది మాంసమునుతినవేయు పుండుకు ప్రారంభవస్థయందుగల సూచనలుగలవని తెలిపిరి. ఎడమరొమ్ము చివరభాగమందు రాచకురువు మొనయుండి గుండెకాయగల భాగమునందుకూడ కొంత వరకు వ్యాపించియుండుటచే శస్త్రచికిత్స చేయుటకు సంకేహించిరి. అద్భుతవశమున ప్రస్తుతము మద్రాసు, ఆర్మీనియన్ వీధిలో నెం 72, గృహము నందుండు పండితస్వామి శ్రీనివాసఅయ్యంగారి వద్ద చికిత్స చేసుకొనుమని కొందరు నలహించిరి వారు తక్షణమే నాకు చికిత్స ప్రారంభి చి, లోనికి ఔషధము, పైపూతకు ఔషధమునిచ్చి అత్యద్భుతముగా నాకుండిన రాచకురువును బాగుచేసిరి.

పదిరోజుల చికిత్సచే రాచకురువు వగిలెను. నా వ్యాధి పూర్తిగా కుదిరినది. నేనిప్పుడు పుష్టిగాను ఆరోగ్యముగాను యున్నాను.

ఎన్. వి. మణ్నిగంనాదారు

14-11-24,

ఎన్. వి. మణ్నిగం అండుకో, నశ్యమువర్తకులు, తపాలపెట్టె నెం 555, మద్రాసు

వారి నలహాకట్టుము రు 15-0-0

సెలక్టుకమిటీ చర్చలు

మదరాసు మెయిలుపత్రిక రహస్యముగనుంచ నిరాకరించుట.

శాసనసభకు, పత్రికలకు జరిగిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు

మదరాసు శాసనసభ కార్యదర్శి నవంబరు 1 వ లేదిన అసోసియేటెడ్ ప్రెసు మేనేజరున కంపినలేఖ:—

1924 అక్టోబరు 28 వ లేదిన జరిగిన శాసనసభాసమావేశమునందు గా. సర్. హబీబుల్లా సాహేబుగారు సభానాయకులు, మలబారు టెనన్సీబిల్లునుగూర్చి విచారింప నియమించబడిన సెలక్టుకమిటీ చర్చయంతయు మదరాసు దినపత్రికలలో ప్రకటింపబడినట్లు అధ్యక్షునకు తెలియబరచిరి. అప్పుడీ పత్రిక ప్రతినిధులు రానందున ఆసమాచారము పత్రికలకు మీద్యారా తెలిసియుండును. సభానాయకుడును, ఇతర సభ్యులునుగూడ సెలక్టుకమిటీచర్చలు రహస్యముగ నుండవలెననియు శాసనసభకు నివేదింపబడక పూర్వము ప్రకటింపబడుట ఆక్షేపణీయము అసంభవమనియు దలంచిరి. ఈ విషయము మీకుదెలిపి యిక్రమమందిట్టి ఆసంగతము జరుగకుండ జాగ్రత్తపడవలసిదని నేను హెచ్చరింపవలసియున్నది, మీరు జవాబు వ్రాసిన సంతసించెదను.

2

ఆక్షేపణ శాసనసభకార్యదర్శి "మదరాసు మెయిలు," "హిందూ," న్యూఇండియా, స్వరాజ్య డెయిలీ ఎక్స్ ప్రెస్ పత్రికాసంపాదకులకు వ్రాసిన లేఖ నకలు:—

శాసనసభ అక్టోబరు 28 లేదీ సమావేశమునందు సభానాయకుడు గా. సర్. హబీబుల్లాసాహేబుగారు మీ 17, 18 తీదీల పత్రికలలో మలబారు టెనన్సీబిల్లు సెలక్టుకమిటీవారి చర్చయంతయు నిందుమించు సంపూర్ణముగా ప్రకటింపబడినట్లు అధ్యక్షునికి యొకపరచిరి. నాటి చర్చలో మీ ప్రతినిధి సెలక్టుకమిటీ సమావేశమునకు రాలేదనియు, ఆసమాచారము మీకు అసోసియేటెడ్ ప్రెసుద్యారా తెలిసినదనియు తేలిినది. అట్టి ఉపసంఘచర్చలన్నియు యితరశాసనసభలలో వాటివలెనే రహస్యములుగ నుండవలెననియు కమిటీవారు సభకు నివేదింపకముందు ప్రకటింపబడు భావ్యము కాదనియు సభ్యులందరు నమ్ముచున్నారు. ఇట్టిప్రకటన యిక్రమందు జరుగకుండుటకై మీ కిష్టమును చెప్పకులవచ్చినది. మీరు జవాబు వ్రాయ గోరవను.

8

జ బా బు లు

"హిందూ"

హిందూపత్రిక యొసంగిన ప్రత్యుత్తరము:—పత్రికా సౌకర్యముల ననుసరించి శాసనసభలో కోర్కెలను మన్నించుటకు తప్పక ప్రయత్నించెదము. సెలక్టుకమిటీ చర్చలు రహస్యముగా నుంచవలెనని ఇదివరకు చెబుపడుచుంటున్న సత్యప్రకటన యెట్లు ఆక్షేపణీయము, అసంభవమగునో నాకు తెలియకున్నది. అట్లున్నందుకు పత్రికలు నిరసనను చెబువుట న్యాయమగునని తలచెదను.

4

న్యూ యిండియా

న్యూఇండియా ఒసంగిన ప్రత్యుత్తరము నకలు:—మలబారు టెనన్సీబిల్లు సెలక్టుకమిటీని గూర్చిన సమాచారము మాకు

సాధారణపు వార్తలవలెనే అసోసియేటెడ్ ప్రెసుద్యారా వచ్చినది. తద్వారా వచ్చు అన్ని వార్తలవలెనే ప్రకటింపబడెను. దానిని ప్రకటింపబడు తప్పకుండా నేను చింతించుచున్నాను. శాసనసభ కోర్కెలను మన్నించు సుద్దేశముతో ఇక్రమం దెన్న హను సెలక్టుకమిటీ ప్రకటన లేమియు పత్రికలో నేనుగూడదని ఉత్తరువు జేసియున్నాను.

5

'మదరాసు మెయిలు'

మీరు వ్రాసినలేఖ యందినది. శాసనసభ కోర్కెల మన్నించు కుతూహలము కలవారముయ్యను, మేము సెలక్టుకమిటీ చర్చలనేమియు, అవి శాసనసభకు నివేదింపబడకముందు ప్రకటింపబడమని వాగ్దానము చేయబాలనందుకు చింతించుచున్నాము. అట్టిచర్చల సమాచార మేదయిన మాకు తెలియవచ్చినచో అది చదువరులకు అవసరమగు ముఖ్యసమాచార మగుటచే వారి యుపయోగార్థము పత్రికలో ప్రకటింపబడు మావిధిమని దలంచెదము. సెలక్టుకమిటీ సభ్యులను తమ చర్చల రహస్యముగా నుంచుకొనమని హెచ్చరించినచో సభవారి యుద్దేశము బాగుగ నేరవేరగలను.

6

అసోసియేటెడ్ ప్రెసు

మీ లేఖకంతయు కృతజ్ఞులము. ఇది జరిగినందులకు మేము చింతించుచున్నాము. సెలక్టుకమిటీ చర్చలను యిదివరకు పత్రికలు ప్రకటింప ఆచారముండుటచే నవి రహస్యములని మేమునుకొనలేదు. అట్టిచర్చల సమాచారము, ఈ పత్రికలలో ప్రకటింప బడు చుండినపుడు, మేమా సమాచారమును మాచందాదారుల కీయకుండినచో మాయందు లోపము నెందుదరనిదలచి, సాధ్యమైనంతవరకు కష్టపడి సమాచారమును సంపాదించుచుంటిమి, ఇప్పటి కా విషయము స్పష్టపడినందులకు సంతసింపచున్నాము. ఇక్రమందు సెలక్టుకమిటీ చర్చలను శాసనసభకు నివేదింపబడక ముందు రహస్యములుగను, ప్రకటింపరానివిగను గమనింతుము.

7

స్వరాజ్యపత్రిక

సెలక్టుకమిటీచర్చలు ప్రకటింపరాదని చెబువుమీరు వ్రాసిన లేఖ యందినది. ఇదివరకు సెలక్టుకమిటీ చర్చ పత్రికలలో ప్రభు్యమువారివద్ద నుండిగాని మీవద్దనుండిగాని యెట్టి ఆక్షేపణము లేకుండ ముందుగనే ప్రకటింపబడుచుండెడివి. అందుచే యీప్రకటనయందుగూడ నెట్టి యాక్షేపణయు నుండదని దలచితిమి. వారాపత్రిక లేమియు సెలక్టుకమిటీ చర్చల ప్రకటింపరాదని అధ్యక్షుడివద్దకు త్రవ్వసంగుటచే మేముండుల కంగీకరింప సంసిద్ధులము.

చెన్నపురి స్టాల్ కౌన్సిల్ కోర్టులో

దావానెంబరు 2386/1924

వాదులు:— మెసర్సు హాజి బుద్దొక్క సాహెబు అండుకో.

Versus

ప్రతివాదులు:— వి. నంజుండయ్య చెట్టి అండు సన్.

పైవాదులు ప్రతివాదులకు అమ్మిన జమీన్ బాబులపై కోరికలు రు 831.8-0 లను రాబట్టుకొనుటకై యీదావా లేబడినది. సదరుదావా మూడువజడ్డిగా కోర్టులో 28.11.24 లేదీ శుక్రవారమునాడు వాయదా వేయబడినది. సదరుకోరికన ప్రతివాదులు హాజరుకాని పక్షమున ఎక్స్ పార్టి గా తీర్పు చెప్పబడును.

ఇ. కో. కృ. న్

వాదుల వక్టీలు

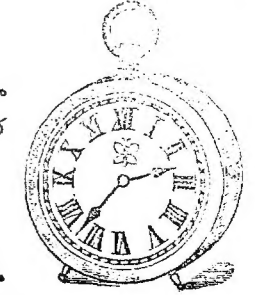
REMOVAL NOTICE.
HAMILTON & Co.,
has been removed from Villivakkam to
158-A, Broadway, MADRAS.

ప్రఖ్యాతివహించిన "బి" టైంపీసులు

యిది ప్రపంచమంతటను ప్రఖ్యాతివహించి ఎల్లరును సంతోషముతో, యుపయోగించుచున్నారు. కాలమునకు సరియైనపుంతును చూపుచు. ధరస్వల్పము. అనేకసంవత్సరములు ఏలాటి చెడుపులేక- తృప్తిగా పనిచేయును.

ధర "బి" టైంపీసు 1 కి రూ॥ 2-8-0

వినియోగము:- వి. ఎస్. వాచికంపెని, తపాలపెట్టె 105, మద్రాసు.

మదరాసు శాసనసభ

ఇరిగేషను బిల్లుపై చర్చ

(ఫలహారానంతరము)

నిన్నటిదినము ఫలహారానంతరము శాసనసభ తిరిగి సమావేశమై ఇరిగేషను బిల్లుపై చర్చ జరిపిరి.

ప్రభుమను ఇరిగేషను బిల్లు 20 వ క్లాజుపై ఎ. రామస్వామి మొదటియారుగారు తెచ్చిన సవరణపై ఆధ్యక్షులు సవరణకు ప్రవేశపెట్టుటకు ఏలులేదని ఇట్లునుడిపిరి.

రామస్వామి మొదటియారుగారు సవరణ రెండుభాగములు గణించుచున్నది. మొదటిభాగముందు 2 వ ఆధ్యాయములో ఎటులున్నను, 8 వ సెక్షనుక్రింద నోటీసు అందజేయుటకు ముందుగానే క్రొత్త ఇరిగేషను బిల్లు సాగుచేయుటకు గాని మరమ్మత్తు లేక అభివృద్ధిని ప్రారంభించుటకు గాని బూడుకొనిన భూస్వామి, ఈ బిల్లును తీర్మానింపబడిన తేదీనుండి 10 సంవత్సరముల కాలములోగ అట్టినిర్మాణము లేక మరమ్మత్తు లేక అభివృద్ధిని జరుపుటకు హక్కుగలిగి యుండును. ఇది 18 వ క్లాజును విరుద్ధముగనున్నది. 18 వ క్లాజు 8 వ సెక్షనుక్రింద నోటీసు జారీచేయబడినపిమ్మట ప్రకటన అమలులోనున్నంతవరకు సవరణ ప్రకటనకు సంబంధించిన వర్క్సును ఎవ్వరును నిర్మించుటగాని, తీసివేయుట గాని మార్పుటగాని చేయరాదు." అని తెలుపుచున్నది.

సవరణయొక్క రెండవభాగము "పై వివరించిన పరిస్థితులందు భూభాగముందు అటుల నిర్మింపబడి, మరమ్మత్తు చేయబడి లేక వృద్ధిచేయబడిన వర్క్సునుండి ఎంతవరకు రాసకాశము అడుగోట్టిపరిమితిని తాను ఉచితముగ నుపయోగించుకొనవచ్చును.

ఇదివరకు తీర్మానింపబడిన 19 వ క్లాజుయొక్క సభాక్షాసనము భిన్నముగనున్నది.

వైకారణముల జట్టి చెంగల్పట్టునభ్యుని సవరణకు ఏమిన్ని అవకాశములేదని తలచి దీనిని ప్రవేశపెట్టుటకు సేనంగీకరించుట లేదు.

ఏ. రామస్వామి మొదటియారు గారు ఆధ్యక్షుని ఉత్తరువును శిరసావహించుచు సవరణయొక్క మొదటిభాగమును పాపాదించుట కనుజ్ఞ గోరెను.

గా॥ లామెంబరుగారు అందులకు తమకేమి ఆక్షేపణ లేదని పల్కిరి.

ఆధ్యక్షులు ఇట్టి విషయములలో నెల్ల ఆధ్యక్షుడు సభ్యులపై నాధారతడి యుండుననియు, 18 వ క్లాజును తిరిగి ప్రవేశపెట్టుట సమంజసముగాదని తమ యభిప్రాయమనియు తెలిపిరి.

తిరివ క్లాజునందు "స్వంతదార లేక స్వంతదారులు" అనుపదమునకు పదప "అతడుగాని, వారుగాని అట్లుగోరినను" అను పదములను చేర్చవలసివచ్చి టి. వెంకటరావు కామ్రొగారు పాపాదించిరి. సవరణ అంగీకరింపబడెను.

45 క్లాజు

45. (1) ఏదేని నీటిపారుదల లేక మురుగునీటి పనినుండి నీరు సరఫరా చేయబడుచున్నట్టి లేదా నీటి పారుదల కార్యములనిమిత్తము ఉపయోగింపబడుచున్నట్టి యావత్తు భూమి ఖాదను ఒక పన్నును విధించుట గవర్నమెంటువారికి చట్టసమ్మతమై యుండవలెను.

ఒక నీటిపారుదల లేక మురుగునీటి పనినుండి నీరు, అట్టి నీరు, సరాసరి ప్రవాహము మూలమునగాని లేక అన్యవిధభిష్ట ప్రవాహముమూలమునగాని, లేదా ప్రకృతిసమ్మత భూమినుండి గాని, భూమిద్వారాగాని ఊట, కాలువ, కడిముట్ల మూలమునగాని, సాగుబడిక్రిందనున్న ఏభూమిపై నీటిపారుదల చేసినపుడెల్ల, లేదా ఒక జలాశయము లేక కాలువలోనికి ప్రవహించి అటుతరువాత అట్టిభూమికి నీటిపారుదలచేయు నిమిత్తము ఉపయోగింపబడి, అట్టి భూమిమీది పంటకు [అవసరముగను] లాభకరముగను దాని అవసరములకు చాలియు సుండునపుడెల్ల, నీటిపారుదల కార్యములనిమిత్తము ఉపయోగింపబడినట్లు భావింపబడవలెను:

అయితే:— (ఎ) బావుల మూలముగా నీటిపారుదల చేయబడిన భూమిపై, ఒక ఇరిగేషను వర్క్సునుండి పూటద్వారా ఆ బావులకు నీరు నచ్చుచున్నదను కారణమున; (బి) ఒక పల్లపుపంట లేదా నీరు పారుదలచేయబడిన వొక మెరకపంట కానిమీద పండింపబడిన నే తప్ప పూట మూలముగా నీరుపారు

దలచేయబడిన భూమిమీద; (సి) 9 వ సెక్షను ననుసరించి అధికారము వహించబడిన వర్క్సులనుండి పూటమూలముగా నీరుపారుదల చేయబడిన భూమిమీద, అట్టి భూమికి అట్టి అధికారము వహించబడుటకు పూర్వముగూడ ఇదే ప్రకారముగా నీరుపారుదల చేయబడుచున్నప్పుడు; (డి) 19 వ సెక్షను ననుసరించి వినియోగింపబడిన నీరుతో నీటి పారుదల చేయబడిన ఒక ఎస్టేటులోని భూమిమీదను; (ఇ) అట్లు వినియోగింపబడిన నీటితో తడవబడిన ఒక భూస్వామియొక్క ఎస్టేటునకు వెలుపలనుండు వాని భూమిమీద, అభూమి భూస్వామియొక్క సొంతమై యున్నయెడల;

రెండవ పేరాలలో "వడియుట మూలమునగాని" అను పదమును తీసివేయ వలసినదిగా టి. మునిస్వామి నాయుడుగారు సవరణ నుపపాదించిరి.

ఏ. రామస్వామి మొదటియారు సవరణను బలపరచిరి.

ఇ. డబ్లిల్వీ లేగారు ఈవిషయము సెలెక్ష కమిటీలో నున్న అంతకు క్రితమున్న చర్చింపబడినదనియు, అందుపై భేదాభిప్రాయములు గలవనియు, సవరణ సంగీకరించుటకు కారణమేమియు గనుపించదనిరి.

సి. పి. రామస్వామి అత్యురగారు సవరణ నాక్షేపించుచు సవరణ నాక్షాపించుటవలన ప్రభుత్వాదాయమునకు నష్టము వాటిల్లవనియు బిల్లున కి "వడియుట" అను భాగము ముఖ్యమనియు నుడిపిరి.

యస్. సత్యమూర్తిగారు సవరణను బలపరచుచు ఈభాగము ముఖ్యమని ప్రభుత్వమువారు ఎటుల తలంచుచున్నారో తాము తెలిసికొన జాలకున్నామనియు, వారు కొంతకాలం ఉద్యోగుల నిరంకుశత్వము నుండి స్వల్పరైతులను గాపాడవలెననియు, ప్రభుత్వము 40 లేక 50 లక్షలు నష్టపడినను రైతువారి సౌఖ్యమును రక్షణను గను నించవలయుననియు నుడిపి. అంకినీడు ప్రసాద్, పి. నుబ్బురాయన్, భానాజీరావుగార్లుగూడ అపదములను తీసివేయు సమ్మతి నిశివరతో నొసంగియున్నందులకు తమ సంతసమును తెలిబుచ్చిరి.

సి. వి. వెంకటరమణయ్యంగారు సవరణను బలపరచుచు చిన్న ఉద్యోగుల బాధలనుండి రైతులనుగాపాడ తాము ద్వేషించు చుంటిమిగాని ప్రభుత్వ ఆదాయమును నష్టపరచుటకు గాదనియు, రైతులు నీటి పన్నును చెల్లించుటకుగాని కొద్దుకు చెల్లుటకుగాని మాడగ ఉద్యోగులకు డబ్బుచెల్లించు స్థితిలోనుండురని తెలిపిరి.

రా॥ బి॥ ఏ. యస్. కృష్ణారావు పంతులుగారు సవరణ నాక్షాపించుచు మాట్లాడిరి.

అడ్వొకేటుజనరలు సవరణ నాక్షేపించుచు క్లాజునందు రైతులకు జలయు రక్షణగలరని నుడిపిరి.

పెద్దిరాజుగారు సవరణసంగీకరించుచు రైతులను శయపరచుచు ఉద్యోగులనిరంకుశాధికారము గాని పన్నుగాదనియు, ప్రజలయొక్క కష్టములను గుర్తించియే నీ సవరణ ప్రవేశపెట్టబడినదనియు, క్లాజునందలి రక్షణలు చాలియుండలేదనియు, గోదావరి డెల్టా విషయములో మెట్టభూముల పైసనే గాని మాగాణి భూములందు వడకట్టు పన్నులేదనియు తెల్పిరి.

సి. వి. యస్. నరసింహారాజుగారు సవరణ నాక్షేపించిరి.

లామెంబరుగారు మాట్లాడుచు రైతులకు ఇబ్బంది గలుగునను కారణమునను అవకాశము లేదనియు 30 సంవత్సరముల నుంచి నిరాటంకముగ ప్రభుత్వమువారు గాంచుచున్న ఆదాయమును వదలుకొనుటకు ఏకారణము గనుపించదనియు పల్కిరి.

సవరణ వోటుకు బెట్టుబడి బహుళసంఖ్యాకులచే సంగీకరింపబడెను.

లామెంబరుగారు పోలుగావలయునని కోరిరి.

పోలుతీసికొనబడిన పదప ఆమోదములు 48 వ్యతిరేకులు 34 తటములు 7 రని తెలుపబడినది.

సవరణ తీర్మానింపబడినది

పదప డబ్లిల్వీ లేగారు 2 వ పేరాలలో "అవసరముగను, లాభకరముగను" అనుపదమునకు మారుగ అవసరముగను లేక లాభకరముగను అనుమార్పుతేను సవరణ నుపపాదించిరి.

సి. వి. వెంకటరమణయ్యంగారు సవరణ నాక్షేపించిరి.

లామెంబరుగారు పదప "అవసరములేక లాభకరమునై మరియు దాని అవసరమునకు బావియునుండు డెల్టాను గూడ" అనుసవరణ మార్పుతేని యుపపాదించగ సవరణవోటుకు పెట్టుబడి అంగీకరింపబడెను.

లేగారు తమసవరణ నుపపాదించుకొనిరి.

ఇరిగేషను బిల్లుపై చర్చ

నీటిపన్ను నుండి మినహాయింపులు

మదరాసు శాసనసభ

మదరాసు శాసనసభ వారీయందము 11 గం॥ తిరిగి సమావేశమైరి. ప్రశ్నోత్తరములయనంతరము ఇరిగేషను బిల్లు చర్చతిరిగి ప్రారంభింపబడెను. బిల్లులో 45 సెక్షనునందు నీటిపన్ను నుండి మినహాయింపబడుభూములవి వివరింపబడెను. కోటిరెడ్డిగారును శీతారామరెడ్డిగారును నూతనముగ రెండురకముల భూములనుగూడ మినహాయించుటకు సవరణల తెచ్చిరిగాని అవి సభవారిచే నిరాకరింపబడెను.

నీటిపన్ను నుండి మినహాయించుట

కోటిరెడ్డిగారు 45 క్లాజు 1 సబ్ క్లాజునందు (కె) అయి టమునందు మరియు అనుపదమును వదలివేయవలెననియు క్రిందివాక్యములను (ఎల్) అయిటముగ జేర్చి మిగిలినఅయిటములను తిరిగి సంఖ్యజేయవలెనని యుపపాదించిరి. (ఎల్) సదీగర్లములనుండి ఊటకాలువలన సాగుచేయబడిన భూములను మరియు కి ఈ సెక్షనునందు నీటిపన్ను నుండి మినహాయింపబడు భూములు వివరింపబడెను. సవరణలోని భూములగుడ మినహాయింపబడవలెనని సవరణయొద్దేశము. కోటిరెడ్డిగారు ప్రైవేటిపాదనముగా వింతుచు, నీటిపన్ను నుండి మినహాయింపబడువాని ప్రైవేటరాయందు తెలుపబడిన వానినిగూడ జేర్చుట సవరణ చేపడెనని నుడిపెను. సదీగర్లములందు ఊటనీటి కాలువలు ప్రతిజనము ఇనుకతో కప్పకొని పోవుచుండును. వానిని ప్రతిజనము క్రెవుచుండవలెను. అప్రదేశములందు రైతులెంతయో కష్టపడి ఈకాలువలను ఏర్పరుచుకొని కాపాడుకొను యెన్నార. ఈ కాలువలనుసరియగుస్థితియందుండుటకు ప్రభుత్వము వారొక్కడ మిడ్డి యైనను చెప్పించుట లేదు. అప్రదేశములందు రైతులకు వ్యవసాయ మొనర్చుటకు ఎకరమునకు రు 30 లునుండి రు 40 ల వరకు నగు చున్నది. అట్టిసందర్భమువ వారిపైనింకను పన్ను లనిధించుట న్యాయముగాదు.

లామెంబరు సవరణ నెదుర్చుచు, ఎక్కువ పరిశ్రమచే మాత్రమే సాగుజేయబడుభూములను 2 వ తరగతి, 3 వ తరగతి భూములుగ నేర్పరుపబడు ననియు అందుచే తక్కువపన్ను మాత్రమే విధింప బడు వనియు నుడిపెను. ఇట్టి ప్రతిపాదనల వలన మినహాయింపులవలనను, పన్నుల ఆదాయము తగ్గిపోవుచుండును. అందుచే సత్యసవరమైననే దప్ప నీటి మినహాయింపుల సంగీకరింపరాదని నుడిపిరి.

పి. శివరావుగారు ప్రతిపాదన నెదుర్చుచు, ప్రతిపాదకుడు తెలిపిన విషయములును కష్టములును నిజమే ననియు, అయినను అట్టి ప్రదేశములందు రైతులు ప్రభుత్వమువారి నీటి నుపయోగించు కొనుచుండుటచే కొంత పన్ను చెల్లింపవలెనని నుడిపెను. డి. బి. ఆ. కృష్ణారావుగారు సవరణ నెదుర్చుచు అత్యంతసరమైన విషయములందు తప్ప మినహాయింపుల నొనర్పరాదనిరి. కోటిరెడ్డిగారు ప్రశ్నోత్తర మొసగుచు ప్రభుత్వమువారి పనియు శాసనసభ్యుల పనియు పన్నులనే వసూలు జేయుటయే గాదనియు, అట్టి పన్నులభారము నందరిపై ననుసరిగ పంచుట వారిధర్మమనియు, ప్రభుత్వమువారు నీటిపన్ను గురించి ఎట్టి జోక్యమును ప్రవృత్తినకడో పన్నుల విధించుట న్యాయముగాదనియు, అట్లుచో నూతి నీరుకూడ ప్రభుత్వమువారిదేయని చెప్పి నూతి నీటికి గూడ పన్ను విధింపవచ్చుననియు ప్రభుత్వసభ్యుడు ప్రభుత్వమువారి ఆదాయము పోవునని భయపెట్టుట న్యాయముగాదనియు, ఆదాయమే వారిసాక్ష్యముగచో దానిని జేరువిధముగా సంపాదించవలెననియు నుడిపిరి.

సవరణ వోటునకు బెట్టుగా నోడిపోయెను.

గుంటలు, చిన్న చెరువులక్రింద సాగుకాబడు

భూములు

క. శీతారామరెడ్డిగారు:— 45 క్లాజునందు నీటిపన్ను

పదప టి. మునిస్వామి నాయుడుగారు 45 వ క్లాజు (డి) విటము తరువాత (ఇ) సవరణ వోటుకుబెట్టుబడి 39 వ్యతిరేకులు 21 అనుకూలరతో పిగిపోయెను.

లేగారు (యి) విటము (డి) ను తీసివేయవలసినదిగా నుపపాదించిరి.

(యి) విటము:—

"అట్లువినియోగింపబడిన నీటితో తడవబడిన ఒక భూస్వామియొక్క ఎస్టేటునకు వెలుపలనుండు వాని భూమిమీద, అభూస్వామియొక్క స్వంతమైయున్నయెడల"

సవరణ వోటుకు పెట్టుబడి 29 అనుకూలరు, 22 వ్యతిరేకులతో తీర్మానింపబడెను.

నుండి మినహాయించబడు భూములలో నీకింది ఆయిదుమును గూడ తీర్చవలెనని యుద్ధపాదించిరి. “బి” సహజములగు గుంటలనుండియు, ఊటజలముగల చిన్న చెరువులకిందను సాగుబడి యగు భూములను.”

శ్రీశ్రీరామరెడ్డిగారు ప్రవరణ సుపాదించుచు, పల్లపు ప్రదేశముగ నుండుటచే సహజముగ నీరుగూడిన గుంటలును, చిన్న చెరువులను దక్షిణకరణజిల్లాయందు గల వనియు, వానికింద స్వల్పవైశాల్యముగభూమి సాగుజేయబడుచుండుననియు వానిని నీటిపన్నునుండి మినహాయించవలసిన దనియు నుడివెను. ఇట్టిప్రదేశము లొక్కదక్షిణ కరణాయందే గాక ఇతరజిల్లాలయందుగూడ గలవని ఇట్టివల దెలియవచ్చెను. ఇట్టి చెరువుల రక్షణకొరకుగాని వానిని ఉపయోగమునకు దెచ్చుటకు గాని ప్రభుత్వమువారేమియు చెప్పించుటలేదు.

ఆర్. శ్రీనివాస ఆయ్యగారు సవరణను బలపరుచుచు, సవరణలో నుదహరింపబడిన ప్రదేశములపై నిడివరకు పన్ను విధించెడివారు గాదనియు, 1919 సం॥నుండి మాత్రమే విధించు మండిరనియు, ఈపన్నుతమాత్రమును వ్యాయమైనది గాక పోవుటచే తొలగించుచు చట్టమునందు నిర్ణయింపవలెననియు నుడివెను.

లీగారు:—సవరణ నెదుర్చుచు, సవరణలో వివరింప బడిన చెరువులు, గుంటలు, పోరంబోకు ప్రదేశమునందున్నది యు, ప్రత్యేకవృత్తుల ప్రదేశమునందున్నదియు వివరింపబడ లేదనియు, రెండవరక మే యగు నెడల అట్టి వానికింద సాగు జేయబడు ప్రదేశములను ప్రత్యేక వృత్తుగ మినహాయించ నవసరము లేదనియు నుడివెను. అట్టిచెరువులు ఇ ర్రిగే మ న వ య్కు అ ను పదములోనికి రావుగాన వానిని ప్రత్యేకముగ మినహాయించ నవసరము లేదు. పోరంబోకులోన్న చెరువులు, గుంటలకింద సాగుబడి యగు ప్రదేశములగుడ మినహాయించవలె నని యుద్దేశ మగుచో నీ సవరణను అంగీకరింపరాదు. ప్రభుత్వమువారి నీటి సుపయోగించుకొనుచున్నందులకు వారు పన్ను చెల్లించి తీరవలెను.

కోటిరెడ్డిగారు సవరణ నెదుర్చుచు, ప్రతిపాదకుడు వివరించినరకముచెరువులు తమజిల్లాయందుగూడ గలవనియు నుడి వెను. 80, లేక 400 ఎకరముల వైశాల్యముగల ప్రదేశములు గూడనట్లు సాగుబడి జేయబడుచున్నవి. ప్రభుత్వవారు మే, ఇట్టి సందర్భమున గమనింపవలసిన ముఖ్యమాత్రముగనెడల ఈ సవరణ సంగీకరించినయెడల చాల నష్టముగలుగును. ఈ సందర్భమున రైతులు నీటి సరఫరాకొరకు ఎక్కువపరిశ్రమ యొన ర్చవలసిన యవసరములేదు గాన మినహాయించుటవసరముగాదు.

డి. బి. కృష్ణన్ నాయుడుగారు, సవరణను బలపరుచుచు, ఈ సవరణ సంగీకరించుచో ప్రభుత్వమువారి యాదాయము లింత యుండునో తెలుపవలసిన దని లామెంబరు నడిగెను. లామెంబరు ఆ వివరములను తాను గమనినలేదనియు కాని చాల అధికముగనుండునని మంత్రియు తెప్పగలనని నుడివెను.

శ్రీరామరెడ్డిగారు క్లుప్తముగా ప్రత్యుత్తర మొసగిన పై సవరణ వోటునకుబెట్టుబడి నిరాకరింపబడెను.

ఇథవారంతట ఫలహారములప లేచిరి.

నెల్లూరుజిల్లాకాంగ్రెసు సంఘము

పై సంఘముయొక్క సామాన్యసభ ఈ నవంబరునెల తే 15 ది ఆదివారము మధ్యాహ్నము 3 గంటలకు నెల్లూరులో కాంగ్రెసు కార్యాలయమున జరుగును. బెల్లూరులో జరుగ నున్న దేశీయ మహాజనసభకు అభ్యర్థుల దరఖాస్తులను ఆలోచిం పుబడును.

ఆనాడే ఉదయము 8 గంటలకు కార్యనిర్వాహక సభ లు జరుగును. గత మాడుమాసముల లేఖలు ఆమోదించుట, ప్ర చారకుల కార్యనివేదికలు చదువుట ఇతరముఖ్యవిషయములు ఆలోచించబడును.

కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక సభ్యులను అభిమానులను అందరును తమయొక్కనూలు చందాలను ఈ కార్యాలయముకు ప్రతి నెల తే 8 ది లోపుగా చేరుటకున పంపగోరుచున్నాను. నేరుగా గుంటూరుపంపువారు ఈ కార్యాలయముద్వారా పంప ప్రార్థన.

వెన్నెలకంటి రాఘవయ్య

జిల్లాకాంగ్రెసు సంఘ కార్యదర్శి.

బొంబాయి గవర్నరుగారు స్వస్థత జెందు

చున్నారు

బొంబాయి, నవంబరు 14:—బొంబాయి గవర్నరు గారు గుర్రలెస్సీవిల్సన్ గారు యింట్లాయంజాచే భాగదరు చున్నారు. ఇప్పుడు కొంచెము వ్యాధినయముగనున్నది. కాని ఒకవారము పరకును నాయన యేకార్యయములందును బాగ్గొ న జాలరు. (ఆ. ప్రె.)

ప్రశ్నోత్తరములు

ఉద్యోగ నియామకములు

విద్యామంత్రిగారు కంగారగుట

ఎస్. సత్యమూర్తిగారు

(1) ప్ర:—ఇండియా మంత్రిగారు ఇండియా ప్రభు త్వచట్టము 96 వి. నెక్కును ప్రకారము కొన్నినిబంధన చేసిరి. ఈ మాతన నిబంధనలప్రకారము రాష్ట్రీయప్రభుత్వముల చేతి క్రింద నుండు ఆరిండియా సర్వీసు ఉద్యోగుల ప్రహేషను అధి కారము, రాష్ట్రీయ ఉద్యోగుల నియామాకాధికారము గవ ర్నరుగారికి గలదా?

ఉ:—అవును ఈ నిబంధన మాతనముకాదు.

ప్ర:—“ఉద్యోగ నియామకములను గవర్నరుగారే చేయవలెను. అన్ని నియామకములను ఆయన అనుమతిని బడయవలెను. ఆరిండియా ఉద్యోగుల మార్పుటనుగూడ ఆయ నయే చేయవలెను” అని గల 18 వ నిబంధన మదరాసులో ఆమున జరుగుచుండునా?

ఉ:—అవును. 9 వ నిబంధనప్రకారము ముందుగా విన్నవింపకొనకుండునచో నట్లే జరుగును.

ఎస్. సత్యమూర్తిగారు:—గవర్నరుగారు మంత్రి లతో సంప్రతించి పనిచేయుచుండునట్లుడు తా నేరితిగా ప్రధానతోక్రమ కలిగించుకొనునా?

సర్ వ్యాఖ్య:—ట్రాన్సుమిగ్రేషన్లుగూడగాని రిజ ర్వుడు కాఖుచుండుగాని గవర్నరుగారే నియామకములు చేయును.

ఎస్. సత్య:—మంత్రిలు నియామకములు చేయ వచ్చునా?

వ్యాఖ్య:—ఎవరో ఒకరు ముందుగా నియామకముల నూచించవలెను. కావున గవర్నరుగారు నూచించెదరు. మంత్రిలే ప్రభువు నూచనలు చేయవలెనని యీ సభ్యులు కోరినచో నా విషయ మాలోచించబడును.

ఎస్. సత్య:—ఈ ఆచార మెప్పటినుండి గలదు?

వ్యాఖ్య:—1920 నుండి.

ఎస్. సత్య:—మంత్రి లేవిషయమున మాటలాడక ఊర కొనిరాతే వారిని సంప్రతించుటయే లేదా?

సి. ఆ. రెడ్డిగారు:—అప్పటినుండి యిదేఆచారమ విద్యామంత్రిగారు గుంటూరులో దిగివెనది అసత్యముగనా?

వ్యాఖ్యగారు:—విద్యామంత్రి నడుగుడు.

సి. ఆర్. రెడ్డిగారు:—నే నాతని యంతకు ముందే అడిగిరిని. ఆయన జవాబు చెప్పెను. అట్లే వేరొకసారిగూడ ప్రశ్నించెదను.

ఎస్. సత్యమూర్తిగారంతట విద్యామంత్రిగారిని గుం టూరులో ఉద్యోగ నియామకములగూర్చి ఒసంగిన ఉపన్యా సముగూర్చి ప్రశ్నించిరి.

విద్యామంత్రి:—నే నా నాడు ఏమి చెప్పితినిో నాకు జ్ఞాపకములేదు. (ప్రతికూలపక్ష సభ్యుల స్థానములనుండి పెద్ద నవ్వు ఓ ఓ అను శబ్దం.)

పాత్రోగారు:—సభ్యులు సభయొక్క మర్యాదను నిల బెట్టవలెను. వారి మెదడు సరికేసికొని యుండవలెను. పెద్దనవ్వు సి. ఆర్. రెడ్డి:—మంత్రిగారు తమ ఉపన్యాసముల చదివి కొని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెదరా?

పాత్రోగారు:—నాఉపన్యాసములగూర్చి గా॥ సభ్యు నికి నాకన్న యెక్కువ యభిలాషయుండుటచే ఆతనే చదువు కొనవచ్చును. సమాచారము తెలిసికొనుటకే ప్రశ్నల వేయు అధి కారముగలదుకాని, క్రానుపరిశ్రమజేయుటకు గాదు.

సి. ఆర్. రెడ్డిగారు:—ఒక విషయము నిజమని తెలిపి నను, నిజమా కాదా యని విచార్యజేయు నుద్దేశముతో సభ్యులు ప్రశ్నించుచుండురు.

చెన్నరాష్ట్రమునందు నూతనరైళ్లు

ఎ. రంగనాథ మొదల్యారు:—(1) ఈరాష్ట్రమునం దు రైళ్లునిర్మించుటకుగూర్చి యేమినిశ్చయించిరి. ఏయేజిల్లాలో రైల్వేములు అమలు జరుపనున్నార.

ఉ:—రైల్వేనిర్మాణపు యేర్పాటులగూర్చి నిశ్చయమ యైనది. జిల్లాబోర్డులవారు నూచించిన యిదిగవ రైలుమార్గము లను రైల్వేబోర్డువారు నిర్మించుటకు గూర్చి ఆలోచించుచు న్నారు:—

(1) వధుర, బోడినాయక నూరు, (2) నిడదవోలు న ర్నాపురం (3) గుడివాడ, భీమవరము (4) నేలం ఆత్మూరు. ఉ ందురుకేట (5) మాయవరం-ట్రాంక్వబాప (6) తిడత్రు రై పూండి, వేదారణ్యం (7) తిన్నవెల్లి, తిరుచందూరు.

చిన్నరైళ్లు

చిన్నరైళ్లు వేసివైసినను స్థానిక ప్రభుత్వమువారి కధి కారముగలదా? 1920 సం॥నుండి యెచ్చువైన నూతనచిన్నరై ను వేయుట కనుమతించిరా? లేకున్నచో కారణములేమి?జిల్లాబో

ర్డురైల్వేలను చిన్నరైలులుగా నిర్మించి స్థానిక ప్రభుత్వము వారి స్వాధీనమునందుండుకొనుటకు నూచనలేమయిన గలవాయ నని సి. వి. వెంకటరమణయ్యగారు ప్రశ్నించిరి.

ఉ:—లేదు. చిన్నరైళ్లుగూడ కేంద్రప్రభుత్వము క్రింద నేయుండును. వాటిని నిర్మించి పనిజేయుచుండుభారము రా ష్రీయప్రభుత్వాధికారమునందుండును. 1920 సం॥ యేమియు నిర్మింప బ డ లే దు. అం దు కు కా ర ణ ము ధ న ము లే క జో వు ట్లు సీ గ్గ ము లు పూ ర్తి గా తయారుకాకుండుట, దక్షిణదేశమున రైళ్లువేయుటనుగూరి రైల్వేబోర్డువారు స్వయముగానాలోచించుట, యివియేకారణములు.

వరదలసహాయపు టేర్పాటులు

రా. బి. సి. వి. ఎస్. వరసింహారాజుగారు

ప్ర:—ఈమధ్యవచ్చిన వరదలచేనష్టముపోయిన జిల్లాల లో యేమిచదుపాయములజేసిరి. ఉ:—అక్టోబరు 15, 16 తే దీలయందు రివెన్యూసభ్యుడు 3 వ తీర్మానముసందర్భమున ఒ సంగిన ఉపన్యాసములు చదివిన తెలియగలదు.

2 ప్ర:—అచ్చోటులందు ఇరిగేషనుపనుల మరమ్మత్తు జేయుచున్నారా? ఉ:—గండ్లుసరిచేయబడుచున్నవి. పనులు కల్పించుట, సంస్థాపించుట, ఆరోగ్యయేర్పాటులు జేయుటకై ప్రత్యేకోద్యోగులు నియమింపబడిరి.

3 ప్ర:—అచ్చోటుల ఇరిగేషనుపనుల మరమ్మత్తుకై యంత్యయ మంచనావేయబడెను. ఉ:—గండ్లు సరిజేయుట కును, ఇరిగేషనుపనుల పునర్నిర్మాణమునట్లుకు రు 6 లక్ష లగునట్లు అంచనావేయబడెను. సరిగాఅంచనావేయుట కిప్పుడు పీలులేదు.

4 ప్ర:—ఈధన మెక్కడనుండి సరఫరయ్యగును. ఈ పనులలో నేవయిన యీసంపత్సైరాంతములో ముగియునా ? ఉ:—సస్టి మెంటరీగ్రాంటు కోరబడును. ఇరిగేషను సరఫరా మరల స్థాపించుటకు షకలప్రయత్నములు జరుగుచు న్నవి. కావేరి, పెన్నార్లనుదుల ఇరిగేషను, అచ్చటనున్న సె ద్దయానకట్టువద్దప్రదేశగండ్లను మూయించినచో పూర్తియగును. ఇది కషతమునుకార్యమే అయినను సాధించబడును.

మ: దవకులములను సానికసంఘముల కెన్నుకొనుట

మదరాసులో గతనెల 20 వ తేదీన జరిగిన మరుదనకుల (మంగళ్ల) సభలోనితీర్మానము ప్రభుత్వమునకు చేరినదా, మరుదన కులకుల నెవరినైన భర్తవరం తాలూకాబోర్డు సభ్యు లుగా నియమించిరాముని ఓబడలేకప్పగారడుగ, లేదనియు, తాలూకాబోర్డు నియామకములు జిల్లాబోర్డు అధ్యక్షుడు జేయు ననియు బదులు వచ్చెను.

మదరాసు ఆస్పత్రులందు నర్సులు

మదరాసు ఆస్పత్రులలో నర్సులు నియమిత సంఖ్యగల రా? వారికి తగినజీతములు లేనందున కావలసినంతమంది లభింప కున్నారా? ఏ ఆస్పత్రుయందు యెందరుగలరు. అని సర్జేమున్సిమన్ గారు, ప్రశ్నించిరి.

ఉ:—అన్ని ఆస్పత్రులందు నియమితసంఖ్య గలరనియు వేతనము లభిస్తున్నది జేయుటచే తగినంతమంది లభించి:నియు, యిదిగవరీతిని గలరు:—

జనరలు ఆస్పత్రి	122
రాయపురం	85
రాయపేట	10
శ్రీరైల, శిశువుల ఆస్పత్రి	78
కండ్లయాస్పత్రి	6
కుష్టరోగవైద్యశాల	1
క్షయదగ్గ ఆస్పత్రి	4
శ్రీరైలహోమివిజ్ఞోయా ఆస్పత్రి	27
మానసికచికిత్సాలయ	9

ఏ ఆస్పత్రిలోగూడ నర్సుల తగ్గించలేదు. 287

ఆస్పత్రుల మితవ్యయము

మితవ్యయ విధానాంతరము, పూర్వము ఆస్పత్రులలో రోగులకు ఆహారపదార్థము లిచ్చుటయందు గల వ్యత్యాసమేమి. ఉ:—రాయపేట ఆస్పత్రి, కుష్ట, కండ్ల, మానసిక వైద్యశాలలందు మాత్రము తగ్గింపబడెను. ఇతర ఆస్పత్రులందు మార్పులేదు.

ప్ర:—ఆస్పత్రులలో నివాసముండి బాగుచేయుచుకొను రోగులసంఖ్య మితవ్యయ విధానము వచ్చిన పిదప తగ్గినదా? ఉ:—మొత్తమువైన తగ్గలేదు. 6 ఆస్పత్రులందు హెచ్చెను. రెండింటిలో తగ్గెను. 1923-4 సం॥ మొదటి ఆదమా సములలో మొత్తమువైన 15,20; 16,207 నుండెను.

వైద్యశాలలను సాయంత్రమువేళల మూయించ ఆజ్ఞాపించియుండిరా యనలేదనియు, పురపాలకసంఘములు తమమతో చిన డాక్టరులను నియమించుకొనవచ్చునా యనియు కె. శర భారెడ్డిగారు ప్రశ్నింపగా, పురపాలకసంఘాధ్యక్షులు నియోమక ములుచేసికొనుచుండురని ప్రత్యుత్తరమువచ్చెను. సంద్యాలతా లూకాబోర్డువారు స్వయముగా నియమించుకొనగోరుచు అర్హి పెట్టుకొనలేదని దెలిసెను.

వంగరాష్ట్రమున క్రొత్త నిర్బంధచట్టములు

మహాత్ముని సంపూర్ణ వ్యాసము

నర్తక బహదరు సప్తాగారి అభిప్రాయము

మహాత్మునివ్యాసము

ఒడంబడిక

ఎంగుయిడియా

నేను స్వరాజ్యపక్షమువారికి సమర్పించగల దానినంతను సమర్పించుటకు తగిన త్యాగశక్తిని నాకొనంగినందులకు నేను భగవంతునకు ప్రణమిల్లుచున్నాను. నేను నా మిత్రులును తలచిన దానికంటె అధికముగానే నేనుకూడా సమర్పించగలిగితిని. స్వరాజ్యపక్షమువారు నా కవకాళ మిచ్చినందులకు నేను కృతజ్ఞుడను. అసహాయోద్యమ! విధానమునందలి నిర్మాణ కార్యక్రమములను కలుగు ఫలితమును గూర్చి నాకుండినంతటి గాఢవిశ్వాసము చాలనుండికి లేదని నేనెరుగదును. నాలుకు పాపలాభంబాదరకు రద్దయినది నెలకు 2000 గజముల నూలువడుతును. ఇట్లు చాలనుండికి కష్టముగానే యున్నదిగాని దేశము కొరకును వికాసము కొరకును వారు ఆవరతులు అంగీకరించిరి. అందులకు వారి నెంతయు కొనియాడెదను.

స్వరాజ్యపక్షమువారిని

ఈ ఒడంబడికవలన స్వరాజ్యపక్షమువారికొక బహిష్కరణపక్షమువారితో సమానముగ స్థానమే కాంగ్రెసులో లభించును. ఓట్లపద్ధతిని దాని ఫలితమును వదలదలచినచో యిటుల జరుగక తప్పదు. దౌర్జన్య పరిత్యాగమునగా తన సిద్ధాంతములకు భంగము కలుగనంతవరకు అత్యధికముగ త్యాగము చేయుటయే, పట్టుబట్టిన వదలుటయే. తమ పక్షము వృద్ధిచుచున్నదని స్వరాజ్య పక్షమువారు నుడువుచున్నారు. దొరతనమువారికి స్వరాజ్యపక్షమువారు ఒత్తిడిని కలిగించ గలిగినది ఒప్పుకొనక తప్పదు. దానివలన కలుగు ఫలితమును గూర్చి భిన్నాభిప్రాయము లుండవచ్చునుగాని ఒత్తిడి కలిగిన మాట మాత్రము నిశ్చయము. వారు దీక్షను, క్రమపద్ధతిని, పట్టుదలను, కట్టడిని, నిర్భయత్వమును బాగుగా వెల్లడిచేసిరి. కాసనసభలకు వెళ్లుట మంచి అని ఒకసారి అంగీకరించినచో వారు కాసనసభలకు వెళ్లి నూతనశక్తిని కలిగించినట్లు నిశ్చయము. వారు కాసనసభలలో అమృతముగా విజృంభించుచుండుటవలననే దేశీయులు తమ విధిని మరచి స్వరాజ్యపక్షమువారివలన పూర్తిగా నాకర్షింపబడినందులకు నావంటివారికి విచారము కలుగుట నిశ్చయమే యైనను మన దేశీయులలో మహాసమర్థులగువారికి కాసనసభల యందు గట్టినమ్మకము తొలగినంతకాలమును కాసనసభలవలన కలుగ గలిగినంతవరకు లాభమును బడయుటయే దేశీయులకర్హమగును. నేను నిష్కర్షగా అసహాయవాది నే యైనను స్వరాజ్యపక్షమువారి భావములను సహించుటయును వారితో కలిసి పనిచేయుటనేగాక చేతనైనంతవరకు వారిని బలపరచుటగూడ నాకు విధియైయున్నది.

అసహాయోద్యమమును విరమించుట

అసహాయోద్యమమును తాత్కాలికముగా విరమించుటవలన అసహాయవాదులలో వ్యక్తుల కెట్టి యిబ్బందియును కలుగదు. వారు తమనమ్మకమును విడువ నవసరములేదు. అట్లు వారు తమ నమ్మకమును దిగనాడినచో వారికొరవమునకు భంగము కలుగకమానదు. అసహాయోద్యమము విరమింపబడిన మాత్రమున నాబిరుదులకు చిహ్నములను పతకములను మరల నేను ధరింపగోరను. మరల న్యాయవాద వృత్తి నవలంబించువాడగాను. నా బిడ్డలను ప్రభుత్వము వారి పాత శాలలకు పంపించును. ఈరీతిగా అసహాయోద్యమము విరమింపబడిన ను దాని యందు గట్టినమ్మకముకలవా రెప్పటికిని అసహాయవాదులుగానే యుందురు. అట్టినమ్మకములేక కాంగ్రెసువారి ఆజయను కారణమున విధిలేక అసహాయోద్యమము నవలంబించినవారి పుణ్యము దానిని వదలనేయదలచినచో వారి కవకాళ మేర్పడును.

అఉద్యమమునందు గట్టినమ్మకములేనివారిపుడు అసహాయోద్యమమును వదలినను వారికెట్టి అపఖ్యాతియును అగౌరవమును కలుగదు. అసహాయోద్యమము విరమింపబడినచో అసహాయవాదు లెవ్వరునుగూడ అసహాయోద్యమము కాంగ్రెసు వారి విధానముని బోధింపగూడదు. ఇతరులెవరైన అసహాయోద్యమము నవలంబింపదలచినచో అట్లవలంబింపగూడదు. అది యిప్పుడు విరమింపబడినదిఅని ఎవరైన బోధింపదలచినచో అట్లు బోధింపట కెట్టి ఆక్షేపణయును లేదు.

నూలువడుతుమరతు

స్వరాజ్యమును బడయుటకును విదేశీవస్తువులను బహిష్కరించుటకును నూలువడుతుమరతు కట్టుబడుతుమరతు తనముని నేను గట్టిగా నమ్ముచున్నాను. కాని స్వరాజ్యపక్షము వారికి నమ్మకములేదు. అట్టిసిద్ధిలోగూడ కొంతసవరణతో నూలువడుతు మరతును ఓటింగు నిబంధనగా ఏర్పరచుటకును ఖద్దరును తయారుచేయుచుండుటకును స్వరాజ్యపక్షమువారి రంగీకరించుట వారి పట్ల గొప్ప త్యాగముని యే నేను నమ్ముచున్నాను గాన నైకమత్యము కొరకు వారు చేసిన యీ త్యాగమునకు నేను మిక్కిలి కృతజ్ఞుడను. ఈ నిబంధన నిట్లు సవరించుటకు సమ్మతింపని (బహిష్కరణవాదులు) వారుగూడ దీనివలననైనను చాల లాభము కలుగగలదని గ్రహించకమానరు. నాలుకు నాలుగజాలతోనే చెల్లిపోతుండ నెలకు 2,000 గజములనూలు ప్రతిసభ్యుడును యియ్యవలెనని విధించుటవలన అత్యధికముగ లాభము కలుగుట నిశ్చయము. దేశము నకు కావలసిన బట్టలనుగూర్చి పరిశ్రమ అభివృద్ధిగూడదను విషయమును కాంగ్రెసువారి రందరను నమ్ముచున్నారను విషయమందువలన స్పష్టముకాగలదు. చాలనుండి నూలువడుతుల తప్పనిసరియగును. ఆరీతిగా ద్రవ్యము ముఖ్యముగా చేరవలసిన తావులకు చేరుచుండును.

నిబంధనలోని సవరణ

స్వయముగా వడకనను వడకకపోయినను నెలకు 2,000 గజముల నూలుపంపిన చాలునని నిబంధన సవరింపబడుటచే హెచ్చుమందినూలువడకరనియ్యచాలనుండి నూలుకొనియే పంపుచుండురనియు రాజకీయసభలకు వెళ్లవచ్చుట మాత్రమే ఖద్దరు బట్టలను ధరింతురుగాని ఎల్లప్పుడు ధరింపరనియు కొందరు విచారపడుచున్నారని తెలిసినది. ఎల్లవారును నూలువడకవలెనను సంకల్ప మిదివరకు నాకొక్కనికి మాత్రమే కలిగినది. ఆ సంకల్పమును మార్చుట అవసరమని నాకు తోచినందున అమార్చునకు నేనే సమ్మతించితిని. అమార్చు జరిగిననుగూడ చాల లాభము కలుగకతప్పదు. విచ్చికముగ నూలు వడుతువారి సంఖ్యయును ఖద్దరుబట్టలను నేయువారి సంఖ్యయును చాల అధికముగ నిశ్చయము. నూచనపూర్వకములు, విచ్చికములు నగు సంస్కరణములు చేరు. ఓటునిచ్చు అధికారమునకు సంబంధించి పని బంధనకుచేరిన సంస్కరణలు చేరు. ఈ సంస్కరణలు నిర్ధారణగా నుండవలెనగాని ఆకాశ పంచాంగముగా నుండగూడదు. ఎల్ల వారును జరుపుటకు వీలైనవిగా యీసంస్కరణ లుండవలెను. ఏలయనగా అట్లు జరుపని వారికి ఓటునిచ్చు అధికారమే రద్దగును. మనలో గాఢముగ నమ్మకము కలవాడు వైతము అపార్థిలేలు ఖద్దరునే ధరించుట సాధ్యముకాక పోవచ్చునగాని కాంగ్రెసు సభలకు వచ్చినపుడు ఖద్దరునే ధరింపవలెనను విధియున్నచో అనేక రకముల దుస్తులను కొని పెట్టుకొనవలసివారు చాలనుండి ఎల్లప్పుడును ఖద్దరు బట్టలనే ధరింపవలసినవారగుదురు. అట్టివారి సంఖ్యయే హెచ్చుగానుండును కాంగ్రెసుపట్ల గాఢముగ భక్తిగలవారికి కాంగ్రెసు పనిలేని ఘడియయే యుండదు. ఇది కాంగ్రెసుపని యిది యితరపని అని వేరుచేయువారికి కాంగ్రెసుపట్ల గాఢ భక్తి లేదనియే యూహింపవలసియుండును. కాంగ్రెసు పట్టికలలో వేలకొలదిసభ్యులుండవలెను. వాకే ఓటరులు. వారందరును ధనవంతులుగా నుండరు. వారు రెండుయూడు తరముల దుస్తులను కొనజాలరు. వారు నెలనెలకు 2000 గజముల నూలుకొని పంపజాలరుగాన వారడవనమును కనీసము ఆరగంట నేపైన తప్పనిసరిగా నూలువడకెదరు. కాంగ్రెసు వలంతులందరును భిక్షగా నూలువడకవలసియుండును. వారు ధనవంతులయిత

దులకు బోధింప బోయినచో వారు పరిహాస పాత్యులగుదురు. కాన దేశీయులు సహృదయులతో పనిచేసినచో అంతయును సరిగానే జరుగగలదు.

కాంగ్రెసువారు ముఖ్యముగా ఆమోదింపగోరెదను

ఈ ఒడంబడిక మనపూర్వకముగ నూచనయే యనినను మరియొకసారి తెలుపుచున్నాను. ఒడంబడికలో నేనువ్యక్తిపరముగానే సంతకముచేసితిని గాని దాను నైహూగాద్దయిత్రము స్వరాజ్యపక్షమువారి పత్రికలగుగా సంతకములుచేసిరి. గాన స్వరాజ్యపక్షమువారు నేనొక్కడనుకలసి యీ నూచనలను చేసితిమి. నేను సంతకముచేసితినిగా వీని నామోదింపవచ్చు బాగుండదని నాయందుగల గౌరవములచే మొగమోటుమివలననే నను ఆమోదింపగూడదు. లాభముకలుగునను నమ్మకముండుననే ఆమోదింపవలెను. అటులు నమ్మకముతో ఆమోదించినసేగాని యొకమత్యమునుకలుగదు. విదేశీవస్తుబహిష్కరణమును కొనసాగెదను. మనకుకావలసినవి ముఖ్యముగా సీరీందే దేశమునందనిపక్షములవారును ఏకీభవింపవలెను. విదేశీబట్టలను పూర్తిగా బహిష్కరింపవలెను. దేశీయులందరును నూలు వడుతుమరతు బట్టలను కట్టుచుండినసేగాని విదేశీబట్టలను పూర్తిగా బహిష్కరింపజాలము. అసహాయోద్యమమును విరమించుటయును, స్వరాజ్యపక్షమువారిని మనపూర్వకముగా కాంగ్రెసులో చేర్చుకొనుటయును, ఖద్దరును కట్టుటయును, స్వయముగా వడకగాని వడకించిగాని నూలు పంపుటయును, కాంగ్రెసువారికిని యితర నాయకులకును సంతృప్తికరములుగా నుండకపోయినచో వారి నూచనలను స్పష్టముగా తిరస్కరింపవలెను. తమ నూచనలను దేశీయులకు తెలియజేయవలెను. స్వల్పకారణముల కొరకు చిరకాల ప్రవర్ధమానములగు సంకల్పములను మలకనగా వదల వీలులేదు వదలుగూడదు." అని మహాత్ముడు వ్రాసెను.

నర్తక బహదరు సప్తాగారు

బెంగాలీపత్రికకు వ్రాసిన లేఖ

"నిర్మాణవిషయమున ఉదారభావముతోగూడిన రాజనీతిజ్ఞులను నూచించుపద్ధతి కనబడినసేగాని దేశసామాన్యనిధి బాగుపడుట కవకాళములేదు. రాజ్యాంగపద్ధతి అతివిశులముగను అతిశిష్టముగను యున్నది గాన స్థిరఫలితములు కలుగవలెననిన సూతనసాధకవర్గమును ఏర్పరుపవలసి యుండును. ఆకావిశ్వాసములను కలిగించి ప్రజలలో నిశ్చుకు కలిగిన అవిశ్వాసమును తొలగింపవలెను. దేశీయులు మొదట ఏకాభిప్రాయము కావలెను. స్వరాజ్యము, రాష్ట్రీయపరిపాలనము, భారత-రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వముల సంబంధము, ఓట్లనిచ్చుటకు అర్హత, దేశరక్షణము మున్నగువిషయములను నిర్ధారణచేయుటకు దేశీయులు ప్రయత్నింపవలెను. వీనినిగూర్చి ఆలోచించి రిపోర్టుచేయుటకు అన్ని పక్షములవారును కలిసి తమప్రతినిధులను కొద్దిన ఒక ఉపసంఘముగా ఏర్పరుపవలెను. ఇవి ముఖ్యసభ్యులుగాన వీనినిగూర్చి దేశీయులలో ఏకీభావము కలిగినచో దొరతనమువారితో వ్యవహరించుట చాల ముకరమగును. అప్పుడు దేశీయులందరును ఏకీభవించెదరు గాన దొరతనమువారు అలక్ష్యము చేయజాలరు" అని సప్తాగారు వ్రాసిరి. (ఆ.ప్రె.)

బొంబాయి సభలు

సత్యమూర్తిగారి ప్రకటనము

పండిత మోతీలాలు నైహూగారు నాకు నేడిటుల తం. వార్త నంపిరి. "భారత స్వరాజ్యసంఘ సభ్యులును, (ద్రవిడరాష్ట్ర) స్వరాజ్యసంఘ సభ్యులును యీనెల 21 వ తేదీ మొదలు 24 వ తేదీవరకును బొంబాయిలో జరుగనున్న సభలకు ముఖ్యముగా రావలెనని వారికి తెలుపగోరెదను. ఈనెల 20 వ తేదీ ఉదయమున గాంధీజీవారు తమతో స్వయముగ మాటలాడ గోరుచున్నాడని స్వరాజ్యపక్షము వారి కందరికిని కాసనసంఘముల సభ్యులకందరికిని గూడ తెలుపగోరెదను. కాసన సంఘసభ్యుల కందరికిని ఆహ్వానములు ప్రత్యేకముగా టిపాలలో పంపితిని. వానినివారి కందజేయగోరెదను." అని పండిత మోతీలాలు నైహూగారు త్రవ్వితా వ్ర నంపిరి. ఆహ్వానములు చేరగానే కాసన సంఘ సభ్యులకందజే సెదను. కొంత క్రమ కలిగినను సహించి వారందరును ముఖ్యముగా బొంబాయి సభలకు రావలెనని కాసన సంఘ సభ్యులను స్వరాజ్య సంఘ సభ్యులుగూడ నేను కోరుచున్నాను" అని మహాత్మునిగారు నేను నాకు వ్రాసిరి.

మరణానంతర జీవితము

ఒక ఆత్మసందేశము.

అఖిలభారత ఆధ్యాత్మిక సంఘ కాన్డర్బి యగు ప్రాచీన పరు ప్రకాశరావుగారి రిల్లు పోయినట్లుగా:-

భారతదేశపు పురాణములందును కావ్యములందును, ఉత్తరలోకములగుర్నియు, మరణానంతర జీవితమును గూర్చియు, భూతముల వృత్తాంతములగుర్నియు, అయ్యవి యిహజీవి, తమనందలి కర్మఫలమునుబట్టి ఉత్తమ ఆధోలోకముల బొందుననియు వర్ణనలనేకములుగలవు. హిందువులు శ్రేయోకర్మలన్నియును ఆపరకర్మ, ఆర్థికము, శ్రాద్ధము మున్నగునవి యీ నమ్మకముమీదనే ఆధారపడియున్నవి. కాని ఆనాత్మవాదులు యీవిషయముల ప్రాముఖ్యమును గ్రహింపకుండ యిహజీవితము నట్టిమాత్రమున చెప్పవలెననియు, అయితే ఆచారకర్మము మాత్రము ఆనానందముచేయును.

కాని యీవిషయమునే ఆమెరికా, యూరప్ ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రజ్ఞులు, మృతాత్మలను ఆనానంద జేయుటయు, మాటాడుటయు, సాధ్యమని ఆనేకపరీక్షలను జేయుచున్నారు. ప్రతి కాపాటకు లీమయముల నెంతయో అభిరుచితో అశ్శ్రమముగ జదివియుండవలెను. చచ్చిపోయిన ఆత్మల చాయావలయుల దీసికొన్నట్లు అగుచు చాలమంది వినియుండవలెను.

కాని భారతదేశమున యీవిషయమున యెక్కువ అభివృద్ధి జరిగినది చెప్పవలెను. ఐనను అఖిలభారత ఆధ్యాత్మిక శాస్త్ర విచారణ సంఘము భారతదేశమునందీ శాస్త్రమును విద్యావంతులలో వ్యాప్తముజేసి ఆధ్యాత్మిక విజ్ఞానము గలుగునట్లుజేసి ముక్తి మార్గము జూపవలెనని యుద్దేశించియున్నాడు.

ఈయుద్దేశముతోనే హిరణ్యయోగి ఆత్మయోగిని సందేశము నిందు ప్రకటించుచున్నాడు. ఈసందేశమును దక్షిణ దేశమున అద్భుత మానసిక శాస్త్రజ్ఞుడును, అఖిలభారత మానసిక శాస్త్రాధ్యక్ష సంఘసభ్యుడును ఆర్. వెంకటేశ్వరకారు పరిగ్రహించి, ఈ హిరణ్యయోగి యెంతో తెలియదు. ఆనాత్మనానానందము నీడవచ్చెను. ఈసందేశమునొంగెను. అందుచేల్చి నవంగతులు సత్యమాయనీ ఆ ఆత్మయొచ్చిన చిహ్నమాయ ఆనామలోనున్న బంధులతో నుత్తరప్రత్యుత్తరముల జరుపగా నిజమని తెలిసెను. ఆమె చనిపోయినట్లు యేవత్రికలలోను ప్రయోగించుచు లేచినట్లు ఆమె బంధువులు చెబుచున్నారు. వెంకటేశ్వరకారు తమకు హిరణ్యయోగి ఆత్మబంధులకును జరిగి ఉత్తరప్రత్యుత్తరముల మాలములుగలవు. వీనినమ్మకమును తెలుసుకొనగోరువారు 'దివ్యసంభాషణము' అను పుస్తకము 'తాతాభారతశాస్త్ర సంఘము' వారు ప్రయోగించుచున్న గ్రంథమును చదివినచో మరీకొన్ని సంభాషణలు తెలియగలవు. చావగానే పరుగునట్టిసంగతులన్నియు తెలుసుకొందేము 1922 నవంబరులో వచ్చెను. అది యీక్రింద ప్రకటించుచున్నాడు:-

ఆత్మసందేశము

ఈ కేవలము ను విడిచి ఆత్మ పోవుచున్నపుడు, హిరణ్యయోగి మహదానకాశము అఖండమైనది నక్షత్రముల వల్లగో ఒక్కొక్కటి అచ్చటచ్చట ప్రకాశించుచున్నట్లుగా గాన్పించెను. ఇట్లు దాదాపు రెండుగంటలుండెను. అంతట యీకేవలభారతము పోయినట్లు చెబుచుంటిని. ఉత్సాహపరవశమైతిని. బంధువులు యేడ్చెదరని నాకదివరకే తెలియుట చేత నాకేమియు అనిపించలేదు. ఆప్రపంచమున చాలముఖములు తెరిగినవి సంతోషముతో చేతులుసాచి నన్ను కాగలిగెనుకాని వారితో గలియి స్వాగతముసంగెను. ఒక్కనిమిషములో వారితో జేరితిని. వారొక్కొక్కరు తమతమ వాచములకు నన్ను గొంపోయిరి. ఆ పరలోక ప్రతిభ విారు ప్రతిభోజను యోగముద్రలోనున్నపుడు మీ ఆత్మవైభోయి సంచారము జేయుచుంటే తెలిసినదేగావచ్చును. నాక్రింద మిత్రులు నాకోక యీ వాచమును సిద్ధముజేయ ప్రయత్నించుచుండ నేను నిల్చునిన చోటికి ఒక పాడుగాటి నుండర విగ్రహము వచ్చెను. ఆప్పుడు నా వద్ద నున్న నా రెండవరూప ఆ విగ్రహమునకు అభివందన మచరించి, ఆ విగ్రహము గూడ ప్రత్యభివందనము జేసెను. అయ్యది నన్ను విశ్వాసము యొక్కభించెను. నే నున్నతావు రెండవరూపు స్వర్గములో మూడవ అంతర మనియు నేనందుండ రాదనియు తెచ్చెను. నాయందు ముందు దయజూపిన మిత్రుల నాజేమింది ఆ విగ్రహము వెంట న్నమిత్రతో భక్తితో జనితిని. ఆకాశము నిల్లముగ నుండెను. పరిసరములు మనోహరముగ నుండెను. అచట భుజుకారణ మేమియు లేకుండెను. అచట నున్న వారందరు సంతోషప్రితోసంతోషముగ నుండిరి. నాకక్కడనుండు ముగ్ధులను దగియు, అచట నుండనివారియు నానేత నడిగితిని. ఆప్పుడు నీకు ఉత్తమభాగమున కర్మత గలదని చెప్పెను. ఆయాత్మ యిట్లు జెప్పెను. "ఉత్తమపతిత్రులు భోవు మూడవలోకమున కు బోవలెనని జ్ఞాపకముచుకొనుచు గాని యీపరిసర ప్రాంతముల బొందు సాఖ్యములతో తృప్తిజేందవలదు. ఇవటనే యిండునెడల నీవు ముందుకు జనవలవు. నీవే మంచితాము నచ్చి

నపుడు పోగోరవలెను. ఇప్పుడు నిన్ను నేను మూడవప్రపంచద్యా రముననున్న చక్కని యుద్ధానవశమునకు దీసికొనిపోయెదను. అచట కాంతియునిశ్రాంతియు నీకుగల్గును." ఆయాత్మ నన్నంత ఆలోచనా నొక మేడలోనికి దీసికొనిపోయెను. అందు మహా కాంతిని గలుగజేయు పరిస్థితి లన్నియు నుండెను. అయ్యది నాకు తాత్కాలికవాస మయ్యెను. ఉద్ధానవశము చూచుటకు మనోహరముగనుండే అచ్చటచట పల్లవములతోను జల యంత్రములతో నొప్పానముండెను. అచట నీకు పరిశుభముగ పానీయముగ నుండెను. తోటలో తూర్పుములను చక్కని దేవాలయము! సర్వ శోభితమై యుండెను. ఉదయమున సాయంత్రమున గూడ కొన్ని దివ్యవిగ్రహములు అచటికి వచ్చి లక్ష్మీనారాయణుల పూజించుచున్నట్లుగా గాంచెదని. యెరులను సన్యాసులను గంటలకొలది దేవాలయమునందు కూర్చుని మంత్రోచ్ఛాటన జేసెదరు. వాని యర్థము నాకు చెబుటలేదు. అభావయేదియో తెలియదు. ఆ ఉచ్చారణయే పవిత్రవంతముగ గాన్పించుచున్నది. ఉద్ధానవశ సౌధమునందు కొంత విశ్రాంతిగైకొని దేవాలయమునకు నచ్చితిని. అచట మూదానంద కృష్ణగుణమును వింటిని. నా చుట్టును నాతాపరణునందున్న మాధుర్యమేమి. ఆగాన మాధుర్యమే. హృదయానందము గలుగజేసి భయము లేకుండ జేసి యెప్పుడును కాంతి కాంతి, కాశ్యతానందమును జేకూర్చునదేయిహ లోకము నందెవరును కనుగొన జాలరు. కాంతి అద్భుతగా నను హృదయమును సంశోభించును. అపిజాతంత్రులను ముట్టుకొనగనే కాంతిమాధుర్యమును లోపలికి బంపునట్లుగా గాన్పించెను. అంతట నేను నిద్రపోతి. నిద్రలో నొక అద్భుత దేవాలయమును జూచితిని. నేను జీవించి యుండగా నాలోకమున జూచిన దేవాలయము లేవియును దీనితో సరికావు. అఖండవిస్తారముగ నుండెను చలువరాతి కంబము అందెను. అందలి చిత్రపులను చెక్కడములను సజీవముగ నున్నట్లుండెను. అందు నారాయణ మహాదేవుని సింహాసన ముండెను. దేవాలయ మంతయు దివ్యపూర్వ మయ్యై అద్భుత కీర్తనల వివరముండెను. ఆనధుకగానము కొంతవేగముండి ఆగెను. నేనాతరచియిన్న ద్వారమువైపు జూచితిని. అచట గొప్ప కాంతి గన్పడెను. అందుండి ఒక వాక్కు వివరము. ఆ వాక్కు యే మననో వివరములేదు. అమాట్లాడున దేవకో కనుబడనలేదు.

దివ్యస్థిలోకము

ఆంధ్రయు నయిపోయిన చెనుక నేను నిద్రలేచితిని. ఈ అద్భుత దేవాలయమే ఉత్తమస్వర్గ భాగ మైనయెడల అట్టిస్థానమును జేరుటయుత్కృష్టము గాదానని యనుకొనుచుంటిని. నాప్రక్క ను నాదివ్యనేత చిరునగవుతో నిలుచినగానే యీభాషము లన్నియు బోయెను. అంతట ఆకేతనన్ను దేవాలయము వెనుక గాదిసికొనిపోయి ఆస్వర్గముయొక్క దిడ్డినమ్మమును తనసంచి లోనున్న తాళపుచెవితో దెరచి పొమ్మనెను. అట్లేజేసితిని. మరింత యెక్కువఆత్మతము గాన్పించెను. చక్కని నదిభాగమున నిల్చునియుంటి. అనిలగట్టు కనుబడనంత పెడల్పుగ నది యుండెను. నీరుఅడుగుననున్న యిసుక గనబడునంత శుభ్రముగనుండెను. అనదివైచిగాలిమనోహరముగనుండెను. ఆప్పుడు నానేతనన్ను స్పృశించి వత్సానమమీనదిని దాటవలయును రమ్ము అనెను. నేను నల్లె యని వెంట జనితిని. త్వరలోనే ఒక చిన్న పడవనీర్పితిని. అపడవ దానంతట నదియే హంసవలెనడిచి పోయెను. అనుబడుజేరితిని. అచట దిగగానే నానేతయెవరో యింకొకరు రావలెనని కనిపెట్టుకొనియుండెను. అచ్చొప్పు శుభ్రముగనుండెను. అప్పుడేతపస్విని లిద్దరవచ్చిరి. వారునన్ను శంతోషముతో సత్కరించిరి. ఆదివరకు నాకునేతగనుండెనవారు విడిచిపోవుచు "వత్సా, యిదియే నీవుండతిగిజాలోకము. ఇప్పుడు ప్రవేశించుము. వీరద్దరు నీకు సహచరులుగ నుందురు. వీరు భూలోకములోనుండే అద్భుతకర్మలజేసిరి. పత్తిసలెలుగనుండి భర్తలనుప్రేమించిరి. అందుచేనీ వారలన్నివటికి దీసికొనివచ్చెను. వారిభర్తలపేరికి కోల్పోయిన వీరిమాట మరచిరెండవండ్డిజేసికొని కూతుళ్లను కొడుకులనుగనిరి. తమధుమగవారు సంసారములో ముణిగిపోయివైలోకమునుండి యాయెదరు స్త్రీలును చూచుచుండిన మరచిపోయిరి. వీరిద్దరును తమభర్తలు తాముద్రవ్యులొప్పు గుంటలలో బడకుండ ప్రయత్నములజేసిరి. వారు వీనిని లక్ష్యముజేయక వారిప్రేమ ప్రకారమే యుండిరి. ఈ స్త్రీలు తమ ప్రయత్నములు నిష్ఫలములుకాగా తపస్వినులై తపమాచరించుచున్నారు. వారు మరలతమ భర్తలతో గలపుమని భగవంతుని ప్రార్థించెదరు. వారి భర్తలు కేశవముల విడిచి ఆలోలోకమున నుండుటచేత వారు వైలోకము జేరి యీ తపస్వినులజేరుట కింకను కొన్ని జన్మకర్మలవలనని వారు చెప్పిరి." నేనుపుడు వారితో

నున్నాను. నేనంటే వారికి చాలప్రితి. ఈ అద్భుతప్రపంచ విషయములన్నియును నాకుచెల్పిరి. నేనును వారి ననుసరించుచున్నాను. నామీద వారికి అంతప్రితి యేలనో నాకుచెల్పియదు. వీని యిన్నిటికన్న ముఖ్యము యింకను భూలోకమున నున్న నాభర్తను పొందవలెనని కోరికయున్నది. ఆయన హృదయము నాకు చెల్పియను ఆయన యిప్పుడు శ్రేయోకర్మలనే జేయునెడల క్రిందిలోకములలో నుండడు. ఆయోగాభ్యాసములో నన్నుజూచుటయేగాక ఆకాశ్యతపురుషుని సన్నిధిగూడ జేగల్గును. నీకు కొంచెము ఆద్భుత విషయములు చెల్పియును. సత్కాశ్యవతుల కవిదలపకుండ నుండరాదు. నేనిచట చాల సుఖముగ నున్నాను. నానలననేమియు ఆదుర్దాపడవద్దనే చెప్పవలెకది. అంతర్వర్తలో పుష్కలమృతమున చెప్పవలెను. నా నాభురి యిచటనే సందర్శించునని నా హృదయము జెప్పుచున్నది. అవును అవును. నీ ప్రార్థన వినుచున్నాను. నీవు ఆమెకై ఆదుర్దా శ్రేందనకర్తలేదు. ఆమెయొక్కడనున్నదో కనుగొందు. ప్రస్తుతము ఆమెయొక్కడనున్నదో నాకు చెల్పియదు ఆమె మారుజేయు పరీక్షలపుడు రెండు సార్లురాగా జూచితిని. ముక్కుతి నాకు జ్ఞాపకముగలదు. ఆమె మీ భార్యయని పోకు చెల్పియదు. ఆమె విషయమై తపకుండ జాగ్రత్త దీసికొందును. ఆమెతో సహవాసముజేనెదను. నాకు భూలోక జీవితము, యిల్లు, పిల్లలు జ్ఞాపకమునచ్చినపుడు అంతాకలాలెనుండును. అది నిజముగా కలయే, మరేమియుకాదు. నాభర్తకు నబలమదానని తరుయ ఆక్కడకు బోయెదను. ఆయన ప్రక్క నిలుచుందును. ఎదుట నిలుచుందును. ఒక్కొక్కసారి తాడును ఆయన యింకను నేనున్నట్లు తెలుసుకొనలేదు. ఆయన ఆ అంతరమున కప్పుడు వచ్చునో తెలియదు. నన్ను తరుయ ఆవాసనజేయుచు నేనేమి యిచట జూచెదనో తెలుసుకొనెదనో వ్రాయుచుండెదను.

ఆమె భర్తనిదనామా దాక్తురు రాజేంద్రకుమార సీక ఎల్. ఎం. సి. డెజా, లక్ష్మీపురం ఉత్తరం ఆసాము అని చెల్పెను. ఉత్తరప్రత్యుత్తరములనలన యిది నిజమని చెల్పెను.

పంజాబు కాననసభ

కాననసభాధ్యక్షుని జీతము నెలకు రూ 3000

ప్రవేశపెట్టబడిన బిల్లులు సెలెక్టుమిటీ కంపబజెను

లాహోరు, నవంబరు 12:- విస్తారము చర్చయేమియులేకుండ పంజాబు మోటారు వెహికీల్సుబిల్లు కాననసభాధ్యక్షుని జీతపుబిల్లు సభలో ఆమోదింపబడెను. మొదటి బిల్లువిషయమై గ్రే ఆను పంజాబు వాణిజ్య సంఘప్రతినిధి యొకసవరణ ప్రతిపాదించెనగాని లాభము లేకపోయెను. ప్రసిడెంటు జీతము విషయమై కొంత చర్చజరిగెను. నెలకు మూడువేలు మిక్కిలి అధికమైన జీతమనియు ప్రస్తుత అధికశక్తి భరింపజాలదనియు కొందరు సభ్యులుచెప్పిరి. పంజాబు బోర్డర్లబిల్లు, నల్లమందు సవరణబిల్లు ప్రవేశపెట్టబడెను. సెలెక్టుమిటీవారికి చెల్లవలెనని. నేరగులగు బాయరను పెద్దవారగు నేరగులగుండి విడదీసి మొదటి తరగతివారికి రుజువార్దమున నుండుటకు శిక్షనీయుటయే బోర్డర్ల బిల్లుముఖ్యోద్దేశము.

కార్యక్రమము ప్రారంభించుచు పూర్వము కాననసభ వారి తరపున డర్ మాంటాగు బట్లగారు మధ్యపరగకాల గవర్నరుగా నియమింపబడినందులకు అభినందించుచు నొకవార్త పంపవలసినదని నొకఅసభికారి నూచించెను. ఇండియా ప్రభుత్వముపు సంస్కరించబడిన విద్యాశాఖాధ్యక్షుడుగ బట్లగారు పనిచేసిరి. (ఆ. ప్రె)

ఇండియను రాక్షసిబాగువిచారణసంఘము

జె. హెచ్. పాడినన్ గారి సాక్ష్యము

కలకత్తా, నవంబరు 12:- ఇండియను రాక్షసిబాగువిచారణ సంఘమువారియెడట సాక్ష్యముచ్చు రాక్షసిబాగు యెగుమతి చేయించు అధికారపడవని నిర్ధారణము చేయవలసినదని పాడినన్ గారు వొక్కచెల్పిరి. భారతదేశపు రాక్షసిబాగు విదేశం రాక్షసిబాగుకంటె వాణ్యమైనది కాకపోయినను హైందవజాతరుండు యెక్కుభరయచ్చి కొనబడుచున్నదని పాడిచెల్పెను. (ఆ. ప్రె)

పరిపాలనానివేదికపై చర్చ

ప్రాతాధ్యక్షుడు కార్పొరేషను సభ్యులను
గౌరవించుట

పరిపాలన నివేదికను చప్పించుట కేర్పడుపబడిన అవసర
సమాచారము జరుగుటకు ప్రోత్సహనముల రాకయేకారణమని
యు, అంతియిగాని కార్యోచేదము శుభ్యమందు తమజాత్యుతా

నిర్వహణమును గురించి సూత్రబద్ధములుగనుట గాదనియు నుడివిరి.

ఇంటిపన్ను ఆదాయము హెచ్చగుటనుగించి నుడువుచు అప్పుడప్పుడు పన్నుల నధికమొనర్చుటయే అట్టిఫలితమునకు కారణముగాని ప్రోత్సహముల నిర్మాణము కారణముగా దనిపడినను. ఇంటిపన్నులవర్గాల్లో చాలాలోటుగానించుచుండుటనుబట్టి పన్నులుదుర్భరముగ నున్నవని స్పష్టమగుచున్నది. పన్నులచెల్లింపువాండుదాలసంఖ్య నధికమొనర్చుటచే విభారము తగ్గునని నేనెంచజాలను. ఇంటిపన్నును తగ్గించుటయే అందుకు మార్గము. ప్రజలఆర్థికస్థితి చాలతగ్గిపోవుటచే నీసమస్య అచిరకాలములోనే తీవ్రరూపమును దాల్చుగలదు. అందుచే త్వరలో యీమస్యను పరిష్కరింపవలసియున్నది. ఎప్పుడెప్పుడు పన్నుల యేవిధమున హెచ్చించునదియు ప్రజలకు పరిగాయెవకపోవుటచే చాలకష్టముగనున్నది. ఈ విషయముల వారా ప్రతికలలో ప్రకటింపబడిన చున్నవని సమాధానముచేప్పవచ్చును. కానిప్రజాసామాన్యములో వాతా ప్రతికలను జదువువారు నూటికికొక్కరైన సుందరో లేదో, అందుచేవిషయములను ప్రజలకు దెలుపుట కింతకంటె సుపయోగకరమగుపద్ధతి ననలంబింపవలసి యున్నది. ఇట్టివిషయములచేరి యుకపోవుటచే ప్రజలు అస్పృశ్యులు దాఖలుజేసుకొనుటకు వీలులేక కష్టపడుచున్నారు.

నీటిసరఫరాగురించియు, మురుగునీటిసవల గురించియు, దురదగాహముగనున్నదని సూత్రసభ్యు డగు నామిత్రుడు విచారింప నవసరములేదు. చిరకాలమునుండి ఈసభలోనున్న వారికే అది దురదగాహములగుచున్నది. నీటివడపోతల విషయమున కార్పొరేషనువారి విధానమును, కార్పొరేషనుఅధికారులు మనఃపూర్వముగ నాచరణలోపెట్టుటలేదు. ఇతరవడపోత విధానమును పూర్తిగ ననుసరింపెట్టుటకు ఇంతతలస్యముజరుగుచుండుట కిదియే కారణము. అధికారు లీపనులను త్వరితముగ పూర్తిజేయవలెను.

ఉపన్యాసకులు పట్టుములోని విద్యాసౌకర్యములలో నభివృద్ధి లేదని నుడువుచు, ప్రభుత్వపరిపాలిత ప్రాథమికపాఠశాలలో గణితవిద్యకును, కార్పొరేషను ప్రాథమికపాఠశాలలో గణితవిద్యకును ఎట్టిభేదమును లేకపోవుట సంతసింపవలసిన విషయముగాదని నుడివిరి. ప్రాథమికవిద్య నొసగుట ప్రభుత్వము వారిధర్మము. అయినప్పటికిని కార్పొరేషను వారికి ప్రభుత్వమువారికొక్కదమ్మిడయైనను సహాయ మొనర్చుచుండుటలేదు. అందుచే, కార్పొరేషనువారు నిర్వహింపవలెనని ఇదివరకు నిర్ణయింపబడియున్న పాఠశాలలకంటె నెక్కువ పాఠశాలల నేర్పరచుటకు కార్పొరేషనువారు నిరాకరింపవలెను. అప్పుడే ప్రభుత్వము వారుదిగవిచ్చి భవనసహాయ మొనర్చెదరు.

కార్పొరేషను ప్రజల ఆరోగ్యము తగ్గిపోవుచున్నది. పక్షికాలకు వచ్చుచున్న రోగులసంఖ్య హెచ్చగుటయే ఇందుకు సాక్ష్యము. వైద్యమొనర్చుట కంటెను రోగమురాకుండ కాపాడుట కెత్తింపుటమంచిది. ఇది పాఠకుప్రశ్నను సభివృద్ధి పరుచుటయందున్నది. ప్రస్తుత పాఠకుద్యోగికావల ఆకార్యములకేమాత్రము తగినవారుగ నుండలేదు. తమతమ జీవితములం దెచ్చుటెచ్చుట ఎట్టివ్యాధులన్నవో వాగుగ దెలిసికొని, వానిని వ్యాపింపజేయుటకంటె నొనర్చుట కానిటరీ ఇన్స్పెక్టరుల విధి.

శిశురక్షణసమీక్షము పునర్వ్యవహార మైనదనియు కానిని పురజనులకు నిజమగువరప్రసాదముగ నొనర్పవలెననియు నుడివి, తెట్టిగారు, పురపాలకొద్యోగులు, కార్పొరేషను వ్యవహారముల గురించి ప్రతికలకు పరుగెత్తి వ్రాయగూడదనియు అది క్రమశిక్షకు భంగకరమనియు నుడిపిరి. అధ్యక్షు డట్టి నివర్తన మేదైనగలదాయని ప్రశ్నింపగా నుపన్యాసకుడు ప్రత్యుత్తరమొసగుచు, వారాప్రతికలందుకొన్ని వ్యాసములు గానించుచున్నవనియు, అట్టివ్యాసములను కార్పొరేషను వ్యవహారశిక్షకులందు వారు తప్పని తిరుతివ్వరును ప్రవాసి యుండజాలరనియు నుడిపెను. అందుకు నివర్తనము పరిపాలననివేదికయందే 74 వ పేజీలో వివరపేరాయెందు, మంత్రసానుల సరిగ పనులు పొగుగజేయుటలేదని సభ్యులు నుడివిన వాక్యములను నిరసించుచు వ్రాయబడి యుండెననియు, ఇట్టి వాక్యములు నివేదికయందుండ వర్తములుగాననియు తెట్టిగారు నుడివిరి.

మరియొకరు మాటలాడినవిషయంబు 7X 15 నిమిషములకు చర్చ అపి సభముగింపబడెను. తిరిగి, రాబోవువారమున నీచర్చ సాగింపబడుటకు మరల నీసభ జరుగును.

అపరాధ పరిశోధకనవలలు

తొలకె నాంధ్రమున నపరాధపరిశోధకనవల లనిపించుకొనదగిన గ్రంథములే లేనికాలమున 1911 సంవత్సరమున గంజాంజిల్లా బరంపురం జేసుజుక్క గ్రంథమండలివారిచే "వాండేపీడు" అనుగ్రంథము ప్రచురింపబడియెను. ఇది బంగాళీభాషలో పాంచకడీదేవు గారిచే రచియింపబడిన "మాయావి" యను నపరాధపరిశోధకనవల ననుసరించి దానిని మాతృకగా దీసికొని వ్రాయబడినది. అనంతరము మాయావి యను దాని రెండవ భాగముగ "మనోరమ" యనుపేర నొకగ్రంథమును ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయమువారు ప్రచురించినంతనె, అంతకు బూర్వమే తానును ఈమనోరమను మాతృకగా గొని రెండవభాగముగా రచియింప నెంచెనేమోగాని, ఆ "వాండేపీడు" వ్రాసిన గ్రంథకర్త చచ్చున తనదృక్పథమే మార్చివేసి కేవలము స్వగ్రాహి లకర్పితముగా "నేనే" యనుదానిని తన వాండేపీడునకు రెండవభాగముగను, "కాలారాయి" యనుదానిని మూడవభాగముగ ను రచియించెను. "వాండేపీడు" ప్రచురింపబడినవిషయ నేన్నీని అపరాధపరిశోధకనవల లీనవలలోకమున విచ్చలవిడిగా ప్రచురింపబడియున్నది.

వాండేపీడు స్వచ్ఛమై, లలితమై, మృదుమధురమై, యెంతజదివినను తనివితీసినదైన తెలిసి వ్రాయబడినదయ్య నటునట ప్రాస్తావికతైలి కలిగి యుండకపోలేదు. భావగాంభీర్యము, ప్రకృతివర్ణనలు, కథావస్తువును చమత్కారముగా చదువరుల కండ్లయెదుట నుంచుట లోనుగాగల పనులెంతేని హృదయంగములుగా వ్రాయబడినవి. ఇక "నేనే" యనుగ్రంథమును గూర్చి యాలోచింపవలసినప్పుడు అందరికీతెలియు నాతికతనము య్యను, పోలోచితగ్రామ్యము, కంభామగసందర్భమున నున్నను, గ్రంథకర్త నిశ్చయించి ప్రాంతప్రదేశవాసులే సులభముగా బోధపరచుకొనగలరు. గాని తదితరమండల వాసుల కాప్రయోగములు సుబోధకములు కాజాలవని పెక్కుండు ప్రాంతములే నుడువుచున్నారు. ఈగ్రంథకర్త వాక్యపునడచే సహజముగ వాక్రర్ణియముగా నుండుటంకేనియు, కథా విధానము వాండేపీడు కంటె ను బహుమేధాముల మాటను, గ్రంథముచదువ వారంభించినదానిగ బాణకుడునంత చుగురకు వీడనొల్లదు. ఇట్టికథకు వాండేపీడునగలట్టితైలి చుట్టితైలియే ఇందుండునాడ నుండిన మరి దీనంగలుగు మాధుర్యము వెంవదరమా! ఉన్నది యున్నటులేజూచినను, అందువల్లనే లెనికబ్బములేదు; చమత్కారములేని ప్రకరణము లేను; అలంకారములేనివాక్యములేదు! అబ్బురముగొల్పినద లేదు. తరువాత మొనమొన్న నే 1922 సంవత్సరమున "నేనే" యనుదానికి తరువాతికథయగు "కాలారాయి" యను నవల ప్రచురింపబడినది. ఇందలి కథానాయకుడు ద్రోహకులకేఖింపబడుగను, "వాండేపీడు", "నేనే" లకు కథానాయక, నాయికలై పూర్వసాహేబు, జుమిలియాలకు గురువగు "కాలారాయి" యను మాటపార్థకముకేయ, "వాండేపీడు", "నేనే" లకు మించి యుండిన దీనుహిమ నెల్లడినేయుచున్నది. భాషగ్రాంథిమయ్యను సులభమై, విషయము రమ్యమైననానానాకావ్యచర్చలంకేరియున్నను, మిగుల సుబోధకమై, భాషాపాండితీమహిమ నెల్లడినేయుచు ప్రబంధములు నాటకములు ప్రహసనకళల కవిత్వపలుకృత్యసంపదలను గలిగి కాలారాయి చేసిన గర్భనిర్బేదకరకృత్యములతో నెటుబోదమన్నను నన్నియు జిక్కులతో ఎత్తుపై యెత్తులతో నవరసభరితమా పలు తెరంగులగు నెదురు సన్నాహములతో నాటకాంతర్నాటకములతో తప్పల తమామాలతో అసమానశేముషీ ధీమహిమల జూపు కల్పనాచతుర్యముతోచదువరుల కెంతేని ప్రమోదమొనగూర్చుచున్నది.

ఇక వాండేపీడునకు సూక్ష్మగానుండిన "మాయావి" యాంధ్రీకరణమునుఆంధ్రప్రచారిణీ గ్రంథమండలిచే క్రకటికృతము వాండేపీడును బహిష్కృత్యబరికిరించినచో వ్యత్యాసమును వ్యక్తముకాగలదు. ఆంధ్రీకృతమాయావితైలి యాకర్షణీయముగాలేమిని ప్రాప్తమడే తన ప్రయాణమునకు వాహన మనదగిన భాషను తెలిసి అవలభు బోద్రోసి కథ కొరకు కష్టముతో తన గమ్యస్థానమునకు జేరవలయును. వాండేపీడున తెలిసహజ నిరర్గళభారతో విరాజిలు కతన, కథావిధాన మబ్బురముగ బాణకునిలాగొని పోవుచుండ, మాతృకలోనున్న కొన్ని యసందర్భములు, ఆంధ్రీకృత మామాయావిలోవలె నిందులే మింజేసి, పాతకుడు సుగముగ గమ్యస్థానము వలదన్నను జేరుకొనుచున్నాడు. ఆయాంధ్రీకరణమున రసపుష్టిలేకుండుటయుండనిచ్చినను, అపరాధపరిశోధకనవలల కుండక తీరని ధోరణియే

లేదు. ఇట్టి మాయావికి దోడుగ, మాయావిని మనోరమయను నవిగూడ నాంధ్రీకరణములేయని యనుచున్నారు గాన మరి విస్తరించివ్రాయనక్కరయేలేదు. "నేనే", "కాలారాయి" లవలె కేవలము స్వతంత్రగ్రంథము లైనకదా, వానికథావిధానముంగూర్చి యేమి ఘటకులకైనను!

"వాండేపీడు" మున్నగుగ్రంథములవ్రాసిన యాగ్రంథకర్త ధోరణి వసుపరించి, కేవల మపరాధపరిశోధకనవలల రచనలకే యితడు దగునుగాని, గ్రాంథికభాషలో నేదేని యొక పురాణగాథను రచియింపదగిన సామర్థ్యము కలవాడగునా యను సంతకయ మాంధ్రలోకమున నప్రజ్ఞే యావరించుకొని యుండగా, మొనమొన్న నొకవారా పుత్రికలో, రామాయణ మంతయు మూడు భాగములుగల పరిశుద్ధమయిననవలల రచియించుచున్నట్లును, అందు ప్రభుభాగము (సంపుటయు) విభ్రమరాఘవ మనుపేర జానకీపరిణయకథను, పెక్కుతప్పుల తమామాలతో (Comedy of Errors) నెటుజూచినను సుంద్రమవిభ్రమములతో, నసంఖ్యాక రామాయణ సారాంశములతో, శ్రీరామకాలపు ఆర్షిక, చరిత్రాత్మక, భూగోళ విశేషములతో, సింహళ ద్వీప విశేషములతో, నాకాలము నాటి లంకాపరిపాలనాది విచరణలతో, లంకేశ్వరుల సంపూర్ణ చరిత్రముతో, నపూర్వమైనవరస భరితమా అద్భుత కథావిధానముతో అబ్బురము గొల్పు కల్పనావల్లి లతోపాతకు సరిట్టజేయు సామర్థ్యముతో గ్రంథమునొండు ప్రచురించుచున్నట్లుకప్రకటనజూచియున్నాము.

తనచిత్రానుసారముగ కథావిధానమును గల్పించుచు తనకుకావలసిన అద్భుత పర్వసాసముల గైకొనుచు గ్రంథముల రచించియుండుట కలవాటుపడినఈగ్రంథకర్త పురాణకథానందునను "స్వచ్ఛమైననాకసముంబలి విరాజిలు రామాయణకథా భాగము" గథాభాగమున కొంతయును బదిత్రతత్ గొరంత రాకుండ నెటుంండి తనతప్పులు తమామాల నిమిషివట్టింపి-పై తెచ్చు "అయాయండునేమో" యనువిభ్రమము గొల్పించగలదో పరిష్కృత్యులతో జూడవలసియున్నది.

ఎంతైననాతడు వాళ్ళి ప్రబుడనుటకు సందియము లేదని 'యాతనివాండేపీడు'నేనే 'కాలారాయి'యనునీగ్రంథత్రయము జదివినవారనుకొనకమానరు.

గంజాంజిల్లా బరంపురము జేసుజుక్కగ్రంథమండలివారి చేవివిభ్రమరాఘవము ప్రచురింపబడుచున్నట్లు తెలియుచున్నది. గుమ్మలూరి- లక్ష్మీనృసింహశర్మ.

వేట పాలెము

(ఒకవిలేఖరి)

ఆరోగ్యప్రచార సంఘము

నవంబరు 12:—ఈగ్రామ యూనియన్లోర్డు ప్రెసిడెంటుగారు శ్రీయ్యత రాయసాహేబు బండ్ల బాపయ్య గారు యిటీకల గ్రామవాసులను సమకూర్చి, 1925 సంవత్సరములో ఆరోగ్యప్రచారము చేయునిమిత్తము సంఘమును నెల కొల్పియున్నారు. సంఘసభ్యులు ఆరోగ్యమును గురించి ముందుగా కొంతచదివి ముఖ్యవిషయములను గ్రహించి ప్రజలకువేదికించిన జనోపకారియగును.

సారస్వత నికేతనము

1918 సంవత్సరముందు స్థాపింపబడిన "హిందూయన జనసంఘ"మే ఇప్పుడు "సాంస్కృతికనికేతన ము"న పేరుతో విరాజిలుచున్నయది. నికేతనముయొక్క అజయ వార్షికోత్సవము 1924 సంవత్సరము నవంబరు ది 30 తేది ఆదివారము బుధపు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ఈవార్షికోత్సవమునకు నిరంతర దేశీనేతాత్వరులను దేశోద్ధారకబిరుదాంకితులు నగు మ. రా. రా. శ్రీ కాశీనాధుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు అత్యుత్తమహోమముల కంగీకరించియున్నారు.

శ్రీ పంతులువారిని సన్మానించుటకు గ్రామస్థులు గొప్ప ప్రయత్నములు సలుపుచున్నారు. 15-11-24 తేది శనివారం రోజున సన్మానసంఘము యేర్పడుటకు గ్రామస్థులందరు "సుబ్రాయ మహల్"నందు సమావేశము కానున్నారు.

ఆర్యవైశ్య మహాసభ

గుంటూరులో జరుగనున్న 12 వ ఆర్యవైశ్య మహాసభకు యేర్పడిన ఆహ్వానసంఘ సభ్యులను చేర్చించు సందర్భమున యీ గ్రామముకూడ దయచేసిరి. ఈ గ్రామమునగని ప్పటికి మొత్తము రు 240/ లు వసూలుకాబడినవి.

నరకాసురుడు

ప్రహ్వశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనృసింహముగారి నరకాసుర విషయమునాటకమును కైక్కునాటకములవారు ప్రదర్శించుట గాంచితిని. ఒక్కొక్కప్పుడు దొడ్డికొక్క నరకాసురుని దొడ్డికొక్కవిధముగా వర్ణనము మొనర్చియుండెను. అందుచే ఆ నటులు నరకాసురునిగూర్చి ఎవరితోచినటులు వారూహించి అభినయించిరిని తలంచుచితిని. ఆనటులు వర్ణించినవిధములు.

(1) కేసలము, క్రూరము, మాధ్యము, దౌర్భాగ్యము, క్రోధము, అహంకారము, అవియియిననీల, దుర్గుణములన్నియు నొక్కచోటనే మూర్తీభవించినటులు, నరకాసురునిపేరు తలచినచూత్రమున ప్రాణములమీద ఆక వదలుకొనునంతటి భీతి నికల్పించుటలు బొబ్బితో, కేళితో, నటించె నొకనటుడు.

(2) కొన్నిసమయముల రాద్రము రియే, కొన్నిపట్ల రసికుడై, కొన్నియెడల రాజ్యతంత్రజ్ఞుడై, కొన్నిసందర్భముల మానవుడై (అనగా మనుష్యుడు సాధారణుని యెంచు దయాకరుణాస్వభావముల నెల్లడించుచు) సందర్భానుసారముగా అభినయించె నొకనటుడు.

(3) ఈరెండువిధములను మిశ్రతముచేసి నా డింకొక నటుడు.

ఇందేది యుక్త మనట న మో నిర్ణయించుట అభిప్రాయభేదములకు చక్కలతావోసగునగాన నరకాసురుడెట్టివాడు, అతనిస్వభావమెట్టిది, ప్రవర్తనమెట్టిది, యావిషయముల నాతతోచినంతవరకీక్రింద పొందుపరచుచున్నాను నాభిప్రాయములకుని దర్శనములగు భాగవతము, ఉత్తరహరి వంశము, నరకాసురవధ వీటినుంచియే, వాక్యములకై త్రిమాపు చున్నాను. సదభిప్రాయాలగు నటుల కిందుములమున కొంచెము సేనచేసినవాడనగుదునని నాతలంపు.

నరకసురు గంభీరాకారుడు

బసవమందు దేవతలెల్లరును పారెరి. “విరావణదంతిని క్కినిజరాజిత కాక్కుకఘోరశింజనీ రావము నూపునేపున” జనుడెంచిన పురందరుని “నరకుండెడిరెన్ను. నాగముపైబడు సింగ మోయన ఇటురామూతువు చేతిలాన”ని బాణమువిడువ నురేం ద్రుడు మూర్ఛిలెను. ఏనుగ నెరుచ్చు సింగ మెంత భీకరాకార ముతో నుండునో అంతభీకరాకారముతో నరకుడు ఇంద్రుని ఎదిరెన్నునని యిందుగలదుగావున నరకుడు భీకరాకారుడని తలచుచున్నాను.

వీరుడు

ఇంద్రునివీక్షించి “ధరణీరాజ్యము వీరభోజ్యము. రెండు పల్లవులకు ప్రత్యుత్తరమిచ్చు. నీ కరమందున కులికాయుధంబు కొని సంగ్రామంబుగావించువా? సురసామ్రాజ్య పదంబువాకు కరములతోడించి యుర్పించు నా” (చిల్లీ నరకాసురవధ)

“సమరమునాకిమ్ము చూచేని జయమిమ్ము” (నాచన సోమన్న ఉత్తరహరివంశము)

అని కొండలపిండిచేసి, చతుర్దశ భువనములనీలు, ముమహేంద్రునితో గద్దరించి పలికిన మహావీరుడు. కృష్ణునితో యుద్ధమునందు “పగలిటి భానుకునోల” ప్రజ్వలించినవూరుడు. “కాడినయమ్ముచే కంసవిరోధిని సోలసి శిరోధివేల చేయాడక మూర్ఛవోకేసిన” భుజబులు భూదేవి భగదత్తునిగొనివచ్చి కృష్ణునిఎదుట నిలిపి “తండ్రిక్రియశైల్యము సేరని” యీబాలుని కావుమని ప్రార్థించును. (ఉల్లీ హల్ల) నాటకమునందు శుక్రాచార్యులు భగదత్తుడు నరకాసురునికై పలవించునపుడు కృష్ణుడే వరకుడు మహావీరుడు, గొప్పవాడు, కాని దౌర్భాగ్యప్రధానుడగుటచే చంపవలసి వచ్చినదని చెప్పియున్నాడు. నరకాసురునికెల ప్రేమ గురుభక్తి శుక్రాచార్యభగదత్త విలాపములయందు గాననగును. హురుడయ్యను భూదేవికి “ప్రియనందనుడైన” శౌర్యధనినరకుడు. “ఘోరాజాలం రాజుల పటుశవరాహతి ను త్రేజిత కక్తి నొంచిన” మహావిక్రమశాలి నరకుడు.

భగవద్భక్తుడు

నిషాపరుడై, నిర్వికారుడై, నిర్జీతేంద్రియుడై, నిష్పల గ్రమ్మ శపమును సలిపి “అంభోరుహాసనుచేత బభవదుడైన” భగవద్భక్తుడు నరకుడుకాని విష్ణులీలందు నమృతములేని పామరుడు.

మాటకారి

తన జాణతనముచే విన్నాణముచే, మూడులోకములను గెల్చి పాలించు దేవేంద్రుని పాదదాసునిగనోనరించిన యూర్వశి, వేళ్ళ, చమత్కారమునకు, మాటనేర్పరితనమునకు పుట్టినిల్లయిన సౌందర్య ప్రతిమాస్వరూపిణి, నరకాసురు

ని “చిరుతనగవుల, రెప్పల సిగ్గుతేర్చి కాంచి నీవురాజపు. మాటల నిన్ను గడవనాడనేర్తునే” యని మెచ్చుకొనినవృద్ధుడు, “చతుర చోవిలాస గుణసాగరు”డవని స్తుతించినపుడు నరకాసురుడెంత చమత్కారసంభావణ మొనర్చువాడో ఎంతమాటనే ర్పరియో యూహించుకొనవచ్చును.

హాస్యాంశు

ఇచటనే నరకాసురుడు హాస్యాంశునిగూడ చెప్పవలసియున్నది. ఒకరిని దెప్పటయందు హేళనమొనర్చుటయందుగల తెలివితేటలు అతడు యింద్రునితో “నీ గద్దెయ నెక్కుటకు కన్నులువేయి చాల్చవలెను. గౌతమునింటను కోడిగావలెను” అని యనినవృద్ధుడు, కృష్ణునితో యుద్ధమునకు పూర్వ ప్రసంగమునందును స్పష్టపడుచున్నది.

మంచి రసికుడు

విరహ తాపమునందు, చంద్రుని వర్ణనను, ఊర్వశినాపై ర్వదించునేర్పు, ఊర్వశినిలాంచుయొప్పు, సత్యభామ తనకు నీతి బోధగరుపవచ్చునపుడు “చక్కనిమక్కపుగచె” యనిచక్కగా తూకముగావర్ణించి కృష్ణునితో తామసూర్వప్రేమిన కారణము “పరితాపికాంతియే” యని తెలుసరకుడు రసికుడనుట కెట్టిపందేహమును లేదు. సౌందర్యమును చూచి ఆనందించుచు సౌందర్యరసము నాస్వాదించువాడు రసికుడుకాడా?

రాజతంత్రజ్ఞుడు

ఉర్వశినరకులు సంభాషించుచుందురు. ఊర్వశినాపై నింత ప్రేమయున్నచో నొక్కసారివచ్చి నన్ను చూడగూడదా యని ప్రశ్నించినపుడు పగతుని వీటికిపడతిని చూచుటకు వచ్చుటతనా యనిబదులుచెప్పును. అపుడూర్వశి పోనీ నన్నేరమ్మని కలుసునంపగూడదా యని ప్రశ్నించ “పగవాడు దేవేంద్రుడు నీవతని కొలువుచూచితివి. అట్టినిమ్మ తగవు చెడిమొఱగి పిలుచుట మగతనమే, లావునగాక వేరొకతలంపున వచ్చికిడిపుట్టడే” యని జవాబునిచ్చి పగతుని వీటికిబోవుట పగతునిపక్షము వారికి కలుగు పంపుట పయవుతక్కువ. కీడు అని నరకుడూహించెను అపుడూర్వశిమనమున నింత మానమనమాన ముగిలియున్నావా” యనుకొనును. ఇందు రాజ్యతంత్రజ్ఞుని విక్షణములు మినుక్కుమునుచున్నవి.

అతిక్రూరుడు

ఈతనిక్రూరమునకు మేరలేదు. 16 వేలపడతుల చెరబట్టి చెడగొట్టినెంచి బంధించినపాపి. మునిలోకమునకు తనము మ్మరత్యుమచే మృత్యువు పేలనిపించిన దుండగిడు. క్రూరమునకు దౌర్జన్యమునకు నీతని చరిత్రమంతయు నిదర్శనమే.

ఈతనిస్వభావలక్షణముల గోచరించినంతవరకు వ్రాసితిని. ఇట్టిగుణములగుల నరకాసురుని పాత్రధరించిన వాడెట్లుభిన్న యించవలెను? ఈసమస్యను సదనద్వివేకులనటులు, నాటకవిమర్శకులు, కవులు నిర్ణయించుదురుగాక. ఇందుదోషములేమేని సదభిప్రాయముతో తెలిపిన దిద్దికొందును. ఈసందర్భమున నొక్కటిమాత్రము చెప్పసాహసించుచున్నాను. బంధుపురమునందున్న చల్లాలక్ష్మీకాంతముగారి నరకాసురుని ఘోరతనము రసవంతముగా వైగుణముల నన్నిటిని జూపుచు అభినయించుట చూచియుంటిని. మదరాసునందు కామాక్షి సుందరకాస్త్రీగారు రాద్రముపట్ల తక్కు తక్కిన పట్టుల నద్భుతముగా నభియించుటగూడ చూచియున్నానని వ్యక్తమున చేర్చొనినెందులకు క్షమించుట గాక.

(తిరుగుబోతు)

నిజాంరాజ్యమునందు ప్లేగు

సికింద్రాబాదులో 4106 లును హైదరాబాదులో

5244 లును మనుష్యులు ప్లేగుచే చనిపోయిరి

ఒక ఐరోపాస్నేకుడు చనిపోయెను.

సికింద్రాబాదు, నవంబరు 12:— (బ్రిమర్ ఫేరీతో నున్న వైద్యములోని యొక వైద్యుడగు జె. బ్రోగ్ ప్లేగుచే చనిపోయెనువార నెజమైనదియేయని తెలియుచున్నది. ప్లేగుగల పిల్లల వెంటను బబాదులవెంటను నీతడు తిరుగుటచే ప్లేగుసోకి మృత్యువునాత బడెను. హైదరాబాదులో 5244 లును సెకంద్రాబాదులో 4106 లును మనుష్యులు ప్లేగునాధిచే చనిపోయిరిని తెలియుచున్నది. (అ. ప్రె.)

హిందీ పరిక్షాఫలములు

(కడచిన ఆక్టోబరునెల 12 తేదీ, 1924)

హిందీ ప్రచారక

1 తరగతి:— లేదు.

2 తరగతి:— 3. జంధ్యాల బానకీరామ- గుల్బారు.

11. రా. నంజరేకయ్య- వధు. 21. పోట్లూరు వెంకటప్పయ్య- కృష్ణా. 24. రామచంద్రకాస్త్రీ- కుంభకోణం.

రాష్ట్రభాష

1 తరగతి:— 23. యూ. రాజ్యలక్ష్మీదేవి. గుంటూరు కా. ని. 25. శకుంతలాదేవి (గుంటూరు కా. ని. వీరు సమస్త మద్రాసు రాజధానిలో మొదటివారు) 59. ప్లే. మహాలింగం— తంజావూరు.

2 తరగతి:— 8 11 12 25 30 31 42 56 60. 3 తరగతి:— 8 15 16 19 24 29 36 37 51 6 73

ప్రవేశిక

1 తరగతి:— 4 5 7 9 10 13 19 21 23. బంగారు పద్మావతి, 23 నాలం రత్నావతి. 24 య. శేనాయమ్మ (బాలికా హిందీపాఠశాల కాకనాడ) 30 32 33 34 35 36 37 శేతి వెంకటసత్యనారాయణ (వెదురుపాక, వీరు మద్రాసు రాజధానిలో మొదటివారు) 47 50 51 58 చెంగెయ్య రుక్మిణీదేవి— మద్రాసు. 62 63 65 67 68 69 83 97. కుం. ఉమా బాయి (హుబ్లీ).

2 వ తరగతి:— 1 3 6 8 14 16 26 27 28 29 31 39 40 41 42 43 53 54 55 61 64 69 76 79 93.

3 వ తరగతి:— 2 12 18 46 48 49 56 57 66 75. 80 81 82 84 88 96 98. (బల్లమూడి వెంకటాద్రి) 99.

ప్రాథమిక

I తరగతి:— 1, 4, 7, 9, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 26, 30, 32, 33, 34, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 57, 58, 61, 64, 66, 67, 68, 75, 80, 83, 95, 97, 98, 99, 105, 112, 118, 132, 134, 138, 145, 147, 48, 149, మొ. వరలక్ష్మీదేవి, (కా. ని, గుంటూరు, వీరు రాజధానిలో మొదటివారు) 157, 160, 172, 175, 176, 177, 182, 183, 184, 189, 191, 195, 199, 206, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 219, 221, 222, 223, 229, 249, 250, 255, 265, 269, 279, 288, 307, 310, 315, 321, 323, 327, 328, 350, 371, 401, 402, 407, 409, 411, 415, 416, 418, 419, 421, 424, 433, 446, 447, 448, 449, 450, 458, 454, 458, 459, 468, 469, 471, 474, 476, 485, 486, 488, 489, 491, 495.

2-వ తరగతి:— 2 5 6 10 25 29 37 55 59 65 69 71 72 73 77 78 82 89 98 107 119 120 130 136 148 146 151 152 159 164 169 170 171 181 188 190 202 203 220 224 227 230 233 240 256 260 264 270 292 294 301 313 314 317 318 324 329 330 340 344 348 356 361 364 376 377 384 396 397 398 403 417 420 428 425 463 470 472 475 477 480 481 483 487.

3-వ తరగతి:— 12 22 28 31 33 43 70 76 81 84 85 86 94 104 110 114 122 123 131 137 139 150 151 155 158 173 174 186 193 205 207 217 251 252 25 266 299 302 304 305 306 308 312 319 320 322 33 338 341 343 345 351 352 353 362 365 367 368 374 375 378 380 381 383 389 390 393 403 406 423 464 466 473 479 482.

విమర్శన

వర్గములు	ప్రచారక	రా. భా.	ప్రవేశిక	ప్రా
1-వ తరగతి	25	76	98	481
2-వ తరగతి	24	65	79	366
3-వ తరగతి	4	23	78	283

మ.రా:— రాజోవు హిందీవర్గముల పాఠ్యపుస్తకములు పరీక్షయినముల వర్గములు తయారుచున్నవి. వెంటనే వారా పత్రికలలో ప్రచురింపబడును.

హిందీప్రచార కార్యాలయం హృషీ కేశవర్మ
(బ్రిటికేశ్, మద్రాసు, 12.11.24) పరీక్షామంత్రి

డాక్టరు అనిబిసెంటుగారు బెల్గాం కాంగ్రెసుకు వెళ్లెదరు

అడయారుపక్షమువారు శ్రద్ధగా
నూలు ఎదుకుచున్నారు

వారందరూను కాంగ్రెసుకు వెళ్లెదరు

అడయారునుండి మా. పత్రినిధియులుల వ్రాయుచున్నార:-
కాంగ్రెసునాయకుల సంఘమునకు తగినరీతిని కారణాలను
మిచ్చి అన్నివర్గములవారిలోను అన్యోన్యమైతిని పెంపొందింప
చేయుటకు డాక్టరు అనిబిసెంటుగారు ముందంజవేయుచున్నా
రని వ్రాయుటకు సంకల్పించుచున్నాను. అనిబిసెంటుగారును
హరి అనుచుటకు బెల్గాం లో సమావేశము కాబోవు కాంగ్రెసు
సభకు విచ్చేయుటకు నిశ్చయించినారు. క్రీస్తును సెలవులలో
బొంబాయిలో సమావేశము కాబోవు దివ్యజ్ఞాన మహాసభా
దినము నైతము బెల్గాం నుండి వెళ్లవలయు ప్రతినిధులకు అను
కూలముగానుండుటకు తగినరీతిని మార్పుచేయబడినవని వినుచు
న్నాను.

అడయారువారు అంతటితో తృప్తిపడక కాంగ్రెసు సం
ఘమునకును అనుదినము తమ గృహములలో నూలును వడ
కును ఉత్సాహమునకు తగినరీతిని చేయూత నిచ్చుచున్నారు.
ఈవిధానమును ఇచ్చట ప్రారంభించుటకు ముఖ్య కారకురాలు
మాంజియర్ల అను పరాగు యువతీయణి. ఈమెగారికి దేశీయపరి
శ్రమలపట్ల ఎంతయు అభిమానము. ఈమెగారు వడకుటకు తగిన
రీతిగా ప్రోత్సహించుటకు ఇచ్చట ఎంతయో పరిశ్రమ సలిపి కృత
కృత్యురాలై. ఇప్పుడు అడయారునందలివారును చుట్టుప్రక్కల
గల గ్రామస్థులను నిరంతరము రాలముల త్రిప్పుచు చక్కని
నూలును వడకుచున్నారు. క్రీమతి పేరమ్మగారను ఆంధ్రయు
వతీయణి వడుకుటకు అందరికి అనుదినము నేర్పుచు అందరిలోను
ఎంతయు ఉత్సాహమును పెంపొందించుచున్నారు. మాంజియర్ల
గారు ఇంతటితో తృప్తిపడక వడికిన నూలుతోడనే బట్టల
నేయించుటకు తగినరీతిని ప్రోత్సహింపరచుచున్నారు. ఇప్పుడు
వీరు దక్షిణజిల్లాలలో సంచారము చేయుచు అద్దక పరిశ్రమను
నేర్పుకొనుచున్నారు త్వరలో అద్దకమును నైతము ఇచ్చట
పేరు వ్యాపించ బోవుచున్నారని.

డాక్టరు అనిబిసెంటుగారు ఇందును గురించి ఈ మాసపు
ధియాసపిస్తు పత్రికలో వ్రాయుచు మాంజియర్ల గారు మొద
లగు నారీమణుల నేవను అభినందించుచున్నారు. ఇతరప్రాంత
ములవారు నైతము ఈయద్యభిమానము పెంపొందింప గోరుచు
న్నారు.

ఇదియంతయు శుభసూచకము. తాత్పర్యముతో నున్న
ఇతర ప్రాంతములవారును అడయారుపక్షతి నవలంబించురని
నమ్ముచున్నాను.

బాల్కనీన్ గారి గిల్లుహాలు

ప్రసంగము

రంగూనుపత్రికల వ్యాఖ్యలు

రంగూను, నవంబరు 13:- ఇటీవల గిల్లుహాలులో బాల్కనీన్
విస్తూ గారిందాదేశ ప్రభుత్వవిధానము విషయమున గావించిన
ప్రసంగముపై వ్యాఖ్యయొనర్చుచు, అధికారులపక్షమును వితి
వాదులందరూను కేసుకును నీ ప్రసంగము దారిద్ర్యపున్నదని
“రంగూను గజెట్” వ్రాయుచున్నది. ప్రధానమంత్రి గావించిన
ప్రసంగ మొంతమాత్రము భారతీయుల ఆశయములయొడ
గౌరవమును జూపుటలేదు. పురోభివృద్ధిగోరు ప్రాంతపులకు
నీ ప్రసంగమువలన అడుగై నను ముందునకుబోవ వీలులేదని యీ
ప్రసంగము దెలియజేయుచున్నదని “రంగూను డైలీన్యూస్”
పత్రిక వ్రాయుచున్నది.

యుద్ధవిరామదినము

వసులై ననామ్మ మొత్తము

గతసంవత్సరముకంటె అధికముగ నుండవచ్చును

బొంబాయి, నవంబరు 12:- యుద్ధవిరామ దినమున
వసులు కాబడిన సామ్య వివరములింకను ప్రకటించబడలేదు.
ఇదివర కెప్పుడును వసులు కాబడనంత అధికమొత్తము సంవత్స
రములో వసులు కాబడవచ్చునని తోచుచున్నది. క్రీస్తు సం
వత్సరము రూ 7000 లు మాత్రమే ప్రాగు చేయబడెను. గవ
ర్నరుగారు పాపీకి రూ 500 లు యిచ్చిరి. చాలమంది వాణిజ్య
ప్రముఖులు సూర్యేయు యేబడేయు రూపాయల నిచ్చిరి.

(ఆ. ప్రె.)

అనహాయ పక్షము, ఆత్మార్పణము

(నర్సేంటు)

మహాత్ముడు ఆత్మార్పణము గావించుకొనెను. దీని
కర్తము మాట్లాడుండ మార్పువద్దను అనహాయపక్షమువారిని తీవ్ర
ముగ నిందించుటయే. ఆయన యీమార్పు వద్దనే వారు అం
దుకు తగరని వినువువచ్చియే అట్లు చేసినట్లున్నది. వారు నమ్మక
మును కోల్పోవుచున్నట్లును, ధైర్యమును విడనాడుచున్నట్లు
నుండిరి. తన కనుచులుగ నున్నవారు రాటమును ఖడ్గమును ప్ర
జాసమ్మతము జేయుట కష్టమును సాధ్యముగాదని నమ్మియుండ
నియెడల ఆయన వానిని యేమైనను సరేయని అనుమానమునం
తయమున్నచోట్ల పదలివేయనివాడే. నవాబుగంజి, మలికంద,
మురగావ, ఆరంబాగు, చంద్రవాగూరు, అత్తై, కోమిల,
చిటాంగు, ఫరీతుచ్చూరు మున్నగు దూరపు జిల్లాలలో పాపము
మార్పు వద్దనువారు మాట్లాడుకొని జేసిన గట్టిసనియంతయును
స్వరాజ్యపక్షమువారు పాదావిశేషి యేమో బొందితిమన్న
విజయము ముందు ఉప్పు ని పోయె న ని మాకు
దెలియును. అప్పుటికిని వారు దేశములో
విభేదమును నచ్చినందుకు వీర కారణమనియు, సుప్రసిద్ధులగు
దేశభక్తులజేయు కార్యములను తీసివేయుదురనియు యొక్కడ
నింప నాపాపించెడిరోయని భయముతో ధైర్యముగ వట్టుదలగ
నేమియు పనిజేయలేదని మేమునజాలము.

వారు ధైర్యములేకండి పిరికిగ ప్రవర్తించినందులకు ఫల
ము ననుభవించవలసినదే. ఇప్పుడు వారు పరిహాసమునకును
గెలికిని పాత్రులై, నాయకునిచే వదలివేయబడి రనిన ఆశ్చర్య
మేమియు లేదు.

వారు పనిజేయక సోమరులైయుండి యేమాత్రము నమ్మ
దగినవారుగాదను అపవాదును తొలగించుకొనినగాని మాతృపూ
జాలయమును ప్రవేశింపగదని మాభావము. ఎకోవియావలె
వారు వారినాయకుని ప్రతిమను భావమునందుంచుకొని ఆయన
కార్యవిధానమునే సావధానలై పనిజేసి అయ్యది కార్యరూప
మందాల్చి సత్యముగనట్లు తేయవలయును. అప్పుడే వారు కాం
గ్రెసు ప్రవేశించుటకు అర్హులైయుండి వారి నాయకు డిప్పుడు
తాత్కాలికముగ నికాతో వేద జెందిలొంగ జేసిన ఫతాకమును
మరల వైకెత్తునట్లు జేయవలయును.

మార్పు వద్దను వారిని అధిపతితులజే
యుట మంచిదే. వారిని అపహసించి అపమానపరచుట మంచి
దే. ధైర్యమునందు ప్రేమయున్నట్లు నటింపచు విభేదభావ
ముతోనే సంపరించువారు వీరిని యనుటయు మంచిదే. వారికి
పోట్లాటలును తగవులును యెందుకు వీరినన్నింటిని విడిచి మాన
ముగ శుద్ధముగ ప్రచారకార్యమునే జేసి దేశసేవ జేయుదురు
గాక. నిరంతర సేవజేయునపుడు ప్రజలు వారంతలువారు గుర్తించిన
దప్ప అందుకై వారు పాటుబడకుండెదరు గాక. ఇప్పుడు
వారినిగూర్చి దేశములోగల నిమ్మ భావమువలన వారికున్న గర్వ
మును అభిమానమును బోయి బలమును ఉత్సాహమును యెడల
గలవో అంతలోతుకు బోవలయును. గాంధీ-స్వరాజ్యపక్షముల
ఓంబడికవలన ప్రతిరాష్ట్రము నందును కొందరు ప్రచారకులై
నను స్తుతి నిండలను పాటింపక విశుద్ధ మనస్కులై పనిజేయు
నెడల అజ్ఞుడి వృధగాజాలదు. మహాత్ముడు తనకార్యవిధాన
మును మరల ప్రారంభించుటకు కాంతి అహింస వాతావరణము
గావలెనని కోరుచున్నాడు. ఇప్పుడు మార్పువద్దను వారు
దైర్యముతో చక్కగ పనిజేయుటకు తగని వారని తలచుటచేత వారు గ్రామములకు బోయి
సచ్చార్మకులై సేవజేయుచు కాలము గడిపెదరు గాక! వారు
దేశనాయకులమేషేమియుతెక్కజేయక జనసామాన్యముతోనే
అంతా యున్నదని వారితోగలసి పని జేయునెడల చాల
యుక్తముగ నుండునని గూడ చెప్పవచ్చును.

మార్గారా-ఖానుపురములమధ్య ప్రయాణికుల
బండునరానగిబోవును

లక్ష్మణపురము, నవంబరు 12:- ఈనెల 18 వ తేదీ నుం
డి ఖానుపురంపై లుఖాఖిమీద మార్గారాకును ఖానుపురమునకు
మధ్యప్రయాణికులై ఖానుపురం ప్రయాణముచేయ ప్రారం
భించును. ఆతొరిఖునుండి సరకులుగూడ తిన్నగా బంపబడును.
క్రొత్తకాలక్రమపట్టిక వెలువడును. (ఆ. ప్రె.)

బర్మాపై కోర్టు నూతనన్యాయమూర్తులు

రంగూను, నవంబరు 12:- రంగూనుపై కోర్టులో కాశ్య
తన్యాయమూర్తులగు యి. డి. డి. కే. వర్మ, పి. యస్. చారిగా
ర్లు నియమింపబడిరి. కలవునుండి వచ్చినవిదప బి. పి. వెంకటేశ
గారు అదనపుజడ్జిగా నియమింపబడుదురు. మాంగ్విగారు పై
కోర్టుజడ్జిగా నియమింపబడిరిని అధికారప్రకటము గావించ
బడెను. (ఆ. ప్రె.)

శ్రీమైలవరము

బాలభారతీ సమాజము

రాధాకృష్ణ నాటకపద్యనము

శ్రీమైలవరము బాలభారతీ సమాజమువారు ఏలూరు
లో శ్రీమాలేవారి నాటకశాలయందు శ్రీయుత పానుగంటి
లక్ష్మీనరసింహారావుగారిచేరచింపబడిన రాధాకృష్ణ నాటకమును
11 తేదీ రాత్రి రసికజన హృదయకర్షకముగ బ్రదర్శించిరి.
రాధాకృష్ణుల ప్రణయోదంతము భక్తి శృంగార రసముల యొక్క
మును రసవత్తరముగ సమర్థించును. ఈనాటకము కేవల పాను
రులకు కొంచెము కేలవముగ నుండవచ్చును. ఇందు విపరీతగాఢ
లేమియులేదు. కాని రసికజనహృదయములకు భావములెన్నేని
చక్కగ బొందుపరచబడియున్నది. నాటకమునందలి పద్య
ముల నడక కొంచెము విషమమును వచనరచన కొంత డొంగ
తిరుగుదు గలిగి సాక్షి యుపన్యాసముల గలపింపజేయునదియు
నగుటచే సామాన్యుల కీనాటకము ప్రయోగశులభముకాదు.
కాని కృష్ణపాత్రము నభినయించిన రానునాథ కాస్త్రీగారికిని
రాధాపాత్రము నభినయించిన పాశేపల్లి సుబ్బారావుగారికిని
చక్కని ఈడుజోడు నాటకములో వివరింపబడిన రీతిని చేకూ
రెను. హాస్యనియము వాయింపినవారి చాతుర్యమువలన నటు
లు చదివినపద్యములును పాటలును సభికులకు విస్పష్టముగ విను
పించుట మిక్కిలిగ ప్రశంసించదగిన విషయము. విభూషక
సత్వభావా పాత్రభూతులు తమ తమ పాత్రముల నుచితరీతిని
పోషించిరి. సంభాషణ సంవాదన సందర్భములలో నుపయో
గింపబడిన గీతములలో కొన్ని హాటూహుటినే ప్రధానముగ
గలిగినవగుటచే సభికులకు విస్పష్టముగ వినిపించలేదని మాత్రము
సుహృద్భావముతోనే తన్నాటక సంఘనేతలకు హెచ్చరిక గా
వించుచున్నాను. మొత్తముమీద నీ నాటకమును క్లాస్సుముగ
బ్రదర్శించి భక్తులకును రసికులకును గూడ రాధాకృష్ణుల దివ్య
చారిత్రమును కన్నులగట్టజేసి అమందానందమొసగిన శ్రీమయి
లవరము బాల భారతీ సమాజమువారు రభినందనార్హులని నా
నిశ్చితాభిప్రాయము.

ఇట్లు రసికుడు

బసవరాజు వెంకటప్పారావు.

కరాచీ మునిసిపాలిటీ

బొంబాయి గవర్నరుగారికి సన్మానపత్రమియగుడదని
గావించిన శిశ్యాసమను రద్దుచేసెను.

కరాచీ, నవంబరు 13:- నవంబరు మాసవరేదీ నాడు
బొంబాయి గవర్నరుగారికి సన్మానపత్రమియగుడదని పాత్ర
నుచేసిన శిశ్యాసమనునెడు పేరును సామాన్య సమావేశములో
రద్దుచేసెను. 80 ఓట్లు రద్దుచేయుటకును 19 వోట్లు ప్రతిహే
ముగను జేయబడెను. మానేజింగుమిటివారిచే తయారుకాబడు
సన్మానపత్రము అర్పించుటకు వ్యయమునిమిత్తము రూ 2000
మంజూరుచేయబడెను. మునిసిపలహాలుయొక్క వరండాలును
గుమ్మములును ప్రేక్షకులచే నిండిపోయెను. పోలీసువారు ముని
సిపలు ఆవరణలోనున్నారనియు కష్టముసంభవింపవచ్చునని త
మకు భయమగుచున్నదనియు యిద్దరు జాతీయవాదులు అధ్యక్షు
నితో చెప్పిరి. జాతీయవాదులు పెక్కుండ్రు సభ చాలించవలసిన
దని శిశ్యాసమను ప్రతిపాదించిరి. కాని లాభములేకపోయెను.
మాడుకోజులకు బదులుగా నేడు రోజుల వ్యవశిషియవలసి
యున్నదని చెప్పబడెను. కూర్చుండుండి అధ్యక్షుడు గౌరగా
నాకసభ్యుడు మేమునాకర్లముగాము. అని సమాధాన మిడెను.
అనేక సవరణలు ప్రసిద్ధింప జేర్చి శిశ్యాసమ వోటుకు తెట్టినపుడు
ప్రతిపాదించబడెను. అప్పటికే రాత్రి తొమ్మిది గంటలగుటచే స
వరణల మీద చర్చజరుపుటకు అధ్యక్షు డిశ్యుకొనలేదు. అందు
జాతీయవాదులు ఒక్కపెట్టున హాలులోనుండి వెడిలిరి. గవ
ర్నరుగారికి సన్మానపత్ర మియవలయునో లేనో అనువిషయ
ము పొరులు నిర్ధారణ చేయవలయునని ఒకసవరణ ప్రతిపా
దించబడెను. (ఆ. ప్రె.)

క్యాండ్లెగ్యులరు క్రీకెట్టు

మొదటిఆటలో హిందువులు మహమ్మదీయులను
నోడించిరి

నాగపురం, నవంబరు 12:- మొదటి ఆటలో హిందు
వులు మహమ్మదీయులను ఓడించిరి. (ఆ. ప్రె.)

ఆంధ్రపత్రిక

1924-వ సం॥ నవంబరునెల 14-వ తేదీ

శుక్రవారము

మహాత్ముని ఆర్చన

కలకత్తాలో జరిగిన ఒడంబడిక, గాంధీమహాత్ముని ఆత్మసమర్పణమునకు ప్రబలనిదర్శనము. హిందూ మహాత్ముడియ నఖ్యమకొరకు గాంధీ మహాత్ముడు ప్రాణత్యాగము కేయటకు సంసిద్ధుడయ్యెను. కలకత్తాలో ఉపవాసవ్రతదీక్ష నవలంబించి, దేశమనందలి వివిధభాగములలోను అపూర్వమగు హృదయాపేదనను గలిగించెను. ఉద్దేశ పూరితములయిన మనములు, శాంతిజెందెను. మతి మనందలి నిజభావమును కనుగొనలేక అనవసర కలహములకు చొటిచ్చినందులకు ఉభయసంఘముల ప్రముఖులును పశ్చాత్తాపము జెందిరి. కలకత్తాలో, బహిష్కార స్వరాజ్యపక్షవాదులకు సంయోగము గుడురుటకై, మహాత్ముడు ప్రాణము కన్నను నెక్కుడు ప్రీయమగు యభిమానమును త్యజించెను. అసహాయోద్యమ జనకుడగు మహాత్ముడు, తనపేర్ని బాలికను పిడనాడుటయన నెట్టిదో యింక యూహించిన తేటపడగలదు. అసహాయోద్యమముపై మహాత్ముని కన్నను ఇతరుల కెక్కుడు ప్రేమగలదని జెప్పకలులేదు. నేటికిని మహాత్ముడు ఉద్యమానుష్ఠానమునం దినుమెంతయు చరింపలేదు. అట్లు చరింపకుండ, స్వరాజ్యసిద్ధి గలుగువరకు నిలువబడగలిగినవారి, మహాత్ముడత్యంతముగ గౌరవించును. కాంగ్రెసు జెప్పెననిగాక, అసహాయము తన ధర్మమని ఏద్రముఖుడు తలంచి తనజీవితము నాతీరున గడుపునో, అతిదెప్పటికిని సర్వవనస్థితివాత్మకగును. ధర్మభూమి యగు భారతవర్షము త్యాగము నేనాడును ప్రతీ సెండుకుండు నుండజాలదు.

త్యాగధను లెన్నటికయినను పూజార్హులే. దానుసేత్రాగర్లకు దేశమునగల పలుకుబడి కేమికారణము? వాసిద్ధాంతములా? వారికన్నను ఊపాల నెక్కుడుగ నలువారుగలరు. వారివక్రృత్తి నామర్మమా? వారికన్నను నెక్కుడు వక్తలును గలరు. వారు నలివిన త్యాగములే, స్వరాజ్యపక్షమునకు బల మొనగుచున్నవి. ఇటులనే ప్రజలపక్షము వారయినను, ఏశాఖవారయినను త్యాగధనులు నన్నున్నారే. అసహాయోద్యమమునకు త్యాగమును అహింసయే మూలా భారము గావున, కాంగ్రెసునభి అసహాయ కార్యక్రమమును విరమించినను, అసహాయ వాదుల జీవితాదర్శములచే దేశము నెల్లపుడును ప్రేరేపించుచునే యుండురు. ఆసంగినే గాంధీమహాత్ముడు నిన్ను వెలువడిన యంగుఞ్చియాపత్రికలో వ్యక్తించి, సండియములనెల్ల బాపుచున్నాడు. దేశము నయ్యాపక్షపు ప్రబల్యమా, ఆపక్షపు ప్రబల్యమా హెచ్చుగ నుండువలయు ననుప్రశ్నను విచారింప నక్కరలేదు. ఇప్పుడు ముఖ్యముగ గావలసినది,

అన్నిదేశముల కలయికయని మహాత్ముడు గుర్తించెను ఏలనన, బెంగాలులో ఒకవంక స్వరాజ్య పక్షమువాడై దాడి ప్రారంభమయ్యెను. భారతీయుల ఇస్మస్వాతంత్ర్యము లడుగంటుచున్నవి. విభజించి పాలించునూత్రము యభేచ్ఛగ కొనసాగుచున్నది. ఇట్టిస్థితిలో ప్రభుత్వవ్యవస్థకల సంయోగమే నని, మహాత్మునితోబాటు ప్రాజ్ఞులెల్లరును కనిపెట్టగలరు.

ఇట్టిస్థితిలో అభిమానత్యాగ మవసరమని, మహాత్మునకు దోచెను. మహాత్ముడు గావించెడి కార్యముచే, తమజీవితములను అసహాయోద్యమము కొరకు భారబోసిన మహామహు లాశాభంగము జెందెదరని అతనికి దెలియను. స్నేహితులు నిందించెదరయ్య, ప్రతిపక్షులు హేళనజేసెద రనియు, మహాత్ము డెరుగును. ఆంగ్లోహైందవప్రతికల ఎక్కిరింపులును, కన్నచ్చేటిపుప్రతికల దూషణయు ఇందుకు నిదర్శనములు. కాని దూషణభూషణలను పాటింపక, మహాత్ముడు తన కత్యంతప్రియమై జీవిత సాఫల్యమునకు దోహద మొనగుచున్న కార్యక్రమమును వదిలిపెట్టట, విగుల గణనీయము. స్వరాజ్య పక్షమువారికి తా నెంతవరకు లొంగిపోవుటకు ఏలగునో అంతవరకును లొంగిపోవుటకు తనకు శక్తి నొనగింపదులకు, జగదీశునికి మహాత్ముడు కృతజ్ఞత జూపుచున్నాడు. స్వరాజ్యపక్షమువారు మహాత్ముని యభీష్టముతో నరిపెట్టుకొన ప్రయత్నించి నందులకు, మహాత్ముడు వారిని కొనియాడుచున్నాడు. నూలుపడుకుటయు కద్దరు భారణమును, ఉభయ పక్షములకును ప్రధానమయ్యెను. నూలుచందాను ఉభయపక్షములవారను అంగీకరించుట గొప్పవిశేషము. కాంగ్రెసుసభ్యుల నధికముగ కేర్చుకొలదియు, నూలుపడుకుటయు విస్తరింపగలక.

హిందువులును మహాత్ముడియలును శాంతము వహించియుండ, రాజకీయకక్షలు తమతమ విభేదములను వెనుకబెట్టియుండ శాంతవాతావరణము నందు నిర్మాణకార్యక్రమమును దీక్షతో కొనసాగించుట కెంతయు వీలుగును. స్వరాజ్యపక్షమువారు నిర్మాణకార్యక్రమమును కొన్నిలు కార్యక్రమమును కొనసాగించుచుండురు. మహాత్మునివలె కాన్సిలు ప్రవేశమునందు సమ్మతములేనివారు, నిర్మాణకార్యక్రమ నిర్వహణమునకై తమశక్తి నంతయు భారబోయుచు, ఏలగుచోట్లనెల్ల స్వరాజ్యపక్షమువారికి తోడ్పడుచుండ గలరు. సంఘర్షణయు, కలహములును అంతరించునేని, ఎవరితోవను వారు నడుచుచు సామాన్యంతములను కలిసి నిర్వహింపగలుగుదురు. భారతీయులెల్లరకును గౌరవాన మొక్కటియే. నాయకులగు వారిలో స్వత్వరస్వరాజ్యసిద్ధి నాశింపనివా రెవరును లేరు. సంస్కరణములకై తృప్తి జెందెడిపక్ష మేయలేదని నిరాఘాటముగ జెప్పవచ్చును. అట్టితరి, ఎల్లరును కలిసి బనిచేయజాలరా? వైషమ్యములను విడనాడజాలరా? ముప్పది మూడుకోట్ల ప్రజలును ఏకకంఠముతో స్వరాజ్యనినాదమును కావించజాలరా? బాంబాయిలో జరుగ నున్న అఖిలభారత కాంగ్రెసు సంఘసభలో నిర్ణయింపవలసిన సమస్య యిదియే. ఏకమత్యమే స్వరాజ్యమగునపుడు, అయ్యది సుస్థిరముగ వెలసిన స్వరాజ్యసిద్ధికిగల ఆటంకములన్నియు దొలగి

పోవును. వివిధపక్షముల మధ్య విభేదము లెన్ని యున్నను సామాన్యంతము లధికముగగలవని, నేటి పరిస్థితులెలావకనే తెలుపుచున్నవి. అట్టి యపూర్వసందర్భమున కవకాశమిచ్చినందులకు పాలకులు వందనార్హులు. గాంధీదాసు ఒడంబడిక, దేశమున కొకసలహామాత్రమేనని, మహాత్ముడంగీ కరించుచున్నాడు. దానుగారు స్వరాజ్యపక్షముతరపునసంతకము జెసిరి. గాంధీమహాత్ముడు దూరమాలోచించి, బహిష్కారపక్షమువారి తరపునగాక, స్వంతబాధ్యతమీద సంతకము జెట్టెను. అందుచేబాంబాయిలో నీవిషయమునుగూర్చి పూర్ణముగ చర్చించి, మహాత్ముని ద్వారా సండియములనెల్ల బాపు కొన్నవచ్చును. సంయోగమునకు వేరొకమార్గమున్నచో తెలుపవలయునని మహాత్ముడు గోరుచున్నాడు. తనకొరకు, ప్రజలెవ్వరును తమ విశ్వాసములను విడువ నక్కరలేదనిగూడ, మహాత్ముడు చాటుచున్నాడు. కాని మహాత్ముని నాయకత్వమునందు భారతవర్షమునకు ఐక్యపూర్ణవిశ్వాసము గలదని నమ్మెదము. అవసరములేనిది, మహాత్ము డిట్టిచర్య నవలంబింపడని దెలుప నక్కరలేదు. అతని ఆత్మ సమర్పణ స్వభావమును, అతని త్యాగమహిమను గుర్తించినవారు, నూతనశక్తికృషిమును గ్రహింపగలరు. తానొకటిదలచిన దైవమొకటి దలచెను సామ్యమున, అధికారవర్గ మొకటి తలపెట్టిన ఫలితము వేరుగ పరిణమించెను. నేడు చేపూరిన యొక మత్యము సత్వర స్వాతంత్ర్యసిద్ధికి తోడ్పడక మానదు.

ఆంధ్ర రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసుసంఘము

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ కాంగ్రెసుసంఘసభా కార్యక్రమమును నిన్నటిదినము ప్రచురించియుంటిమి. అసహాయోద్యమముపట్లను, గాంధీమహాత్ముని పట్లను, భక్తిరేధలగనుబట్టి న్యాయవాదవృత్తిని మోసి, కారాగృహనిర్బంధము నెదుర్కొని, రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసుసంఘ కార్యదర్శిపదవి నింతకాలము నుండియు సమరతతో నిర్వహించుచున్న అయ్యదవర కాళేశ్వరరావు పంతులుగారు తమపదవికి రాజీనామా నిచ్చినదల కెంతయు చింతించెదము. వారినిండుకు ప్రోద్బలపరచిన కారణములలో అనారోగ్యము ప్రధానమనితలచెదము. కాని కార్యదర్శిపదవియందున్నను, వెలుపలనున్నను పంతులు గారి జీవితము దేశసేవయందే గడుచుననియు, కాంగ్రెసుతీర్మానములను మహాత్మునియాదేశములను నిర్వహించుటకు పిరుతమకేక్కిని భారబోసెదరు గాక యని కోరెదము. అఖిలభారత కాంగ్రెసుసంఘమునకు, ఆంధ్రరాష్ట్రము తనప్రతినిధుల నెన్నుకొనెను. నూతనప్రతినిధుల నామములను నిన్నటిదినము ప్రచురించియుంటిమి. వివిధకక్షలకును, వివిధసంఘములకును వివిధ మండలములకును అర్హప్రాతి

విధ్యమును గురించి చెప్పెను. నూతనవిద్యలు తమ భార్యలను గుర్తించగలవలయును. పిల్లలను నరులనుటకు సరియములేదు. ఆంధ్రదేశ కారవన, పిరిచె నాథారవేడియన్నది. అఖల భారతాంగ్రెసునంపుమునందు, ఆంధ్రుల దృక్పథమును స్పష్టపరచుముగ వెల్లడిజేయుటకును, తాము ఎల్లవిధముల ఆంధ్రులకు మార్గదర్శకులై ప్రజలను కారాత్మాహులను గావించుటకును, పిరిచె నలుగు ధర్మము. జెంగాలు నిర్బంధములపట్ల తమ అసంతోష నిసంఘమువారు వెల్లడిజేసిరి. గాంధీగారు ఒడంబడిక విషయమై దేశభక్తి వెంకటేశ్వరస్వామిగారు రొంగినసందేశమును పాఠకులు గమనించుచుండును. ఒడంబడికను శరసానాపించి, మహాత్ముని నాయకత్వము సంగీకరించుట చాల ముఖ్యమని, దేశభక్తుడు సభలో నుడివెను. వెంకటేశ్వరస్వామిగారు బహిష్కారవాదులయినను వికృత్యమునకై మహాత్ముని సందేశము సంగీకరింపను. దేశభక్తుని హితము సంగీకరించుటకు ఆంధ్రుల కాక్షేపణయొందని తలచెదము. ఐనను, ఆంధ్రరాష్ట్రీయశాసనసభవారు గాంధీదాసుఒడంబడిక విషయమై చర్చించుటయు, ప్రత్యేకతీర్మానము గావించుటయు అనవసరమని ఎంచిరి. ఇందుకు కారణము లేకపోలేదు. కాంగ్రెసు సంఘమువారెటుల ప్రోత్సహించిన నటుల నడుచుకొనుటకు, ఆంధ్రులు సుదీర్ఘముండియు సంసిద్ధులుగ నుండిరి. మహాత్ముని నాయకత్వమునందు ఆంధ్రులకు పూర్ణవిశ్వాసము బడసితెలిసిననంగతయే. ఇట్టిస్థితిలో ఆంధ్రుల ప్రత్యేకముగ తీర్మానించినను, తీర్మానంబకున్నను అవి పాటించుకొనలేదు. సభ్యుల యుద్దేశ్యముగూడ అటులే యుండెను. చెన్నపురిలో జరిగిన నాంధ్ర రాష్ట్రీయసభలోగూడ, బహిష్కారములను నిలుపుదల జేయవలయునను తీర్మానము ప్రతిపాదించబడినపుడు, ఇట్టి యభిప్రాయమే ప్రబలెను. గాంధీ మహాత్ముని యాదేశములనుగాని, కాంగ్రెసుతీర్మానములనుగాని, ఆంధ్రదేశము ప్రతిఘటించుననదలంపనకాశము లేదు.

మద్రాసు మెయిలుపత్రిక: నాత్వికనిరోధము
మద్రాసు మెయిలుపత్రిక, లా, ఆర్డరురక్షణమునుగూర్చి తరుచుగ వ్రాయుచుండును. లా, ఆర్డరులను భంగపరచుటకు జాతీయవాదులు ప్రయత్నించుచున్నారని వారిని తరుచుగ నిందించుచుండును. నిర్బంధపీఠానమునకు ప్రోద్బల మొసగుచుండును. ఇట్టిపత్రిక తన కవసరము గలిగినపుడు, ధికారాధికారమునకు గడుగుచున్నది. ఇతరులు దెలిపెడి హితము, తన కక్కరకు రాలేదు. గాబోలు! పరిభ్రాతలు పెనెస్పిచిట్టపు సెలెక్టుకమిటీ కార్యక్రమమును అస్సెస్మెంటుకు ప్రెస్సువారు భుటపెట్టిరి. ఈవార్తను, దినపత్రికలు ప్రకటించెను. రహస్యముగ నుంచదగిన సమాచారమును ప్రకటించుట తప్పని, రహస్యమెంబరుగారు వెనుకటారు ఆధ్యక్షునికి విన్నవించిరి. శాసనసభ్యులీ యభిప్రాయముతో నేకీభవించిరి. శాసనసభ్యులందఱు దినపత్రికల కీసంగతి తెలిపెను. అస్సెస్మెంటుకు ప్రెస్సువారును, మెయిలుదప్ప మిగిలిన పత్రికలును మున్నుం దిటుల ప్రచురింపమని వాగ్దానమునీరి. కాని, మద్రాసు మెయిలుపత్రికకు శాసన

ఆంధ్రుల
గాంధీ మహాత్ముని వుజాని ధి
—:—:—
లక్షరూపాయలు సమర్పించవలెను
యథా శక్తి ని తోడ్పడుదు
కోశాధిపతి కాశీనాథుని నాగేశ్వరశాస్త్రి
చందాలు
50319-12-8
ఇదివఱకు
ఇదివఱకు
జరుగుగారికి చేసిన వసూళ్లు
24,529-1-8
పూజానిధికి సామునుబంపు చిరునామా:—కా. నాగేశ్వరశాస్త్రి సెం. 7, లంబుకెట్టిపేడి, మద్రాసు.

సనభ యొక్కలక్కయా? శాసనసభాధ్యక్షుని హిత మొక్కలక్కయా? సెలెక్టుకమిటీ కార్యక్రమమును ప్రచురింపనని, తాను వాగ్దానము జేయననియు, తమ కేమాత్రము సమాచారముదెలిసినను తాను తప్పక ప్రచురించెదననియు, మద్రాసు మెయిలు పత్రిక ప్రకటించుచు, ధికారభావమును సూచించెను. నాత్వికనిరోధమున కీతీని మార్గదర్శకముగ చున్నది. మెయిలుపత్రిక చర్యను నిరసించుటతో, శాసనసభాధ్యక్షులు సంతృప్తి జెందిరి. ఇంతకన్నను నెక్కుడు తీవ్రచర్యను తాము దీసికొనమనియు, మున్నుం దిట్టివ్యవహారము జరిగినయెడల, తగినచర్య నవలంబించెదమనియు, వీరు నుడివిరి. ఆంగ్లోహైందవాపత్రిక లెటుల మెలగినను, యిజ్జతి గలుగదు. దేశీయపత్రికలు ఏమాత్రము స్వతంత్రముగ సంచరించినను, చిక్కులు తలపించుచున్నవి.

దక్షిణాంధ్రభాషాభివృద్ధి సభ
తమిళదేశమునందు ఆంధ్రులు పలువురు గలరు. వీరు నేటికిని స్వగృహములలో తెలుగు మాటలాడుచుండుట, ఆంధ్రభాషపై వారికిగల యభిమానమునకు నిదర్శనము. బ్రాహ్మణులందఱు బ్రాహ్మణేత్వములందునుగూడ పలుకుబడిగలఆంధ్రులు పలువురు గలరు. డాక్టరు వరదరాజులనాయుడు, రామస్వామినాయకరు మున్నగు ఆంధ్రులు తమిళదేశమున రాజకీయవిషయములలో ప్రాముఖ్యము బడయుచుండుటబట్టి ఇందలి సత్యమును గ్రహించవచ్చును. కాని అనుకూలస్థితులు లేకుండుటచే, స్వచ్ఛమగు భాషను పొరచిబోయి, ఆంధ్రత్వమును గుర్తించ జాలకున్నారు. ఆంగ్లోజ్యమ ఫలితముగ దక్షిణాంధ్రులలో ప్రబోధము గలుగుచున్నది. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్సభ మధురయందొకమారు జరిగెను. తెలుగు పత్రికలను, తెలుగు గ్రంథములను పరిపాలనను కుతూహలము వ్యాపించుచున్నది. ఇంతియగాక దక్షిణాంధ్రదేశమున ఆ ప్రమహాసభను జరుపవలెనను కోర్కెను, సాధుగణపతి పంతులుగారు వెల్లడిజేయుచున్నారు. వీరి సోదరులగు సాధు వరదరాజం పంతులుగారు దక్షిణాంధ్ర భాషాభివృద్ధిసభ నేర్పరచి, ఆంధ్రులు స్వచ్ఛమగు భాషను మాటలాడునటుల ప్రోత్సహింపవలెనని ప్రయత్నించుచున్నారు. వీరి ప్రయత్నములు సఫలమగుగాకయని కోరుచు, దక్షిణాంధ్ర భాషాభివృద్ధి సభపక్షమున రాజాభిభానువారమునాడు సౌందర్య మహాలలో జరిగెడిసభకుఆంధ్రు లధికసంఖ్యలతో విచ్చేసి, కార్యనిర్వాహకుల సత్ప్రయత్నములకు తోడ్పడ వేడెదము.

వైకంజత విన్నపము
ఉన్నతజాతి హిందువులు వైకంజుండి కాలి నడికిను బయలుదేరి, తిరువాన్కూరు మహారాజే గారికి విజ్ఞాపనను సమర్పించిరి. నిమ్మజాతులకు కనీసపుహక్కులను ప్రసాదించవలయు నని గోరిరి. ఇట్టి విజ్ఞప్తి. కేరళదేశచారిత్రమునందు నూతనశకమును సూచించుచున్నది. ఉన్నతజాతిహిందువులు తమ పంతమును వదలుకొని, నిమ్మజాతుల పక్షమున విన్నపమున పుట అపూర్వవిషయము. మహారాజే గారు, విన్నపమును నిరాకరింపక, శాసనసభలో నీ విషయమై చర్చింప బడిన పిమ్మట ఉత్తరువు ప్రకటించబడునని సెలవిచ్చిరి. రాయబారులు దివానుగారినిగూడ కలిసికొనిరి. ఇకముందు నుండియు శాసనసభ్యులు సరియగుదారి ద్రొక్కునటుల, వైకంజతవారు ప్రోద్బలపరుపవలెంచిరి. మాలవ్యాగారు పంజాబుకు తొందరగ పడెలలసి యుండుటచే, తిరువాన్కూరుకు వెంటనే రాజులకబోయిరి. మాసంతములోపల విచ్చేసెదరని తెలియుచున్నది. తిరువాన్కూరు సంస్థానము ఏశాలదృష్టి జూపి, నిమ్మజాతుదరణకు అడ్డుదిన కీర్తిని గణించి, ఇతరభాగములకు మార్గముజూపుగాక! కేరళదేశము నందువలె, ఇతరభాగము లందును అస్పృశ్యతా నివారణకు, బలమగు ప్రయత్నములు జరుగవలయును. నిర్మాణకార్యక్రమమే ప్రజలు నిర్వహింపదగిన ముఖ్యకార్యమగుటచే, దీనిని ఎంతశ్రద్ధతో కొనసాగించిన దేశమున కంత లాభదరము. కేరళదేశముతోబాటు ఆంధ్రదేశముగూడ పనిబూని, అచిరకాలములో హిందూసంఘము నావరించిన కళింకము బ్రాపుకొనునని నమ్మెదము.

ఇండియామంత్రి
హిందూదేశమునకు రానున్నాడను వదిలి అనత్యమైనది
వారాపత్రిక ప్రకటన మిట్లు దెల్పుచున్నది:—అతిశాలములో హిందూదేశమునకు వారు రాబోతున్నారని వారాపత్రికలలో వెలువడెనవదలకు లక్ష్యమైనది యిండియాదేశమంత్రి యొక్క రక్షణ చేయజేయగోరుచున్నాడు. (ఆ. ప్రె.)
రంగూను హైకోర్టు
సెంటుగేబ్రియలుచేర్చి వ్యాజ్యము కొట్టివేయబడెను
రంగూను, నవంబరు 12:—సెంటుగేబ్రియలు కాంగ్రెసేషను ప్రతినిధులచే రంగూను విషప్రతి, ఆర్బిషేషను గార్లమీద తీసికొన రాబడినవ్యాజ్యము గౌరవనీయుడగు వ్యాయమూర్తి గాండ్ ప్రేగారు కొట్టివేసి, చర్చియొక్క భూములను రంగూను మునిసిపాలిటీవారు బజారు నిర్మించుటకు కేవలగారికి చర్చి భూములన్నిటకు అధికారము లేదని యాన్యాజ్యము వారితోజేయబడినది. (ఆ. ప్రె.)

నిదేశవార్తలు

కార్మిక తరగతులవారందరును ఐకమత్యముగ నుండవలె ననుట

సోవియట్ ట్రేడ్ యూనియను కాంగ్రెస్

మస్కో, నవంబరు 12:—సోవియట్ ట్రేడ్ యూనియను కాంగ్రెసుకు బ్రిటిషు ట్రేడ్ యూనియను కాంగ్రెస్ ప్రతినిధులు వెళ్లిరి. ఇట్ల జరుగునంతకాలము వారిని సత్కరించిరి. ప్రపంచములో నున్న అన్ని కార్మిక తరగతులవారను ఒక్కసంఘముగ ఏర్పడి ఐకమత్యముతో నుండవలెనని జనోపిష్ఠుగా రనిరి. మద్రాసులోని ప్రజాస్వామ్యకాంతివర్తకుల నాతేపించిరి. కార్మిక తరగతులన్నియు ఏకము గావలెనను సంగతిని పచ్చెలుగా రంగీకరించి అమోఘమున వెలియజేసిరి. పెట్టుబడిదారులపై పోరాడుటకు అందఱును ఏకము గావలె ననియు తోడ్పడవలెననియు తెల్లెలుగారనిరి.

లండన్ ఒడంబడిక

హెరియట్సుగారి తంతి

హ్యారిస్, నవంబరు 12:—లండనులో నున్న ఫ్రెంచి రాయబారికి హెరియట్సుగారిట్లు తంతిపంపిరి:—లండను ఒడంబడికనుగూర్చి ప్రస్తావించుచు నాయందు బాల్టిమోరూ చూపిన సుహృద్భావమునకును, ఆ ఒడంబడికయందున్న విధానము సాగించుటకు ప్రయత్నించెదమని అభ్యయమిచ్చినందులకును నా వందనములను బాల్టిమోరూ కర్పింపుము. నేనుగూడ పూర్తిగ బాల్టిమోరూకి సహకారమునర్పదననియు నామీద ఆధారపడియుండవచ్చు ననియు బాల్టిమోరూతో జెప్పము. అంగ్లో ఫ్రెంచి విశ్వరమ్యమునకును కాంతిస్థాపనమునకును ఒడంబడికల ప్రకారము నేను త్రికరణబద్ధిగ తోడ్పడదననియు జెప్పము.

బ్రిటిషు వర్తకము

అభివృద్ధి జెందుట

లీస్టెల్, నవంబరు 12:—అక్టోబరులో బ్రిటిషు ఎగుమతులు దిగుమతులు చాల అభివృద్ధి గాంచినవి. 190458000 పానుల దిగుమతులు జరిగెను. గత మేమాసములో ఇట్లుండెను. సెప్టెంబరుకంటె 19568000 పానులు ఎక్కువ. పోయిన అక్టోబరుకంటె 20589000 పానులు ఎక్కువ.

అక్టోబరులో ఎగుమతులు 68586000 పానులవరకు జరిగెను. సెప్టెంబరుకంటె 5308000 పానులు ఎక్కువ. పోయిన అక్టోబరుకంటె 2786000 పానులు తగ్గెను. కాని దీనికి సరిపోవునటుల బొగ్గు ఎగుమతిలో 8618000 పానులు తగ్గినది.

అహారపదార్థములు

గోధుమ పొగాకులో 1033000 పానులు హెచ్చెను. ఇక్కడనే తయారుచేయబడు సరకులు 1045000 పానులు తగ్గెను. కాని మొత్తముమీద తయారుచేయబడు సరకులు హెచ్చినవి.

10 నెలలకు అక్టోబరు ఆఖరుకు 1029750000 పానుల దిగుమతులు జరిగెను. నిరుదీ సమయముకంటె 142650000 పానులు ఇప్పుడు ఎక్కువగ నుండెను.

ఎగుమతులు 10 నెలలపట్టి 657906000 పానులుండెను. నిరుదీకంటె 20460000 పానులు ఎక్కువ.

అక్టోబరు వర్తకము.

లండన్, నవంబరు 12:—అక్టోబరులో బ్రిటిషు వర్తకము 120458000 పానుల దిగుమతులును 68566000 పానుల ఎగుమతులును జరిగెను. సెప్టెంబరుకంటె 19565000, పానులు దిగుమతులును 5308300 పానులు ఎగుమతులును ఎక్కువగ జరిగెను.

పెంచి జాతీయ ఋణము

హ్యారిస్, నవంబరు 12:—ఫ్రెంచి ప్రభుత్వమునకు ఋణముగావలెనని ఫ్రెంచి అధికమంత్రి ఉరంతలను ప్రకటించెను. 7800000000 ఫ్రాంకుల ఋణము గావలసి వచ్చును. ఇందులో 4000000000 ఫ్రాంకులు ప్రస్తుతపు అధికపత్రము లోటును దీర్చుటకు పయోగింపబడును.

ఆయాతెగల విద్యేషము

థామస్ గారు ఖండించుట

లీస్టెల్, నవంబరు 12:—థామస్ గారిట్లు నడివిరి: (లేదు యూనియనుల పద్ధతిని లోపల అసహ్యించుకొను యజమానులుగలరు. అట్లు ఏవగించుకొను సమయము దాటినప్పటికిని వారట్లు చేయుచున్నారు. అత్యధి సమంజసము గాకున్నను జేయుచు రున్నారు.

పనివాండ్లుగూడ తమ వంతు కట్టించి పనిజేసినగాని యజమానులనుండి మంచివరతులను గోరుట కధికారము లేదని తెలియని పనివాండ్లుగూడ గలరు. కాని ఉభయయులకును గౌరవముగ ఒక ప్రమాణమును అంగీకరింపవలెను. ఏదో ఒక పక్షపు ప్రజలు ఎంతబలముగ నున్నను, రైల్వేపనివాండ్లుగానిండు, మరితరులు గానిండు సంఘము అంతటికంటె ఒక్కతెగ ఎన్నటికిని బలముగ అధికముగ యుండరాదు. ఎవలను ఒక తెగతో ఒకతెగ పోరుటవలన లాభములేదు. దానివలన ప్రాపంచికసమస్యలు పరిష్కారము గావు.

మరణవార్త

భారతదేశమున మతప్రచారమును పట్టు రూతు ప్యాల్టి ప్పురీ అనునామె ఇంగ్లండుకు బోవుచు త్రోవలో రెడ్డిలో చనిపోయెను.

నవ్వపరిహారసంఘము

ఖర్చులను తగ్గించుట

హ్యారిస్, నవంబరు 12:—డాన్ నివేదికము నంగీకరించినప్పటినుండియు నవ్వపరిహారసంఘము వారి ప్రాముఖ్యము అంతరించెను. వచ్చే రెండునెలలకు నూటికి 50 చొప్పున ఖర్చులను తగ్గించుటయే దీనికి దృష్టాంతము. కాని డాన్ నివేదికముచే తగ్గింపబడిన ఖర్చులకంటె క్రొత్తగ ఏర్పాటుజేసిన ఉద్యోగముల ఖర్చు ఎక్కువగుచున్నది.

ఇండియామంత్రి

సంస్కరణములను మరల క్రొత్తగ ప్రయత్నించుట

లండన్, నవంబరు 12:—బర్మెట్ హెడ్ గారిని ఇండియామంత్రిగ నియమించు విషయమునుగూర్చి ప్రస్తావించుచు గార్మెట్ గారు ఆబుర్నయపుత్రికలో ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు:— ఇట్టి సంక్షిప్తసమయమున ఇండియా కార్యాలోచనమున ఎవరున్నను గౌరవమే. సహకార మొనర్చెద మను అభ్యయములేకుండ సక్రమపరిస్థితులను నెలకొల్పవలెను. సంస్కరణపథము లోటుగనున్నవి. ఇంతకంటె నభివృద్ధియుండజాలదు. ముసల్మానుల నేపకులను సంతృప్తిపరచవచ్చును. తరువాత గొప్పసమస్య హిందూ ఆందోళనమును సాధించవలసియున్నది. ఇదివరకు ద్వంద్వప్రభుత్వ మున్నటుల తుంచకనే నిష్పాక్షికభావముతో నిదానముగ ద్వంద్వప్రభుత్వమునుగూర్చి చర్చించవలెను. సంస్కరణములను పూర్తిగ క్రొత్తగ ఆలోచింపవలెను.

సంక్షేపమున ప్రకాశింపజేయుట వ్రాయుచున్నాడు. బర్మెట్ హెడ్ ప్రభు వెత్తును ఇండియా ప్రభుత్వమును గట్టిగ నుంచుటకే యుద్దేశించుచున్నాడు. అతనిని ఇండియామంత్రిగ నియమించుటచే అంగ్లో-హిందవులకు సమృద్ధి మరల గలగలగలరు. ఇండియా కార్యాలయమున కేగి సక్రమపరిస్థితులకు భంగము లేనంతవఱకు లా-ఆర్డరుకు భంగము లేనంతవరకు అంగ్లయులకును, భారతీయులకును పూర్తిగ సహకారముండునటుల జేసెదమని స్పష్టముగ తెలియజేసిరి.

కతనచర్యలను ప్రస్తుత మవలంబింపవలసి వచ్చుటచే తాత్కాలికముగ ప్రజానూరాగమును గోల్పోయి కంటకమును గాంచినను ఆతనికి ప్రభుత్వబలము విస్తారముగ నుండుటచేతను ఉద్యోగకాలము విస్తారముగ నుండుటచేతను కంటకముగ జూచుటచే తనకు భయములేదని ఆయన గ్రహింపవలెననియు భారతదేశమును పీడించుచున్న రోగము ప్రజాస్వామ్య అశీర్వాదమునియొ దుర్బినియోగముచేయు భారతీయులకు అధికారము నెఱగని భారతీయులకు ఎట్లు బాధ్యతను నిర్వహింపవలెనో తెలియని భారతీయులకు అధికారమును అతితొలియుగ నిచ్చుటయే ఈ అశీర్వాద కారణమనియు సక్షేప విశ్లేషణలు పత్రికలో లోపలు ప్రేషణగారు వ్రాసిరి.

బ్రిటిషు రాజకీయముల

బాల్టిమోరూ మొదటి మంత్రివర్గపు

తమవిధానము నాలోచించుట

లీస్టెల్, నవంబరు 12:—స్టాన్లీ బాల్టిమోరూ మంత్రివర్గమువారు ప్రభుత్వమునకేమును గావించిరి. తాముంబించు విధానమును గూర్చి మొదట ఒక పర్యాయము చర్చించిరి.

ఈవిధానమును సార్యభౌముని యుపస్థాపన పార్లమెంటులో ప్రకటించెదరు.

శుక్రవారమునాడు లండనులో విదేశాంగ గావరారు లను ఆన్లైన్ చాంబర్లను గాకు కలిసికొనెదరు. విదేశాంగమంత్రి లతో సోమవారము మాట్లాడెదరు.

ఈజిప్టు భావిపరిస్థితులు

జగులులు పామాగారి విధానము

కెయిరో, నవం 12:—లండను రాయబారముగూర్చి ప్రస్తావించుచు జగులులో పామాగారిట్లు ప్రసంగించి నైలులోయలో రెండుభాగములందును తమహక్కులకు భంగులేకుండ తమ సత్వములను గాపాడుకొని గమ్యస్థానమును దిగలము. నాకు సంపూర్ణ సమృద్ధి గలదు. దేశమంతయు కాముగనున్నది. అధికపరిస్థితులు పూర్వముకంటె బాగున్నవి. దాము చక్కగనున్నది. అధికపత్రములో అదాయవ్యయము సరిపుచ్చబడుటయేగాక నిలవగూడనున్నది. ప్రభుత్వోద్యోగులందరును తమధర్మమును చక్కగ నిర్వహించుచున్నారు. రైల్వేలను బాగుజేసి యభివృద్ధిజేయుటకు ప్రభుత్వమువారు ప్రయత్నించి చర్యనడిపికొనుచున్నారు.

వర్తకనాకాదశమునుగూడ నభివృద్ధిజేయదలచి, నదిమీదగూడ వర్తకమునుబాగుచేయ సమకట్టివారము. సంగణసమస్య చాలకష్టమైనది. చిక్కుతో గూడుకొన్నది. ప్రస్తుతము లేని ఆయుధములను సృష్టించి సైనికులను హెచ్చుజేదము.

పెరిషియాలో

భిన్నా భిప్రాయములు

ప్రధానామాత్యుడు బుషెరు కేగుట

టెహరాన్, నవం 12:—ప్రధానామాత్యుడు, దేశీయమంత్రి, పోస్టు, టెలిగ్రాఫు మంత్రియు బుషెరుకు పోయిరి. ప్రధానామాత్యునకును సర్దారు ఆగాఖాన్ గారికిని రాకుదుప్పటకు ప్రయత్నించుచున్నారు.

పెరిషియాలో చమురుకంట్రాక్టు

మరల 15 ఏండ్లవరకు నోబెల్ కంపెనీ కీయబడెను.

ఆత్మహత్య.

కస్తూర్ క్వినుగారు మోటారు బండిలో పోవుచు తుపాకితో గాల్చుకొని ఆత్మహత్యను గావించుకొనిరి. యుద్ధసమయంలో ఇతడు మెసపొటేమియాలో పనిజేసెను. రెండేండ్రితము ఇంగ్లండుకు తిరిగివచ్చెను. మన్యజ్వరముచేతను నిరుత్సాహముతో బాధపడుచుండెనట.

బెలియం విదేశాంగ పరిస్థితులు

జనీవా ఒడంబడికను నుతించుట

బ్రుస్సెల్స్, నవంబరు 12:— విదేశాంగపరిస్థితులను విమర్శించుచు హైమన్సుగారు జనీవాలో జరిగిన ఒడంబడికను గొనియాడిరి. బ్రిటను ప్రాంతు, బెల్జియములకు జాతిగుతి లోపల ఒకరినొకరిని గాపాడుకొను ఒడంబడిక కుదిరె న్నిరి. ఈ ఒడంబడిక చాల సార్థకమైనదనియు ప్రయోజానియనియు నడివిరి.

కమ్యూనిస్టునాయకుడు పోలిపోవుట

రూతు పిన్నరు అనునాతడు పోలిసువారిచే పట్టబడుచుండెను. ఇతనిపేరు రూతు పిన్నరు. ఇంగ్లండుకు దొంగబాదో చీట్లతో పోలిపోయెను.

1992

స్థానిక వార్తలు

జగన్నాథ భక్తవర్ధన:— (కంఠివరము సుబ్రహ్మణ్యస్వామి గాత్రముపాటు, మరంగపూరి గోపాల కృష్ణయ్యగారి ఫీజులు వేయినాయకర్ గారి మద్దల, 16 తేదీ సాయంత్రం 4 గంటలకు ఎగ్జ్యూట్ వేయబడినందు పాటకచేరి జరుగును.

ప్రిన్సిక్ ఎన్.డివర్ సోనయిల్:— 15 తేదీ సాయంత్రం 5-15 నిమిషములకు వి.జి. కేల్కారుగారి సోమర్ ఎటర్నాయ్ క (గ్రంథముమీద వి. లక్ష్మయ్యర్ బి. ఏ. గారు పర్యవేక్షించు. (కం 2 గృహము ఫిలిప్స్ బిల్డి)

నేషనల్ ఫండ్ అండ్ ఇంజనీరింగ్ ఎసోసియేషన్:— నగరమునకు బయటి గ్రామములందున్న పెద్దలకు పైసంఘము తరఫున విరాళములను దీపావళి నాడు ప్రోగు చేయునుని కోరియుంటిమి. వారు ఆడబట్టను ఇండియన్ ల్యాండ్ పుల్వర్ లో కట్టినో మేము పులికలద్యారా ప్రకటించుటకు కృతజ్ఞులమని కార్యదర్శి వ్రాయుచున్నాడు.

బెల్గాం లో జరుగు పంచమధారత విద్యార్థి సభ:— 20 తేదీలోగా విద్యార్థి సంఘములు ఎవరినామముల నధ్యక్ష పదవికి నూచింపను? తెలుపవలెను. ప్రేక్షక, ప్రతినిధి, అధ్యక్ష సంఘసభ్యులకు యిందుకు యాపాయ ముత్రమే. భోజన వసతి సదుపాయములు 10 దినములలోగా తెలుపవలెను. ఖర్చులు ప్రతినిధులే భరింపవలెను. ఎన్నుకొనబడిన యెడల ప్రతి పాతకాల వారును ప్రతినిధులుగా రావచ్చునని డి. ఆర్. భామారు గారు సాధారణ కార్యదర్శి వ్రాయుచున్నాడు.

మండ్రాస్ట్రోనాస్ట్రోనము

శ్రీ శృంగగిరి శ్రీ విరూపాక్ష శ్రీ పీతామహాలయ శ్రీ విద్యాలయ పదమవేక ప్రకాశక జగద్గురు శ్రీకల్యాణానంద భారతీ మంత్రాచార్యస్వాములవారు చెన్నపురి మైలాపూరు మండలిలో విజయంచేసియున్నారు.

కలివారమును, ఆదివారమును సాయంత్రము 4 గంటలకు మైలాపూరు సంస్కృతకళాశాలలో శ్రీ వారు ముద్ర కాస్త్రముగూర్చి యుపన్యసించెదరు. అధికమహాజనులు రావచ్చును.

డాక్టర్. కొ. వెం. సుబ్బసామయ్యకు, చెన్నపురి వైదకభవనభి కార్యదర్శి.

అఖిలభారత ప్రాచ్యపరిషత్ సభ:— వైభవవారి రిక సమావేశము డి సెంబరు 22 తేదీ మొదలు మదరాసులో ఆలహాబాదు విశ్వవిద్యాలయ వైశుచాన్సలర్ గంగనాథ్ జాగరియధ్యక్షతక్రింద జరుగును. మద్రాసు గవర్నరుగారు సమావేశమును ప్రారంభించును. మదరాసు యూనివర్సిటీ ప్రెసిడెన్సల్ గారు ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు. చిత్రకృష్ణ శార్దూలచర్మం, ప్రతర్థనములు మొదలగునవి యందును. ప్రతినిధులకు చాకగానే భోజనవసతి సదుపాయములుచేయుదును. ప్రేక్షకులకు వార్షిలేదు. కాని ప్రవేశమునకు ముందు (వాసిన అజ్ఞాపత్రముల పాంక్షనయినను. మిగతావిషయములు హానరరీకీట రీసుండి తెలిసికొనవచ్చును. దీనియందుత్సాహమున్నవారు శీత టరీషేరవిరాళముల పంపప్రార్థితులు. డి సెంబరు 10 తేదీలోగా అన్ని వివరములు తెలుపవలెను.

దక్షిణాంధ్ర భాషాభివర్ధన సభ

ఈనెల 16 న తేదీ ఆదివారమునా మదయము 8 గంటలకు సౌందర్య మహాలలో జరుగును
ఈసభవారి ఏర్పాటు ప్రకారము (శియత వేమనకపు రామరావు పంతులు (బి. ఏ. బి. ఎల్. హైకోర్టునకిలు) గారి అధ్యక్షత క్రింద చెన్నపురి జాబ్బిలపును గోవిందప్ప నాయకు పీఠిలో నున్న సౌందర్య మహాలలో బహిరంగసభ జరుగును. చాలమంది ఆంగ్లప్రముఖులు ఉపస్థితిచేసెదరు. ఆంధ్రులందఱును ముఖ్యముగా విచ్చేయ ప్రార్థితులు. అని శ్రీయుతులు సాధు వాచరాంశంకులు ఎం. కృష్ణస్వామయ్య పి. వేంకట కృమయ్యగార్లు మాకు వ్రాసిరి.

పంజాబు రాష్ట్రీయ ఖిలాఫతు సంఘ సభ

అమృతసరులో డిశంబరు 5, 6, తేదీలలో జరుగును

డిశంబరు 5, 6, తేదీలలో అమృతసరులో రాష్ట్రీయ ఖిలాఫతు సభను జరుపుటకు అమృతసరు ఖిలాఫతు సంఘమువారు ఏర్పాటులను చేయ నారంభించిరి. వీ అమృతగారి మరణవార్తకు అమృతసరు మహమ్మదీయులు చాల సంతోషమును వెల్లువెత్తిరి. అమృతసరుకు అవ్యభింపబడిన మాలావా జాపరా లీగారు ప్రస్తుతము రారని తెలిపినది. (ఆ. ప్రె.)

ఒక ఆరాజకుని ఆరెస్టు

అమృతసరువార్త

కాలూరారి అనునొక హిందూ వైశ్యుడు (బహ్య) అమృతసరుకు యీనుధ్య నే వచ్చెను. తాను ఆరాజక పక్షమువాడననియు ఆపక్షమును గూర్చి ప్రచారము చేయుటకే వచ్చిననియును ఆతడు తెలిపెను. ఒక రాజపీఠిలో ఆతడు ఉపన్యసించుచుండగా పోలీసువారు ఆరెస్టుచేసిరి. ఆతనికి మరీఫీరము సరిగా నున్నదోలేదో పరీక్షించుటకు వైద్యశాలలో నుంచవలెనని మేజిస్ట్రేటు ఆజ్ఞాపించెను.

ఆర్థినెన్సు క్రింద ఆరెస్టులు

బామినమూడ వదలుటకు అధికారము లేదు

మంగరాష్ట్రీయ అర్థినెన్సు క్రింద ఆరెస్టు చేయబడినవారిని ఆర్థరిని బామినమూడ వదలవలెనని పిటిషను పెట్టగా నా డిక్రీయ ప్రకారము వారిని ఆరెస్టు చేయలేదు వారిని ఆరెస్టు చేసినసంగతి నాకు తెలుపబడ లేదు. వారిని వదలుటకు ఏవోడ్డును అధికారములేదని మేజిస్ట్రేటు డిల్లా మేజిస్ట్రేటు వుక్రయపు చెప్పెను. డిల్లా జడ్జిగూడ అటులే ఉత్తరు విచ్చెను.

అహమదాబాదు పురపాలక సంఘము

లోకమాన్య తిలకు లోహవిగ్రహము

లోకమాన్యని విగ్రహమును తయారుచేయించవలె నను తీర్మానమిదిసరికే ఆమోదించబడిన గాని అది అక్రమవ్యయముని కట్టరు అనేపించెను. విజ్ఞోతియమహాత్మాగారి విగ్రహమును యిదివరకు సంఘమువారుచేయించియున్నారగాన లోకమాన్యని విగ్రహమునుగూడ చేయించుట అక్రమము కాబోలుగాన 8000 యాపాయలు వ్యయపరచి నిందుకొలత లోహవిగ్రహము (పులులైపు వైబా బ్రాంజ్ స్టాట్యూ) ను తయారుచేయించవలెనను తీర్మానము యానెల 12 న తేదీని జరిగిన మ్యానిసిపలు సంఘ సభలో ఆమోదించబడినది. (ఆ. ప్రె.)

జి. ఐ. పి. రైల్వే కంపెనీ పరిపాలనము

ప్రభుత్వమువారు వశపరచుకొనుచున్నారు

సిబ్బంది లీగి నియమింపబడును
బొంబాయి, నవంబరు 13:— జి. ఐ. పి. రైల్వే కంపెనీ పరిపాలనము ప్రభుత్వమువారు వశపరచుకొనుచున్నారు గాన కంపెనీలో బనిచేయుచున్న ఉద్యోగిగ్రూపు తిరిగి నియమింపబడుదురు. అసమర్థులు త్రొంకింపండి దీనిచేయబడుదురు. ప్రావిడెంటునీడి, (గామ్యాట్లీసు, వెలపు మొదలగు విషయములను గురించి ప్రస్తుతముందున్న నిబంధనలు అమలులో నుండును గాని తిరిగి నియమింపబడుటచే చేరులైలు మార్గములకు బదలాయించినట్లున్న అందువలన కలగు హక్కులు, స్వార్థంత్ర్యములును పరిచయను.

పంజాబు శాసనసభ

శాసనసభ్యుల కొకకల్ల బుచ్చి యేర్పాటుచేయుటను

దొరతనమువారి కార్యక్రమము

లాహోరు, నవంబరు 13:— లాలా మోహన్ లాల్ గాంధీ ప్రతిపాదించబడిన తీర్మానముపై శంకుగంటలన్నర దర్శ జరిగెను. శాసన సభా సభ్యులు మ కా ము గా నుండుటకు వ స తి గృ హ ము నొ క జా ని ని లాహోరులో ప్రభుత్వమువారు నిర్మింపవలయునని యీ తీర్మానము గోరెను. పివకారంగారు తీర్మానముపై నొక పవరణ ప్రతిపాదించిరి. సభ్యులందఱి యిష్టప్రకారము తీర్మానముమోదించబడినది. కమిటీనొకదానిని యేర్పాటుగావించుటకు ఆధ్యక్షులు గోరబడిరి. కమిటీవాకు యీవిషయమైయెల్ల యేర్పాటులను గావించెనను.

పిమ్మట ప్రభుత్వమువారి కార్యక్రమము ప్రారంభమయ్యెను. పంజాబు ఎక్స్ ప్రెస్ పరరణవిల్లును నెలెక్టుమిటి వారికి పంపబడవలయునని బృహదాయకాఖిమంత్రి ప్రతిపాదించెను. తీవ్రమయిన ప్రతికూలము యీ విషయమును జూపబడినది. యుఖ్యముగా న్యాయవాదులగు శాసనసభ్యులు చాల తీవ్రముగ ప్రభుత్వమును ప్రతిఘటించిరి. ప్రస్తుతము శాసనముందున్న 82 క్షేత్ర స్థానమున నూతన క్షేత్రు చేర్చుటవారి కంతమాత్రమిష్టము లేదు. నెలెక్టుమిటికి లెల్లుబంప బడినప్పుడు నూతనక్షేత్రు దీనిచేయబడినని మంత్రి చెప్పినట్లుట లెల్లు నెలెక్టుమిటి కంపబడినది. లేవటికి శాసనసభ నిర్ణయము బడినది. (ఆ. ప్రె.)

రైలుపట్టాల దప్పిపోవుట

ప్రయాణీకుల కయాయము సంభవించలేదు

బొంబాయి, నవంబరు 13:— బొంబాయి పునశ్చత్రయాణీకులందఱిలో మూడుబండ్లు రైలుపట్టాలు మార్గాక్షేపనవద్ద దప్పిపోయెను. ఈకారణముచే నాల్గు ఆయామార్గములను అడ్డుగావించబడినది. రైలు దప్పిపోవుటచే ప్రయాణీకులకు అపాయము సంభవించలేదు. లోకలాండ్ ప్రయాణీకులకు ఆలస్యమయ్యెను. కాని జి. ఐ. పి. కంపెనీవారు త్వరితగతిన ప్రయాణీకుల సౌకర్యములకొరకు వేమబండ్లలో వారు బొంబాయి పంపబడిరి. వేటిసాయంత్రమునకు యెట్టి ఆభ్యంతరములను లేకుండ రైల్లు నడదుటకు యేర్పాట్లు చేయబడుచున్నవి. (ఆ. ప్రె.)

బొంబాయి, నవంబరు 13:— యస్. యస్. కాలిఫోర్నియా ట్రిడలో వచ్చినవారిలో డబ్లియు. జి. లెక్మెట్టు నేనాని, స్ట్రాంగెను దంపతులు ముఖ్యులు. ఆ. ప్రె.

శిరోమణి గురుద్వారా సంఘము

పంజాబుగవర్నరు ప్రసంగము

“పంజాబుశాసనసభలో పంజాబుగవర్నరు ప్రారంభమున చేసిన ప్రసంగము సరిగా నుండలేదు. బృహత్తుడు రాయబారములు విఫలమైనట్లును దొరతనమువారి భావములలో చాల మార్పు కలిగినది గాన శిరోమణి స్థాయిసంఘమువారు వెంటనే సమావేశమై కార్యసంఘమునకు క్రొత్తకొత్తవై నొసంకుటవసరము. ఇప్పుడు చెరసాలలోనున్న శిరోమణిసంఘ నియోజితసభ్యుల అభిప్రాయములను తెలుసుకొనుటకుగూడ దొరతనమువారు రావలెను” అని సభ్యులు రాజాసింగుగారు నుడివిరి. (ఆ. ప్రె.)

ఒకా మొటో

జపానుకున్ని సుప్రేయర్

ఇంగ్లాండునుండి దిగెను

బొంబాయి, నవంబరు 14:— డేవిసినుకప్పప్రొఫెసరును పాల్గొనుటకు జపానునుండి వెలువిన ఒకామొటో అను టెన్నికు ఆటగాడు గురువారమునా డిబ్బుటకు ఇంగ్లాండునుండి వచ్చెను.

తన ఆట చాలా ఆకళింకము తనచేకలంగ డేసెనని మల్లాదినవారితో నీతడు చెల్లెను. ఇంగ్లాండులోని అధికశక్తిలమిందులకు గారణమనియు, టెన్నికుశక్తి మైత్రాగానుండెననియు, తానుగట్టిగానన్న ప్రావ్యదేశముల కోర్టులందాడుట కలవాటుపడెననియు చెల్లెను. (ఆ. ప్రె.)

వైకంఠతాగ్రహము

అగ్రహాతులజల విజ్ఞప్తి

మహారాణి రీజంటుగారి సమాధానము

కృపలమహాదేవి,

వైకంఠేశ్వరము చుట్టును గలయు, సంస్థానముం దితర భాగములందుగల బాటలను జాతిమత వివక్షతలేకుండ విహారము లొనర్చిన యెల్ల తేగతలవారును నిరాటంకముగ నుపయోగించుకొనుటకు ఆ మజ్జ దయచేయవలసిన దని అగ్రహాతుల రామభారతమున మేము యేలినవారిని వినయ విధేయతలతో ప్రార్థించుచున్నాము. ఏ బడి సంవత్సరముల నుండి సంస్థానములోని పాతకాలము, కోర్టులు, రహదారిలను సవర్ణ జాతులవారు నేర్వక నుపయోగించుకొనుట కుత్సాహము చేసి వారియిబ్బందులకు దొలగించిన యేలినవారివంశజుల ధర్మ గుణములను, పరిపాలనవిధానమునకు మేమెంతయో కృతజ్ఞత జూపుచున్నాము. 1865 సంవత్సరముండే సంస్థానముందలి రహదారిల అన్నితరగతులవారును సమానముగ నుపయోగించుకొనవలయునని ప్రయత్నించబడినది. పిమ్మట 1884 సంవత్సరమునందు ప్రభుత్వమువారు గావించిన ప్రకటనది తిరిగి దృఢపర్చబడెను. ఈ ప్రకటన మందు నియమింపబడిన విధానమునకు భంగముదీసికొను వచ్చువారు సంస్థాన ప్రభుత్వమువారి అగ్రహమునకు బాటయొక్కదరియు, నట్టివారిపై కఠినధర్మ దీసికొనబడుననియు నందు ప్రయత్నింపబడెను.

రాజవీధులు, గ్రామవీధులు

ఈ క్రమపు పట్టుబడి నుమా రరువదిసంవత్సరములైనను తొన్నికోర్టు శీటికిని అవర్ణ జాతులవారు నుపయోగించుకొనవలయుననియు నందుల కెంతయో విచారముగ నున్నది. గతర్ష మెంటువారి ప్రకటనమున అవర్ణజాతి అవర్ణ జాతులవారి హక్కులను రక్షించుటకు బదులుగా ప్రభుత్వపు ఉద్యోగులలో గొందరు యేలినవారి దొరతనపు టుత్తమును ధిక్కారణజేయువారికి అదరణచేయుచున్నారు. ఈమాదిరి సంవత్సరములకు పూర్వము అభిప్రాయముకొరకు 1884 వ సంవత్సరములో గావించబడిన ప్రకటనము హైకోర్టువారియెదుట నువచ్చెను. రాజవీధులనియు గ్రామవీధులనియు హైకోర్టువారు భేదమునుపాటించి, ప్రభుత్వమువారుగావించిన ప్రకటనము రాజవీధులయెడ ప్రవర్తించునగాని గ్రామవీధులయెడ తెల్లదని దెల్పిరి. కాని గ్రామవీధులన్నియు రాజవీధులనియే యెంచబడును. ప్రభుత్వమువారు ప్రకటనగావించినప్పుడే భేదము నుగాని మరియేవిషయంపుగాని చేయలేదని మేముయేలినవారికి మనవిచేసికొనుచున్నాము. ప్రభుత్వపు ప్రకటనయెడ హైకోర్టువారి విరుద్ధాభిప్రాయమే ప్రస్తుతపు సమస్యకు కారణము. అప్పటివరకీ తులనబట్టి కోర్టువారి టిటి భేదమును గుర్తించి అభిప్రాయమిచ్చినను, సంస్థానముం దరువదిసంవత్సరములనుండియు ప్రభుత్వమువారు వలంబించుచున్న వివేకమైన విద్యావిధానముచే నట్టి ప్రతిహతపరిస్థితులు యిప్పుడదృశ్యమయ్యె కాన యివిభేదమునకు నమలులొనరుటకు గాని, మంజూరుచేయబడుటగాని యెంతమాత్రమును సమంజసముగ నుండదని మేము తెల్పవలసిన చ్చినందులకు క్షమింపవేడుచున్నాము.

మదరాసు ప్రభుత్వమువారిత్తు

గ్రామవీధులు, నూతులు, కోర్టు యెల్లవర్ణముల వారును ఉపయోగించుకొనవలయునని మదరాసు శాసనసభ వారు సిఫార్సు చేయ ప్రభుత్వము వారామోదించి అమలులో తెట్టుచున్నారని యేలినవారికి తెలియజేయుచున్నాము. సవర్ణజాతులవారి ప్రతిహత భావముచే సంస్థానముందలి 26 లక్షల జనాభాలోను అధికసంఖ్యగల అవర్ణజాతులవారి కనీసపు మానవ హక్కుల తొలగించుట సవర్ణములవారముగ మాధిక విషాదకరముగ నున్నది. సవర్ణజాతులవారిలో నీవికోభావము లేదని తమ సాన్నిధ్యమున స్పష్టపర్చుట కీసవర్ణజాతి యేర్పాటుగాబడి సవర్ణజాతుల వారముగ మాచేయివిజ్ఞప్తి యేలినవారికర్పించడమైనది. అవర్ణహిందూసోదరులయొక్కట్టులను దొలగించుటకు సవర్ణజాతులవారు ప్రతిహతభావములను జూపుటలేదు. ప్రభుత్వమువారిలోకలసి అవర్ణజాతులయిబ్బందులను తొలగించుటకు సవర్ణజాతుల సిద్ధముగనున్నది.

పౌరస హక్కులు

విద్యయందు, జ్ఞానమునందు, నాగరికతయందు అభివృద్ధియందు క్లాస్సుపాత్రలను వివక్షజాలపరిపాలనముచే తిరువాన్కూరురాజ్యము హిందూసంస్థానములలోకల్ల అగ్రహారము

ములకరించుచున్నది అధికసంఖ్యాకులగు హిందూసోదరులకనీస పౌరహక్కుల నరికట్టి, సంస్థానముందలి మరియితరజాతులకు జేందినవారియొక్క హక్కులను అనుభవించనిచ్చుటచేత సంస్థానగౌరవమునకు హానివచ్చును. ఏలినవారిపాలనలోగలయెల్లజాతులవారిని జాతిమతభేదములు లేకుండ సర్వరహదారులను వినియోగించుకొనుట కనుజ్ఞ వయచేయుప వలసినదని సంస్థానముందలి సవర్ణ హిందువుల తరపున వినయవిధేయతలతో మేము మీకు మనవిచేయుచున్నాము.

ఏలినవారికి నిమ్మ జాతుధర్మమునందు గల శ్రద్ధయు వారిని పురోభివృద్ధికి దెచ్చుట కొనర్చిన సదుపాయములను మేమెన్నటికిని మరువజాలము. దర్బారు సంధర్భమున యేనుగణపుంజ ప్రేమేపణచే సంత్కాగ్రహము కారాగార విముక్తులైకోర్టుగణము జూదార్యము కరుణ జూచియమున మీకు దోష్పడి యీ ముఖ్య సమస్య పరిష్కరింప ననువిచ్చునని మేము సంప్రదించుకొని విశ్వసించుచున్నాము. సంస్థానమునందలి ప్రాంతములందలి సవర్ణహిందువుల చేనాలుచేయబడి యివిజ్ఞప్తిని దాఖలుచేయుటకు మేము మీకులపు వేడుచున్నాము. ఈరాయబారులను గానిచ్చినందులకును వారికర్పణములను మనవిచేసికొన నిచ్చినందులకును మామృదతపూర్వకముగ వందనశతంబులు యేలినవారి కర్పించుచున్నాము.

విజ్ఞప్తి 25,000 తేల సవర్ణహిందువులు సంతకము చేసిరి. పిల్లీగారు నీవిజ్ఞప్తిని దాఖలుచేసిరి. పట్టుట కట్టుబడి బంగారు అక్షరములగు విజ్ఞప్తిమహారాణి రీజంటుగారిదాఖలు చేయబడెను.

ప్రారంభకమ్ర అపాయము.

కలకత్తా, నవంబరు 18:—గ్రాండుటంకర్ ధ్వజ రైలు మార్గము దాటుచుండ ముప్పదిమందితోగల శౌకమాలారుబండి మదరాసువచ్చు పేలుబండిని డిమాండు ముగ్గురుమనుష్యులు మృతిపొందిరి అని యొకవార్త కలకంతుండి వచ్చెను. అపాయము 9 తేదీని సంభవించెను. (ఆ. ప్రె.)

లాహూరులో రాజకీయసభ

డికంబరు 6 7 తేదీలలో జరుగును

రాజకీయసభ డికంబరు 6, 7 తేదీలలో లాహూరులో జరుగుననియు ఆసభకు మహాత్ముగగూడ వచ్చునని తెలియచున్నదనియు కర్మచీరు అను లాహూరుజేతభాషాపత్రిక ప్రకటించినది. (ఆ. ప్రె.)

బొంబాయి గవర్నరుగారు యా 500 లు యిచ్చి పాపీగొనిరి

బొంబాయి, నవంబరు 18:—బొంబాయి గవర్నరు ఇరువందల రూపాయ లిచ్చిపాపీగొనిరి. (ఆ. ప్రె.)

బొంబాయి పునహా రైలుమార్గము

పునహా, నవంబరు 18:—మామూలు ప్రకారముగా బొంబాయి పునహారైలు మార్గమునందు కూర్దావద్ద ప్రయాణము ప్రారంభించబడెను. (ఆ. ప్రె.)

డచ్చివైమానికులు

అకయాబ్ నకు పయనమైరి

కలకత్తా, నవంబరు 14:—డచ్చివైమానికులు నేడు ఉదయము 7 గంటలకు కలకత్తానుండి అకయాబ్ నకు పయనమై వెడలిరి. వారిని పంపుటకు క్రొంతమంది వైమానికాయుధులు ప్రజలును గూడిరి. అదిమకుపుగా విమానముపైకెగతెను రంగూనులో దిగుటకు గట్టపుపంచెముల ఫలము (Race course) ఆడువచ్చు చుండుటచే రంగూనులో వైమానికులు దిగజాలరని ఆసోసియేషన్ ప్రతి నిధితో వైమానికులు దెల్పిరి. ఇప్పుడు గట్టపుపంచెములు జరుగుచున్నందున ప్రజలనేకులు ఆశలము నందు నుమిగూడెదరు చెట్టుదిగుట కడ్డపవచ్చును తిన్నగా ఆకయాబ్ నుండి సయ్యము దేశముందలి ముఖ్యపట్టణముగు బాంకాకాక్ నువైమానికులు బోయెదరు. అకయాబ్ చేరిన పిమ్మట ముందెక్కడ దిగుదురో వైమానికులు నిశ్చయించెదరు. (ఆ. ప్రె.)

కుమ్మరోగ ఉపశమన సంఘము

ధిల్లీ, నవంబరు 18:—బ్రిటిషు సాంఘాజ్యము యొక్క ముఖ్యకోగనివారణ సంఘమువారి స్థాయిసంఘ సమావేశము భారత సామాజ్యశాసనసభలో నవంబరు 14 వ తేదీని జరుపబడును. ఓల్డర్నీగారు సంఘనిర్వాహమునుగురించి మాట్లాడెదరు. ఇండియన్ కాంటిలె యేర్పాటుగాబడువిషయమునను, కోగనిర్వాహ కార్యము రెడ్ క్రాసువారి అధీనము చేయబడినదనియు మొదలైన విషయములను గురించి సమావేశమున దెల్పబడును. రాజప్రతినిధిగారు యెప్పుడు చందాలకోరకు ఆకులు చేసెదరాగూడ దెల్పబడును. (ఆ. ప్రె.)

పండిత మోతీలాలు నెహ్రూగారి ప్రకటనము

స్వరాజ్యపక్షముపై ననే కఠినశాసనములు

ప్రయోగింపబడెను

కన్పర్వటిపు ప్రభుత్వమువారు స్వరాజ్య పక్షమునకు చాల చిక్కులకలిగించుట నిశ్చయము. అందులకు స్వరాజ్యపక్షమువారు సిద్ధపడియే యున్నారు. దేశమునందలి యితరపక్షములవారగు స్త్రీపురుషులు స్వరాజ్యపక్షమువారికి ధనజనరూపకముగ సహాయ మెంతవరకు చేయుదురో అంతవరక స్వరాజ్య పక్షమువారి ప్రయత్నములు కొనసాగగలవు. కాన అన్నిపక్షములవారును స్వరాజ్యపక్షమునజేరియు ధనమొసంగియు తోడ్పడవలెనని భారత స్వరాజ్యకార్యసంఘమువారు కోరుచున్నారు. ఇతర రాజకీయపక్షములతో పోటీగా యివిజ్ఞప్తిని ప్రకటించుటలేదు. దొరతనమువారి దాడి కిడియే ప్రత్యుత్తర మగుటచేతనే యివిజ్ఞప్తిని ప్రకటించితిని. ధనవంతులు అధికముగా ధనమొసంగవలెననియు బీదలు యథాశక్తిని ధనమొసగవలెననియు ధనికులను బీదలను స్త్రీలును పురుషులనుగూడ స్వరాజ్యపక్షమున చేరవలెననియు మేముకోరుచున్నాము" అని మోతీలాలుగారు ప్రకటించిరి.

మహాత్ముని కోరిక

నాయకులతో సంభాషణ

"ఈనెల 20 వ తేదీ గరువారము నాకు ఉదయము 8 గంటల మొదలు 11 గంటల వరకును బొంబాయిలో మహాత్ముని బసలో అన్నిపక్షముల నాయకులతోను యిష్టాగోష్ఠిని సంభాషించుటకును మహాత్ముడు కోరుచున్నాడు. ముందుగా యిష్టాగోష్ఠి సంభాషణలు జరిగినచో నభిలో పరిష్కారము సులభమగును. వ్యవధి చాలనందున నాయకుల కందరికిని ప్రత్యేకాహ్వానములను పంపజాలక పోయినందులకు మహాత్ముడు చింతించుచున్నాడు." అని మోతీలాలుగారు ప్రకటించిరి.

భారత కాంగ్రెసుసంఘము

కార్యదర్శి ప్రకటనము

భారత కాంగ్రెసుసంఘమునకు క్రొత్తసభ్యుల ఎన్నికలు అన్నిచోట్లను యింకను పూర్తికాలేదు గాన ఇప్పుడున్న సభ్యులే బొంబాయిలో యానెల 21 వ తేదీని సమావేశమగు తురుగాని క్రొత్తసభ్యులు సమావేశముకారు గాన ప్రాతరసభ్యులందరును ముఖ్యముగా రావలెనని భారతకాంగ్రెసు కార్యదర్శి పండిత జవహరలాలు నెహ్రూగారు ప్రకటించిరి. (ఆ. ప్రె.)

సంయుక్త జాతీయవాద పక్షము

కాంగ్రెసునాయకుల యాహ్వాన మంగీకరింపబడెను

ఈనెల 21 తేదీనుండి 24 తేదీవరకును బొంబాయి యందు జరుగనున్న నాయకుల సమావేశమున కావ్యగింనుమమాలానా మహాత్ముదారి, మహాత్మాగాంధీ పండితమోతీలాలు నెహ్రూగారు పంపిన ఆహ్వానపత్రము గురించి చర్చించుటకుగాను, మదరాసు శాసనసభా సంయుక్తజాతీయపక్ష కార్యనిర్వాహకవర్గమువారి దినము మధ్యాహ్నము 2 గంటలకు కమిటీ మామలుందు సమావేశమైరి. రేపు జరుగనున్న సంయుక్త జాతీయపక్ష సమావేశమునందు వారి యాహ్వానముకొరకు శిష్యాత్వజేయుచు నాయాహ్వానమును నివేదించుటకు, కార్యనిర్వాహకవర్గము వారి దినమున తీర్మానించుకొనిరి. జాతీయకార్యక్రమమునం దైక్యతను సంపాదించుట కొరకుగాను, బొంబాయియందు జరుగసభకు వచ్చునాయకులతో చర్చించుటకుగాను సంయుక్త జాతీయ పక్షమువారు ప్రతినిధులను పంపకవలెనని గూడ శిష్యాత్వజేయుటకీ దినమున కార్యనిర్వాహకవర్గమువారు తీర్మానించిరి. ఈ శిష్యాత్వజేయుట చర్చించుటకును సంయుక్తజాతీయపక్ష వాసువారు రేపు మధ్యాహ్నము 4 గంటలకు మహాజనసభ హాలులో సమావేశమయ్యెదరు.

బిర్లా అయోమార్గమునందు గండిపడెను

రంగూను, నవంబరు 18:—యూరప్షియావేన్ స్టేటులందు రైలుమార్గములో జడినగండిపడెను మూడవరేజిల్లా క్రాంతి క్షుణ్ణాపరిం తెండెంటు యిట్లు వ్రాయుచున్నాడు:—

మరియొకవారమువరకును గండి యావలబడుట ప్రయాణముజరుప వలెలేదు. ఈనెల 20 వ తేదీవరకు మార్గము బాగు చేయుట పూర్తిగాదు. టపాలు, పార్శ్వస్థ మోటారుబండి విధానంబడుచున్నది. (ఆ. ప్రె.)

మహాత్మునితో సంభాషణము

“ఖద్దరు, ఖద్దరు, ఖద్దరు”

(వంగ దేశమునందలి ప్రవర్తక సంఘ ప్రతినిధులకును మహాత్మునకును యిక్రింది సంభాషణ జరిగినది.)

అనునక భారత జాతీయతామూర్తి, మహాత్ముడు, ప్రస్తుత చంద్రుని కర్మాగారమునందు నిర్మాణ విధాన సంచి త్యమానకులన నాయకులతో ప్రత్యేకముగ నాలోచించుటకు కూర్చుండియుండెను. అది ఆనందదాయకమగు సాయంసమయము. కర్మాగారమును మహాత్ముని ఆగమన సంతోషమున మానీకేసిరి. ప్రశాంతమణితా వాతావరణము రాజ్యమేలుచుండె నాసమయమున రాచకీయాలోచనలు ముగిసినవి. శ్యామ కుండరచక్రవర్తి, ఆరుణచంద్ర, నవీనచంద్ర దత్తుల మహాత్మునికి జూపెను. వారిని మహాత్ముని కెరిగించెను. వారు మహాత్మునికి సాష్టాంగపడిరి. మహాత్ము డాశీర్వదించి చిరునవ్వు మోమున తాండనింప “మాసంఘమువారు మీకు వందనములని తెలుపనున్నారు” అనివారనిన వాక్యము లాలకించెను. అంతట వారిట్లనిరి.

“మహాత్మా”మీరు మాప్రదేశమున కరుదెంతునని వాగ్దానము చేసియున్నారు. అట్లేమోతీబాబునకు గూడ వ్రాసియున్నారు.

మహాత్ముడు:—బేనాను. మోతీలాలుక్కు వ్రాసినది నాకు జ్ఞాపకమున్నది. మీ సంఘాద్దేశముల నెరిగి మీ సంఘమును దర్శించుటకు నేనాత్రపడుచునేయున్నాను. కాని యీతూరి నేను స్వరాజ్యపక్షమువారి ప్రత్యేకాహ్వానముపై వచ్చియున్నాను. బంగాలేయునకు మరల నాయంతట నేను వచ్చినపుడు మీ ఆశ్రమమునకు వచ్చెదనని స్వభాసిద్ధమగు గంభీరకర్తాస్వరమున, నిర్మలహృదయముతో వక్కాణించెను. ఈమాటలు మాప్రతినిధులచేతులకేసి, మహాత్ముని వచనములయొడ అదరణము, కృతజ్ఞత వెల్లివిరియు హృదయోద్వేగముచే ఆనందాక్రమణులైపోయెను. మహాత్ముడు మరల “మీ ఆశ్రమాద్దేశముల సరయుటకు నేనిజముగా నాత్రపడుచున్నా” ననగానే మాప్రతినిధులు “మహాత్మా మోతీబాబు స్వయముగా యిపుడు మీయెదుటజేకున్న మీరాకక్షే మా ఆశ్రమమెటుల వేచియున్నదో మేము వర్ణింపజాలమనిరి.” “మీను నిశితాశోగ్యము, మీకార్యదీక్ష నెంచి మేము మిమ్ముల నీకొలది దినములందును కష్టపెట్టదలచుకొనలేద”ని మా ప్రతినిధులందొకరు పలికిరి. రెండవప్రతినిధి “మా ఆశ్రమమున కేమిసందేశ మిత్తురని ప్రశ్నించెను.

తెలల నేను మహాత్ముడు నయన యుగళ మందు మహాజ్వలలేజాస్పాటి జ్వలించుచుండ, గంభీరముగ, దృఢముగ, మాప్రతినిధుల మనస్సులు తన్మయమై పోవునటుల.

“నేనందరికిని పంపునందేశము

ఖద్దరు, ఖద్దరు, ఖద్దరు”

అని పలికి తనకై యచట వేచియున్న మోటారుబండికడకిగెను. ఆ పాఠేయు లందున్న బహిష్కరవాదులు తక్కుగలవారు శిశుబ్రముగ నుండిరి. రాటులుల వడుకు వారిని బీక్షించుచు మహాత్ముడు మోటారు బండినెక్కి శ్యామకుండరుని పార్శ్వమున విశ్రమించెను. మాప్రతినిధులు “మహాత్మా ప్రవర్తక సంఘము వారి యొక్కయు మోతీబాబు యొక్కయు మాయొక్కయు ప్రణామముల నర్పించుచున్నామని” అంజలి మోడ్చి నమస్కరించిరి. సంతోషముగ మహాత్ముడు “మీసంఘ మందలి ప్రతివారిని నేనడిగినానని చెప్పెదని” పలికెను. మోటారు కరుగెత్తెను. మాప్రతినిధు లానందపారవశ్యమున మోటారు వైపు చూచుచు ఎంతనేపు నిలుచుండిరో? (నవసంఘపత్రిక)

శ్రీ॥ శే॥ బీఅమ్మగారు

అంత్యక్రియలు

13 వ తేదీ మధ్యాహ్నము ఢిల్లీనగరమున బీఅమ్మగారి అంత్యక్రియలు జరిగినవి. చాలమంది బంధుమిత్రులు శవముతో శ్మశానమునకేగిరి. జుహూపనీడుకడకు ఊరేగింపుతో శవమును తీసుకొనివెళ్లిరి. అచట ప్రార్థనలు జరిగినవిమ్ముట గుశీశ్మశానమున ఆనగా మిర్జామోజరు జానీబానిను ఖాన్సాలో విద్యుక్రముగా ఖననము గావించిరి బీఅమ్మగారి శోరికప్రకారము ఢిల్లీ డిప్టీ మిష్ట్రువారు అనుమతించిన నలుగురు గుశీశ్మశాన గోరికి ప్రక్కనే బీఅమ్మగారిని ఖననము చేసిరి. డాక్టరు అన్నారీ, అబ్దుల్ హిమాను, చక్రే శ్యాబాహస్సను నిజామి, లాలా శంకర లాలు, ఎల్. గుప్త, పండిత యింద్రగార్లు ముగిపెక్కుమంది హిందువులును మహమ్మదీయులునుగూడ శ్మశానమునకు వెళ్లిరి. (అ. ప్రె.)

డచ్చి వైమానికులు కలకత్తాచేరిరి

వైమానికుల ముఖ్యోద్దేశము

కలకత్తా, నవంబరు 13— డచ్చి వైమానికు లు జాన్ డెక్ హూక్, పోయిల్ మేన్, వాన్ డెన్ బ్రోక్ గార్డు నేకు కలకత్తా చేరిరి. 7-15 గంటలకు అలహాబాదులో బయలుదేరి మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు డండం యేకోడ్డోమునందు తిరిరి. కలకత్తాలోని డచ్చివారు డచ్చి వైన్ కాంసలు కొంత మంజిస్త్రీలు, నైసిక ఉద్యోగములు వైమానికులను ఆహ్వానించిరి. జావాద్వీపమున కను, హాలెండునకును గాలిమీదుగ వ్యాపారమును జరుపుటకు పరిశోధన చేయుటకు వైమానికులు తల పెట్టలేదని అసోసియేటెడ్డు ప్రతినిధితో వైమానికులు చెప్పిరి. ఆకాశముమీదుగా రాకపోకల లాభములను జావాద్వీపవాసులకు చెల్పుటయే తీరి ముఖ్యోద్దేశమని చెప్పిరి. జావా ద్వీపము నందు అయోమార్గ సౌకర్యములు కొలదిగ నున్నందున బలేషియానగరమునకును సౌరాబాబా నగరమునకును విమానముల మీదుగ ప్రయాణమును సల్పుటకు యేర్పాట్లు చేయవలసి. పిమ్మట బలేషియానుండి బోల్షియో ద్వీపమునకును, వీలైనయెడ సింగపురమునకును విమానములవలన రాకపోకలకు యేర్పాట్లుచేయవలెను. హాలెండునకును జావానును మధ్యన రకము కొరకు విమానములను నడపుట బ్రిటిషువారు యింగ్లాండు నుండి యిండియాను యేర్పాట్లు నడుపబోవు ఫలితము ననుసరించియుండును. ఇంగ్లాండునుండి యిండియాకు మార్గ మేర్పడినయెడ నచ్చటినుండి బలేషియాకు బూర్తిగా ప్రయాణము సల్పుటకు యేర్పాట్లుచేయ వీలుండును. అందుచే హాలెండినుండి బలేషియాకు మార్గము యేర్పడును. ప్రయాణముచేసిన వారి యందు సరియగుసీతు లిందులకున్నవోలేవోవారు బహిలింపలేదు. స్వల్పకాలములో సరియైనవారి యేర్పాట్లు కావచ్చునని వారి అభిప్రాయము. వెనుకటి వైమానికులవలె వీరు అతివేగముగగాని అతిఉన్నతముగగాని విమానములో బోవుటలేదు. గంటకు 80 మైళ్లతో ప్రయాణము సల్పుచున్నారు. మెగపుల్లోమియాగుం డ బోవునప్పుడుమాత్రమే ప్రయాణవేగము హెచ్చుచేయబడెను. హిందూదేశములోని వాతావరణ మనుకూలముగా నుండుటచే స్వల్పవేగముతో ఫయనముచేసి అలహాబాదునుండి కలకత్తాచేరిరి. గంటకు 77 మైళ్ల చొప్పున కలకత్తా చేరుటకు 6 గంటలు పట్టెను. కలకత్తాలోనున్న డచ్చివారు వైమానికులకు నేటిరాత్రి విందుసేగదరు. ప్రాతఃకాలముందు బయలుదేరి ఆకయాబు ప్రయాణమయ్యెదరు. (అ. ప్రె.)

అలహాబాదు దొమికేసు

మతకలహములవిషయము

అలహాబాదులో హిందువులకును మహమ్మదీయులకును కొట్లాట జరిగినపుడు ముగ్గురు మహమ్మదీయు లొక కనిస్తేబు ను కొట్టిరని చేయబడిన కేసులో యిద్దరికి చెరి రెండునెలలు కఠినశిక్ష వేయబడెను. మూడవవానిని వదలివేసిరి. (అ. ప్రె.)

ఘనతపహించిన నైజాముగారి ఉత్తరపు

పరిపాలనలోనిలోట్లు సవరణచేయుటకు

ప్రయత్నములు

ఢిల్లీ, నవంబరు 12:— ప్రజలకెల్లరకు తెలియుటకై నీదిగువ ప్రకటింపబడిన ఉత్తరపు ఘనతపహించిన నైజాము గారిచే నీయబడినది:—“ప్రభుత్వశాఖలంకు చరుకుగాపనులు పెక్కుకారణములచే జరుగుటలేదని నాకు చెల్వబడుటచే ప్రతి శాఖాధ్యక్షుడును నెలకొకసారి ముఖ్యవిషయములను చెల్వచు నొకరిపోర్టు కార్యనిర్వహణ సంఘ సభ్యునకు బంపవలయును. కార్యనిర్వహణాధ్యక్షుడు సంతృప్తముగ నా కొక రిపోర్టు బంపుచుందురు. అందుచే వ్యవహారము తెల్లుజరుగుచున్నదియు నేను తెలిసికొనుటకు వీలుకలుగుచుండును. ముందు అధికారులకు చెల్వపకయే నేను ఆఫీసులను జూచుటకు వచ్చెదను. ఏశాఖయొక్కయు నాన్యాసభవము విషయమున చెల్వట అవసరములేదు. సంస్థానము నందేమి జరుగుచున్నదో రిపోర్టులవలన నేను తెలిసికొనుచున్నాను. పరిపాలనలోని లోట్లుకప్పి పెట్టుట కిదిసమయము గాదు. మాటతోగాక క్రియలద్వారామనము శ్రేస్తామధ్యములను ప్రపంచమునకు జెల్పి చేయవలయును. స్వల్పకాలములో సంస్థానములోని పరిపాలన విషయమున మార్పులు చేయబడును. మార్పులు మరియొక ఉత్తరపులో ప్రకటింపబడును.”

వాతావరణస్థితి

1924 సం॥ నవంబరునెల 14-వ తేది శుక్రవారము

Table with 5 columns: ముఖ్యజిల్లాలు, గత 24 గంటలలో అత్యధికగోష్ఠి, గత 24 గంటలలో అత్యల్పగోష్ఠి, గత 24 గంటలలో వర్షము, అల్పవర్ష 1-వ తేదీనుండి వర్షము, గత 24 గంటలలో గరిష్ఠ వర్షము. Rows include గోపాలపురం, విశాఖపట్టణము, కాకినాడ, మచిలీపట్టణము, కర్నూలు, బళ్లారి, కడప, నెల్లూరు, మద్రాసు, కడపూరు, నేలము, కోయంబత్తూరు, తిరుచనాపల్లి, నాగపట్టణము, మధుర, పాంబన్, తిరునల్వేలి, తిరువేండ్రము, కొచ్చిన్, కాలికట్టు, మంగళూరు, తెంగళూరు, మేర్కార, కొడైకనాల్.

మచిలీపట్టణంలో మేఘములు లేవు. విశాఖపట్టణంలో ఆర్ద్రతతక్కువగానున్నది. పగటివేడిమి 81° రాత్రివేడిమి 41° తక్కువగానున్నది. కర్నూలులో పగటివేడిమి 41½° తక్కువ. రాత్రివేడిమి 81° తక్కువ. నెల్లూరులో పగటివేడిమి 81° పగటివేడిమి 41° మద్రాసులో 81° తక్కువగా నున్నది.

వాతావరణము అనుకూలముగ నుండును. ఆర్. ఎన్. సాఫూరు, వాతావరణశాస్త్రజ్ఞ.

వర్షపాతము

సిమ్లా, నవంబరు 12:— బంగాలా ద్వీపకల్పమునకు దక్షిణమున మంసూను వేగము వృద్ధిచుచున్నది. ఈశాన్యముల స్థిరముగ లేదు. ఉత్తరబర్మాలోను మతర సునమ అగ్నేయములను సర్వసామాన్యముగ వర్షము కురిసెను. మైసూరులో వర్షముచ్చుటచ్చుట కురిసెను. దక్షిణ బర్మా లో స్వల్పముగ వర్షముగలదు. విక్టోరియా పొయింటు, మింబులలో నొక అంగుళము, మైసూరులో 2 అంగుళములు, కడలూరు లోను చెన్నపట్టణము లోను 1 అంగుళము వర్షము కురిసెను.

నూచన:—విశేషమార్పు కలుగదు.

కంపెనీని మరియొక-స్థలమునకు మార్చుట

మద్రాసు, బ్రాడ్వేలో నెం 9 రు గృహమునందుండిన మా కంపెనీ, బ్రాడ్వేలోనేయుండు నెం 23 రు గృహము నకు మార్చబడినది. గాన మా కారాదారులందరును దీనిని గమనించి, యికముందు వారి ఆర్థికలను సదరు విలాసమునకు పంపి ప్రార్థితులు. ఇంగ్లిషు సైకిల్ అండు మోటారు ఇంజనీరింగు కంపెనీ, 23 బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

పాదుపడుచున్న మనపల్లెలు

(అమృతబజారు పత్రిక)

లాలా హరిదయాలునాగ్ గారు

నాటి పల్లెలు

భగవదాత్మహిమల కాటపట్టులై, ఆహారాన్యము అను మూలభవముగా గలిగియుండి, స్వీయపోషణకు కావలసిన వస్తువుల తామే సమకూర్చుకొనదు, పల్లెవీధిమే సౌఖ్యప్రదమైనది నాటి పల్లెలుగా తిండిగింజలు, పప్పుగింజలు, కూరలు, చేపలు, మాంసము, పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, చెన్ను, జొన్న, మింగడ, బెల్లము, పండ్లు, ఎరుగు భోజనపదార్థములు పల్లెలందు కొల్లలుగా దొరకుచుండెడివి. ప్రతిపల్లెయందును, నూలువడికి, నేయువారు బహుశముగ నుండిరి. ప్రతి వాపల్లెలో పండించుకొనెడివి. రెండుమూడు గ్రామములు కలిసి గాని, యేగ్రామమున కాగ్రామము ప్రత్యేకముగాగాని తమకు తాము, చాలినన్ని, బట్టల తయారు చేసికొనుచుండెడివి. జీవితాధారవస్తువు లన్నియు ప్రతిపల్లెయందును స్వీయకృషిచే తనే లభించెడివి. పల్లెలు భాగ్యవంతులై, ఆదాయము కలిగియుండెడివి. తోటలను రక్షించుటయందు, వ్యవసాయ కృషియందు, పశుపోషణయందు, పల్లెటూళ్ల భాగ్య మునుపించెడిది. ఆవుకాటములధాటిని ధీమానుటకు ఆపల్లెలందలి పాతరలే చాలి యుండెడివి. అన్యోన్య సహకారము, ప్రేమ, యివి గ్రామసాంఘిక విధానమందలి సారములు. ఒకరి నొకరు దోచుకొనుటకు యత్నింపక, స్వార్థమునీడి, గ్రామసమస్యలన్యోన్యముగ అతిక్రద్ధగ పరిష్కరించుకొనుచుండెడివారు. పల్లెటూరి వారు మారకము ద్రవ్యము మూలముగా జరుపుచున్న వానికే ప్రాముఖ్యార్థికార ముండెడిది కాదు. దరిద్రులు అడిగినంతనే తిండి శుద్ధులు పొందెడివారు. గ్రామవాసు లెట్లున్ననులే ధాన్య మెగుమతి చేయుదుమను కోరిక ప్రజలకుండెడిదికాదు. గ్రామము తృప్తిపడిననే పరులకు పంపు ఆలోచనలు జరిగెడివి. గ్రామమును దుర్బ్రతికాని వస్తువుల నుపయోగించుట గ్రామ వాసులకు మూలకముగా నుండెడిది. గ్రామ దుకాణములందు పరదేశపు వస్తువులను కనుపడెడివికావు. పల్లెదుకాణములు పరదేశపువస్తువుల నమ్మి పల్లెప్రజల నెత్తురు పీల్చుట కలవాటుపడలే దాదామిది గ్రామవాసుల కవసరముగా కావలసినవి దొరకెడివి. వారివాంఛితములు తక్కువ. వారి కష్ట నష్టము లింకను తక్కువ. వారిత్వప్రతి స్వాభిమానము మెండు. ఇప్పటివరకొద్దులనెక్కి నెత్తురు తరిపించుదావా లాకాలమున లేవు. ఇప్పుడో అవ్యాజ్యముల బాధ్యములే మననెత్తురు కాని సంభ్రమమిది. అనాడు సంతోషదేవత పల్లెలందు తాండవించెడి. చృష్టి, నాట్యమాడినది. సౌఖ్య ముత్సాహవంతముగ రంగానము చేసినది.

నేటిపల్లెలు

నేడు మనపల్లెలు, జీర్ణించి, శిథిలములై, పాడుపడుచున్నవి. మనపల్లెల గాంచిన గుండె పగులుచున్నది. పల్లెటూళ్ల భాగ్య ముదగ్గరినది. ధనమిగిలి పోయినది. గ్రామసంపద కాధారభూతమైన నేతృత్వ తి నశించినది. లాంకమైదు, కోతకోయి మున్నది. లాంకమైదుభాగ్యము పండినది. మారుమూలమున్న పల్లెదుకాణములందుగూడ పరదేశపువస్తువు ప్రాధాన్యమునహించినది. నేటిపల్లెలు అమ్ము పరకున్న కొను పర కమ్మునగా మున్నది. పరదేశపు పరకులను పల్లెదుకాణములు పంటకల్లములై యున్నవి. పరరాజ్యపతాక బలముచే ప్రబలమైన పరదేశపు వర్తకము పల్లెలందలి నేతృత్వ తి నాశనము చేయుటయేకాక తక్కిన వస్తువులను గూడ వాశనము చేసినది. చాకగా వచ్చెడి పరదేశపు వస్తువు వాడుకొనుట ఇప్పుడు పల్లెలవారికి పవిత్రమైనదిగా మారింది. ఇందుచే పల్లెలందలి ఆర్థికబలము నశించినది. పల్లెటూరివాసులు భిక్షుల లగుచున్నారు. పల్లెటూరువారి పరిశ్రమ పోయినది. అందుచే తిని సోమరిగా తుర్బాని యొకటితో నొకరు కలిసింపుచున్నారు. న్యాయస్థానముల కమ్ముచున్నారు. అప్పలపాలగుచున్నారు. ఇందుచే సాహకారులు కొంతమంది తెరుగుచున్నారు. అప్పలపాలై దివాలా తీసినవారి మూలమున వాళ్ళ బాగుపడుచున్నారు. ఈ దివాలాదారులకు ఋణాన్నిపల్లెటూరివాడు పుట్టుకున్నది. గ్రామములో తయారు కాక నస్తువులన్నియు వారికి దూరదేశములవే. అందుచే గ్రామపు డబ్బు దూరదేశములకు పోవుచున్నది. ఇది హిందూదేశపు బట్టలమరవానికి పోయిననూ ఒకటి, లాంకమైదువారికి పోయిననూ ఒకటి. ఫలితము మాత్రము గ్రామవారిద్రవ్యము. దీనికి

ఇది రాను రాను మిక్కిలి ప్రబలమగుచున్నది. ఎందుకు? సుప్రసిద్ధమైన వెల్లర్పుగ్రాండు నర్కసు ఎ స్టే నే డు, మ ద రా సు

వీలనగా సాధారణమైన వాటికంటెను కొన్ని ముఖ్యమైన ప్రదర్శనములను ప్రదర్శించుటకు తగుక్రద్ధ వహించుచున్నాము. ఎవరుగాని మా సర్కసునుండి ఒకే మోస్తరుగానే ప్రతిదినము ప్రదర్శించ బడుచున్నదని తెలుపదు.

ప్రతిదినము రెండు ప్రదర్శనములు

సాయంత్రం గం|| 5-30 నిమిషములకు — రాత్రి గం|| 9-30 నిమిషములకు

రెండు ప్రదర్శనములును మిక్కిలి అపూర్వమైనవి, అద్భుతమైనవి

12 సం|| రమలను లోబడినవారుగల అన్ని తరగతులకును మాటికి మాత్రము సగముచార్జి తీసుకొనబడును.

టిక్కెట్లు ధరలు:— ర్య. 3, 2, 1, గాలరి అ. 0—8—0 సి. రామానుజం, మేనేజరు.

తోడు భూమిశిస్తులు, వడ్డీలు, పన్నులు గ్రామదొర్భాగ్యమును వృద్ధి చేసినవి. పన్నుల వృద్ధిచేయుటకు ఆస్కార మేమియు లేదని తెలిసికొన్న గ్రామముల ఆర్థికశక్తి బాగు చేయుటకు తగిన చర్యల తీసికొనకుండ కొల్లగొట్ట నెంచుట తోచినయము. ఈ కొల్లగొట్టుటకు పల్లెవాసుల నజ్ఞానమునం దుంచుచున్నాడు. కొన్ని పల్లెలందు విద్య ఆరోగ్యము అనుమాటల గొప్పగా చెప్పుచున్నారు. కాని వాటిని నెరవేర్చుటకు వైసాలేదు. ఇప్పుడు పాడుపడుచున్న పల్లెలకు ముఖ్యముగ కావలసినది ఆరోగ్య సాధనములు కావు. తగిన బట్ట, పాట, నిండు తిండి, ఉంటు కుష్ఠము. గ్రామముల మరల భాగ్యవంతులుగా నుండవలెనన్న వృత్తులపున రుద్ధింప గృహపరిశ్రమలను జీవించి పడేయవలయును. మలమును. మన గృహపరిశ్రమల నుద్ధరించుట ఆంగ్ల సామ్రాజ్యవిధానము నందగా గొన్న ఆంగ్లవ్యాపారమునకు నష్టదాయకము, అటంకము. గృహపరిశ్రమల ముఖ్యముగా విడువట నేయుటలను రక్షించి గ్రామములయొక్క ఆర్థికశక్తిని బాగుపరచుట, పాడుపడుచున్న గ్రామముల నుద్ధరించి గ్రామకల్యాణమునకు పునాది యగును. ఇందుచే లాంకమైదు వ్యాపారము హిందూదేశములో తగ్గిపోవును గాని అది లాంకమైదులో ఆర్థికనష్టకారముగా పరిణమించదు. సర్వాస్థి లాయిదుగా రీ మధ్య నొక యువన్యాసములో లాంకమైదు వర్తకము తగ్గిపోవుటకు కారణములు ఆర్థికములు గావు. వేరు కారణములే తగ్గిపోయినది. రాజద్రోహపు నోరు మాయిం చినచో ఈ తర్కబాటుండదు. అని చెప్పి యున్నారు. హిందూదేశమందలి పల్లెలయొక్కయు లాంకమైదుయొక్కయు ఆర్థికశక్తిని లొక్కమాదిరిగ నుండవు. అవి భేదములతో నున్నవి. లాంకమైదు మన దేశ గ్రామములలో వృద్ధిజెందుచున్న దనగా అర్థము మనగ్రామ పురక్రమ ప్రవించుచున్న దన్నమాట. లాంకమైదు భాగ్యవంతులుగా మారుట నాటక పరచుట ఆర్థికముగా నష్టపరుపజాలదు. కాని రాజద్రోహకర మగును. అందుచే మనల కొల్లగొట్టు నెంచువారి కడనుంచి మన గ్రామ పునర్నిర్మాణమునకు సాయము నాశించుటవ్యర్థము. ఈ దోషిడిదారులకు సాయభూతులగు వారి కడనుంచి గూడ పల్లెటూరులు బాగుపడుటకు తోడురాదు. కనుక చచ్చిపోవుచున్న మనపల్లెలు బాగుపడుట కొక్కటే మార్గముకలదు. తమకు సాయము చేయుటకు కంకణము కట్టుకొన్నవారితో కలిసి తమకు తామే సహాయము చేసికొనుట సోపానము. హిందూదేశమందలి పల్లెలకు సంబంధించి సంతవరకు లాంకమైదు వర్తకము చేయదగినంత నష్టము చేసినది. ఈ నష్టముచే బాధపడిన వారిపుడు కడుపురుంటుచే యీ వర్తకము పై తిరుగబడ నున్నారు. ఈ పల్లె ప్రజలు, సరియగు తిండికేక, కట్ట బట్టచాలక, నివసించుటకు కొంపలులేక అల్లాడుచున్నారు. వారు తెలివిలేటలయందు గాని దేహదార్ధ్యమునందు గాని బలముగాలేదు. దుర్బరచారిత్రముచే పీడింపబడుచున్నారు. ఈ యవస్థకు వారికి తీసికొనవచ్చినది. భరింపజాలని పన్నులు, లాంకమైదు వర్తకమును పోషించుట. స్త్రీపురుష భేదము లేక, వయోపరిమితిలేక లాంకమైదుబట్టలకొనుచునే యున్నారు ఇందు లకగు డబ్బుగూడ నొకవిధమున పన్నే యగును. రిగురున్న యొక బీదకుటుంబము సాలుకు తుదకు 50 రూప్యముల వైసను ఈబట్టల క్రింద చెచ్చించుచున్నది. ఇందులకు ఋణము చేయుచున్నారు. గృహపరిశ్రమనాశనమే ప్రజల నిరుద్యోగుల జేసి ఋణముల పాల్గొందుచున్నది. ఈ కష్టము లనుభవించుచుంటిమి గదాయని పల్లెలవారు చింతించుచుందురు గాని అందుండి తప్పించుకొనుమార్గము వారికి తెలియదు. ఈదారిద్రవ్యమునుండి వారిని

తప్పించునది ఆర్థికపునర్నిర్మాణమే. ఈ ఆర్థికపునర్నిర్మాణము గృహపరిశ్రమల పునరుద్ధరణముచే సాధారపడి యుండును. ఈ పరిశ్రమల పునరుద్ధరించు సాధనముల నరయు తెలివి లేటలు మనవారికి లేవు. నిర్వాహక క్రి లేదు. ఆంగ్లసామ్రాజ్య వాదసహకారులు మరలతో చేపట్టుట సరి తూగజాల వని వాదించురు. గృహపరిశ్రమములు, చేతిపనులు గ్రామములను డబ్బుతో ముంచివేయునని కాదు. గ్రామములకు తగిన గుడ్డ తిండి సమకూర్చగల విను నమ్మకమున్నది. పోటీకి సరిపోవునాయను ప్రశ్న యవసరము. జీవితాధారమున కుపకరింపజాయను ప్రశ్న అవసరము. పరదేశపు దోషిడిని అపగలపి, నెత్తురు పీల్చుట కాటంకపెట్టునది, గృహపరిశ్రమార్థరణమే. ఈ తర్కవ్యము, పల్లెప్రజలకు స్వాగతమిచ్చుట, త్యాగము దుర్బలై, ధీయుతులై యలరారు దేశభక్తులు బోధింపవలసి యున్నది:—

రంగూను బహిరంగసమావేశము

రివరెండు ఉత్తమగారిని కారాగారవిముక్తుని చేయవలయును

సిజెలర్ బర్మాదేశమునుండి బోవలయును

గ్లీసన్ దంపతులను గొట్టినందులకు విచారమును చూపుట రంగూను, నవంబరు 12:—అతిటి సమాచారముగా జూర్యమున ఘోషిగన్ అను శాధకవేశమునొద్ద నొక బహిరంగసమావేశ మయ్యెను. రంగూనులోనియు, రంగూను జిల్లాలోనియు బర్మావారును, ముఖ్యముగా పొంగీయు, సభకు వచ్చిరి. రివరెండు యు. ఉత్తమగారిని వెంటనే కారాగార విముక్తుని చేయవలయు ననియు, పొంగీలపై కఠినశిక్ష విధింపబడ కూడదనియు, నేరస్థులగు పొంగీలకు ప్రత్యేకమైన సదుపాయములు నీయవలయు ననియు ప్రభుత్వమువారిని గోరుచు తీర్మానము గావింపబడెను. రివరెండు ఉత్తమగారిని విచారించునప్పుడు హాజరైన పొంగీల కొద్దువారికి మర్యాద జూపవలయునని గోరిన రంగూను జిల్లామేజస్ట్రేటుగారు సిజెలర్ గారిపై ఖరీదీ ఖండించి మేజస్ట్రేటుగారిని బర్మానుండి బొమ్ముని తీర్మానింప బడెను. పైపీ మైదానములో గూడినవారిపై క్రూరముగ బోలీసువారు సంఘటించినందులకు సమావేశములోనివారు విచారించిరి. గ్లీసన్ దంపతులను గొట్టినందులకు అమెరికను కాంపలు గారికి సమావేశము విచారము చేయబడుచుచు నొక తీర్మానము గావింపబడెను. (ఆ. ప్రె.)

ప్రతికూల బహిష్కారశాసనము

ముద్దాయి తుమార్పణగోరుట

రంగూను, నవంబరు 12:—తారవాడి జిల్లాలోని యు. తుమార్ అను మ్యాగేలి గ్రామ వాస్తవ్యుడగు నొక పొంగీని ప్రతికూల బహిష్కారశాసనముయొక్క పాలన కేతుకు ప్రకారము ప్రభుత్వమువారు ఛార్జి చేసిరి. బహిష్కారము చేయుట కీయన పలువురు పురికొల్పినని నేర మీయన పై వేయబడెను. ముందెన్నడును నాతడు బహిష్కారము చేయుట కెవరిని పురికొల్పడనియ సాధ్యమైనంతవరకెవ్వరిని బహిష్కారము చేయవలనని తెప్పెదననియు ముద్దాయి చెల్లి ప్రభుత్వమువారి తుమార్పణ గోరుటచే నీయనమీది కేసు ఉపసంహరింప బడెను. తలపన్న విమూలీయనందులకు తారవాడి జిల్లాలో కఠినమైన శిక్షలు దీసికొనబడినవి. ఆ. ప్రె.

మోతేవారి మృచ్ఛకటిక

(పురాణం సూరిశాస్త్రిగారు)

20 9.24 తేదీనాడు మరాఠీ వీరయోధా శ్రీ సీతారా మాంజ సేయ నాటక సమాజమువారు 'మృచ్ఛకటిక' ప్రకరణము ను బ్రహ్మింప జూచెడి భాగ్యము నాకు లభించినది. ఈ రూప కమును చాలదొలై గీర్వాణప్రాకృతింబుల రచించిన మహాకవి, శూద్రకుడను భూపాలుడు. ఈతడు, కాలిదాసునకు పూర్వ డని కొందరు పండితోత్తము లభిప్రాయపడుచున్నారు. దరి ద్రచారదత్త మనుజేటి బరగు భాసకవికృతి నొక దాని మా తృక గైకొని, పెంచి, సర్వజనాహ్లాద సంజనకంబుగ మార్చి, రచించినట్లుపడును. దీనిని గీర్వాణాలంకారికు లంతగ గొనియా డుచున్నను, పాశ్చాత్యపండితు లభార్యప్రతిభావిరాజింబుగ నెంచుచున్నారు. హెచ్. హెచ్. విల్సను, మున్నగువారు దీని నాంగ్లభాషలోనికి గద్యపద్యసమన్వితంబుగ సంతరించి ప్రాచ్యరూపకములలోకెల్ల ప్రస్తవనదానిగ నుగ్గడించిరి. హిందీ, కాన్యా, కాది భారతీయనేతభాషలలో దీని యనువాద ముల రచించి ప్రచురించుచున్నారు. తెలుగున తిరుపతివెంకటేశ కవిపుంగవు లిద్దాని సరసముగ నైజరసస్ఫూర్తి నిండుచెలుగు న రాజులుంటు రచించి యాంధ్రుల కృతిజ్ఞతకు బాత్రులైయు న్నారు. ఈనాటకము నాడ జూడవలె నని యాంధ్రకోవిదు లుద్విగ్ధులగుచుండ నింతవరకు దీని ప్రాశస్త్య మెరింగి రంగస్థ లంబున జూపిన సామాజికులు లేకుండిరి.

నాట్యకళపాలిటి కృష్ణరాయ లనందగు శ్రీమోతే నా రాయణరావు గారి యుపాధ్యక్షావలీనరూపకము నభిమానించి బ్రహ్మింపజేసినందున కెంతయు మెచ్చుచున్నాము. జడ్డు లింగయ్యగారిని, శ్రీరాముల సత్యానందశాస్త్రిగారిని సామాజికు లకు నిర్దుష్టముగ శిక్షి నొసంగి సర్వాంగసుందరముగ ప్రదర్శన మేర్పరచినందునకు, రంగపరికరాలు గడంగుడు నేర్పుతో సమకూర్చినందుకు శ్రీ సీతారామాంజసేయనాటకసమాజశిల్పి కు ల ను బ హు భం గు ల ను తిం ప వ ల సి యున్నది. ప్రదర్శనమందు శ్రీ కొచ్చర్లకోట రంగారావుగారు శకారపాత్రమును, లక్ష్మీనారాయణగారు చారుదత్తుని పాత్రను, ఆరణి సత్యనారాయణగారు వసంతసేనగను, పట్టాభి రామయ్యగారు మైత్రేయుడుగను; ఆంజనేయులుగారు విటు డుగను; నేర్పొప్ప నభినియించిరి. మంజులారి కృష్ణారావు గారు చందకమ్యూతకారుల భూమికల దాల్చిరి. ఆచార్యులు గారు శార్వత్రికజేషమును దొడగిరి. తెనాలి రామలింగ సభ వారు కన్యాశుల్క ప్రదర్శన మెట్టి నిర్దుష్టసర్వాంగసామ ర్థ్యమున రసకోల్పోస ముప్పొంగ నిర్వహించిరి, అట్టి శిక్షా సాష్టవమును, స్వాభావిక రామణీయకమును, పాత్రసహకార సౌకర్యమును, కళానైపుణ్యమును, మృచ్ఛకటికప్రదర్శనమం దీ మోతేనటు లారబోసిరి. రంగపరికరములు, దుస్తులు, సింహళ నాట్యమందిరములందువలె చిత్రసామంజస్య మేపార, గూర్చబడినవి: ఇందే నటులు తమ నిర్దుష్టపాత్రముల నేగతి నిర్వహించిరి వ్యాపకమంబున దెలియగలరు.

మృచ్ఛకటిక భారతీయనాటకములన్నిటిలో బ్రహ్మ నానుకూలమై సకల సామాజికసంతోషదాయకం లై, నిరుప మాన మై, యపూర్వమై, పాశ్చాత్యరంగాలంకారభూతంబు లగు నుత్కృష్టరూపక రత్నములతో నెన యుచు పండితపా మర జనంబులచే సమానగౌరవంబున మన్నింప దగియున్నది. ఇతర నాటకములలో నెద్దియో యొక ప్రధానరసము మొదట నుండి తుదివరకు కథాభారమును దాల్చుచుండ, నచ్చటచ్చటలంకారలక్షణసంతృప్తికరకు నవరసస్ఫూర్ణ గోకింపబడుచుండ మృచ్ఛకటికలో నవరసములు సమానప్రపత్తి నొందియున్నవి. భాసకృతులు కోమలసద్భావభరితము లై లలితపదాలంకృత ములై సాధురసముల లేతతేకుకులతో, జంధ్రుని నానరించు పరివేషమం దగపడెడి మైత్రేపులెలుగు జిలుకులతో నెన్నొం దుచు, పాశుల కెంతయు ప్రీతికరముగ వివరబడుచుండును. కాలిదాసునాటకములలో పనివడి మెరుగునెట్టి న కావ్యశిల్ప మగపడును. భవభూతిలో గరుడాభయనకంబు లందారభావ తరంగములలో సాగిరిడి సామృద్యమందును. వేదీసంహార ప్రస స్థరాఘవాదులం దుచ్చటపడవట్టిత భాంతీయ మహావీరుల దండిగుండెను జూటుచున్నది. కాని వీని యన్నిటిలో నేదో యొక గాఢ ప్రధానమై తక్కుంగల నృతాంతమును మింగినై చును. ఈసందర్భమే మనదేశం దాడబడు నాటకము లన్నిటి నావేశించియున్నది. ధీరనాయకుల గైకొని, వారిని కష్టపరం పరలో దేర్చి యార్చి, తుదకు ధీత్యముచే వారు కంబుకళత

లుల దాటి మిన్నలై నిజసత్యమును సమర్థించి, యాపిత్థార్థ మును సంపాదించినయందంతములు భారతీయనాటకపు లభిమా నించుచుండురు. కథాసరళిలోఁ గొన్ని భిన్నవృత్తు లగపడినను వీరందరు అధికారికవృత్తపరిణామమునకే దోడ్పడుచుండురు. కథాంశము నాయుకానాయకుల సర్వస్వమని చెప్పవచ్చును. అందు కాకంత లో తరరామచంద్ర రత్నావలీ హరిశ్చంద్ర ద్రుహ్మద సావిత్రి నలాదినాటకములు కూర్చులొ నెంత సమంజ సముగ నున్నను ప్రదర్శనమం దొకింత వినుగొందించుచుండును. మృచ్ఛకటికలో వసంతసేనా చారుదత్తుల ప్రణయవృత్తాంతమే యధికారికభావంకే మయ్యును, జూ ద రి యై, తప్పదాకల నడుగుజూచు దీనదశం జక్కిన సంవాహకుడు వశ్యాతాప మొంది తాదాశ్రమ మాని ద్యూతక్రియానై జనుగు మనశ్శాంతి చల్లమును వదిలి సుస్థిరముగ భక్తివిశ్వాసము లలవరమకొని భూతదయాసిద్ధు డగుట యు; సదన్యాయసంభూతుడై పండితా శీర్షవనప్రాప్తుడై పలువిద్వలప్రాధయై యల్లరిచిల్లరిసంగ డీడు లతో దిరుగ నెర్చిన శార్వత్రికు డాపత్యాలమున దనమిత్రుడగు నార్యకుని బంధమిడు గావించి గర్హితు నెక్కించి యు దార నే న్న హ స్య రూ ప ము ను బ్ర క టిం ప గల్గుట యు; గొల్ల డై జ ని యిం చి న ఆ ర్య కు డు రాజభానిలో విశ్వాసపాత్రులగు మిత్రుల సలపాదించి వారిలో డాటున రావరికమొంది, యిట్టి యచింతితమహద్వశ్యాప్రాప్తి గల్గినవెనుక కష్టకాలములో గేలూత నొసంగినవారిని మహామం డిటుయ మొదలగు ఫలము లీనాటకములో నగపడును. ఫలసిద్ధి చారుదత్త వసంతసేనల దొకరిదేకాదు. సంవాహకుడు బుద్ధుడై నాడు. శార్వత్రికుడు మదనిక పొందుగలచి, తన మిత్రుడగు ఆర్యకునకు కావరిక మేర్పరచెను ఆర్యకుడు రాజ్యాభిషిక్తుడై యెను. దత్తునకు గల్గిన లాభము వసంత సేనకాదు. కథారంభము నుండి కథాంతమువరకు వసంతసేన నిదే. చారుదత్తుడే ధ్వాన మున వసంతసేన ప్రాణాపాయమునకు బాల్చినను ప్రవేశమునుండి శకాయనిచే దరుఁబడినను వసంతసేనా చారుదత్తులకు వియోగ మెన్నడును కలుగ లేదు. నిరపాయముగ నిరాటంకముగ తమ వలపుసాగరుల దీర్చుకొను నవకాశము జిక్కుటయే వీరి శృంగార కథాంశపు పరిణామము. వియోగము చారుదత్తు కుననాతని సం పత్తికిని గల్గెను. కథాఫలితముగ బారుదత్తునిగృహలక్ష్మీ మరణ నాతనిపాంత జేరినది. శకాయుడు పరమనీమడై శ్రీయబ్రాహ్మరకు డై శిష్యాద్వంద్యును, తుమాఫలమొంది సంతసమున గంతులిడ గల్గెను. ఈపాత్రములన్నియు తోలువొల లోపభూయిష్టములై జిక్కులబడినను భక్తివిశ్వాసనుపూర్ణక్షణాది గర్హణంబుల కుదు రులై కథాంతమున నిజస్వభావ ప్రభావమున సర్వతి నొందియు న్నారు. నల్లురెదురుగు పాత్రలకు వేర్వేరు ఫలసిద్ధి లమరుటయు వీరి భిన్నప్రవృత్తులు ప్రత్యేకకథాంశములు నాటకాంశమున జేరియుండుటయు నీనాటకపు ముఖ్యవిశేషము. ఇంతకన్నను గొప్పసంగతి యేమన, వీరందరు నాయుకానాయకులకు సంబం థించినవారు కాదు. వీరి ప్రవృత్తులు ప్రయత్నములు ఆధికారి క కథా సందర్భ మున జ నిం చి న వి కా పు. దానికి తోడ్పడుటకు గాని దాని నడ్డ గించుటకుగాని సంకల్పింపబడినవి కావు. సంవాహకుడు, శార్వత్రికుడు, ఆర్యకుడు, చందనకుడు, నూతుడు, మొదలగువా రెవరి గోలలో వారుండి తమతమకార్యముల నయుముగ నిర్వహించుటలో నాధికారికవృత్తాంతమునకును, పరిణామకార్యమునకును, తలపెరివలపుగ దోడ్పాటులైరి. చారుదత్తుని మహా సీయసద్గుణములం దాదరణయొక, బ్రతినాయకుండగు శకాయని వెక్కిరించదనుల కేవగింపును తప్ప వేరొండు సామాన్యసంఘీక రణ సందర్భము లిందున గానుపింపవు. ఆధికారికవృత్తాంత మున కుపాంగములుగ గాక దానికి దోడ్పడు సుదృశ్యముతో గాక స్వర్ణీయమనస్సంకల్పముల గొనసాగింపజూచు తెరవున నాచరించుచు నీప్సిత్థార్థములఁ బడయుచు నిజచారిత్రవిభ్రంశ ములోకూడ, సదాచారపాతిత్యములోగూడ సుదారస్వభావ ముల బ్రకటింతుకొనుచు నాటకపాత్రలు వేర్వేరుతెరవుల వర్తించి, కాకతాలీయముగ బ్రధానకథాసంతోష సమాప్తికి నిస్సంకల్పముగ దోడ్పడిరి. వసంతసేన బ్రతుకుటకు సంవాహ కుని సన్నాధన మాధానమాయెను. చారుదత్తుడు మూఁదండము దప్పించుకొని, జీవించి, భాగ్యోశేతుడై, క్రమ్యుర వెలుగొందు టకు, ఆర్యకుని రాజ్యాభిశాసనప్రాప్తి హేతునాయెను. ఇందుకు శార్వత్రికుడొదిగగల సంగడికుల సుహృదులక్షణములు సహాయభూతియు లాయెను. ఈ కారణములచే మృచ్ఛకటిక నాటకప్రపంచములో నెల్ల కల్పనచాతుర్యమండును, కథాపాట వమందును, ఆద్యితీయమై, నిరుపమానమైయున్నది. ఆబాల గోపాలము జూచి ముచ్చట పడునట్లున్నది.

శకాయని వంటి విపరీతపాత్రము ఎందునను గాదు. వారి వెకిలితనము, పిరికితనము, మేకపాతు గాంభీర్యము కత్తియొలిపింపు, నీడల కులికిపాటు, నీవత్సం గాము మున్నగు భగినీభగభాగ్యసంభూత జైభవసహజంబులను దుర్మయ దుర్మితీచారము లన్నియు వసాహస్యముగ, వసా ధారణముగ, సప్రవృత్తుల కునికపట్టులై, చదివినవారిని జనుప నేరని లేతమనసులను ప్రక్కలుబ్బ నవ్వించు జేయును. దొంగలొ స్తారు, జూదరులొస్తారు, ముండల ముతాకోరులొస్తారు, కోర్టు నీకవస్తుండి, పురిదియడం, వానకురియడం, మేడలుమీదినుంచీ దూకడం, సంకెళ్లు తొంచుకోడం, కన్నాలవేయడం, డప్పుల బాచడం, పాడుగుళ్లు, వేదంబుళ్లు, రాజభవనాలు, పాతతోటలు, నవ్యానేక సుమాలంకృతంబులగు విహారాగ్నానములు, బండ్లు, పోలీసులు, రాజ్యాలు తల్లకిందు లవడం, పున్నశోరికి లేకుండపోవడం, లేనివారికిరావడం, మైత్రేయుడి ఆవలింపులు, అబోయియన్నీ యెంతచిత్రంగా, యెంతతమానగా, కొరగా యేకీగా ఒక్కచోట, ముతలపేరు లరేరత్నాలు పొగిపింట్లు కూర్చబడ్డాయి. రెప్పవాల్యుటకు, ఆవలింపుటకు, కిట్టి సిగరెట్టు లైన నాస్వాదింప బయటపోవుటకు, వీలొసంగని కల్పనచా తుర్యమీనాటకమున విలసిల్లి ప్రేక్షకులందరిని మంత్రసిబ్బధ భుజగంబులవలె గట్టివైచెడి నేర్పువెంపు లీయాపకమున నగ పడుచుండును. ఇందలి ప్రధానపాత్ర లందరిలో విశోధాభాస మగపడుచుండును. దారిద్ర్యదోష గుణరాశివాశీ ఆని పెద్దలు చెప్పమండ దరిద్రునిపీడితుడైన చారుదత్తుడు మంచితలపులు పుట్టయై మహాదార స్వభావసంపద తెల్లనేల దోడ్పడుచుండు గీర్వాణరూపక నాయకులలో నిస్సలభీతుడై వాసి కెక్కుము న్నాడు. తనయింట దొంగలవడి వసంతసేనయాభరణముల దొంగిలింప నీసంగతి తెలిసినచో యామె రత్నాలపేరును స్వీకరింప దను నూహతో జూదములో తాను బోగొట్టుకొంటి ననియు: ప్రతిఫలముగ రత్నమాలికను గ్రహింపవలె ననియుఁ బంపెను. శార్వత్రికుడు, చతుర్వేదపారంగతు డగు నప్రతిగృహీతుని పుత్రుడై యొజ్జలగొలిచి యోగాదినద్విద్యల నార్జించి "ఏమి హాస నీవ రుద్రునిచి చిత్రహీతో: విశ్వాసయ్యని పురుషంనకు విశ్వసంతి, తస్మాన్ను లేజకులశీలసమన్వితేన వేశ్యా: శృణానసుము నాయన నర్హనీయా:" మున్నగు ధర్మముల నెరింగియు రండ కోసము దొంగతన మాని దానిలో తనయోగమహిమను, చార్యక్రియానైపుణ్యమును, నెల్లడించి మదనికాస్వాతంత్ర్యసం పాదనమునకు వలయు ధనమును దొంగిలింప సాహసించెను. ఆపెమిది మోహ మింతటి యస్వాభావిక కార్యనియంత్రునిగ జేయ సమర్థమైనను యిన్ని చిక్కులబడి మదనికను సంపాదిం చుకొనినను మిత్రుని యాపద్యత్రాంతమును వినసంతసే వష వధూసమాగమసౌఖ్యాలాపముల వర్తించి మిత్రావనదీక్షితుడై నెచ్చెలి జేరనరిగెను. చారుదత్తునికూర్చిచెలికాడు, మైత్రే యుడు, సదుద్దేశ్యములతో, వారని భక్తిశ్రేమలుండయ్యె, తొత్తరపాటున నవివేకియై, పెక్కుచిక్కుల దెచ్చిపెట్టుమం డును. వసంత సేననగలు చోరగ్రస్తమగుటను, అధికారికుని వద్ద నిస్సంశయమగు సాక్ష్యమును చారుదత్తునకు ప్రతిపక్షముగ గూర్చుటకును, ఈతని యవివేకము అమాయకము, తొందర ప్రేమాతిశయము కారణమైనవి. శకాయని విటుడు, దుస్సాం గత్యకలషితుం డయ్యును మంచి వివేకి. పెద్ద చిన్నలను, యుక్తాయుక్తము లెరింగి, సదుపదేశముల నొసంగడివాడు. అట్టివిశోధభాసస్వభావము లీ నాటకమున గన్నట్లుచున్నవి. ఉజ్జైన్ పురమున చారుదత్తుడను బ్రాహ్మణుకు దయా సత్వాది సద్గుణాలంకృతుడు, మహిగాయ్తపారమున సఖుడైశ్వర్య ముభవించినవాడు, అర్థిజనంబుల కల్పనల్లి, కాలవశంబున దొ లకరిజల్లుచే సన్నగిలిన యంబుదములవలె వేడయై యుడుముల గుడుచుచుండెను. నాటికారంభమున నీతనిదారిద్ర్యము, శీర్ష గృహము, వేదరికమున ననుంగు చెలికాడగు మైత్రేయుడు కూడ అనదప్పుటయు జూపబడినవి. ఆయురాలో వారాంగ నామకులు భూషణంబును, అత్యంత భాగ్యోపేత యు, ను కు మారతన్వం గి యు ఎ గు వసంతసేన కామాత్మన సందర్శమందు చారుదత్తుని మనోహరాకృతినిగాంచి వానిగుణ ముల వీనులలర నాకర్షించి, బద్ధానురాగయై యుండెను. ఆ యూరి రాజయొక్క యంపుడు కత్తెతమ్ముడు, శకాయ డను వాడు వసంతసేన పొందు నవేక్షించి యామెకై దిరుగుచుండె ను. వసంతసేన వీనివేలివలపు లంగీకరింపలేదు. మైత్రేయుడు బలి నొసంగబోయెడి నిశానమయమున వసంతసేన శకాయనిచే దరుమబడి చీకటిలో నిజదానిజనంబులు గానరాకుండైన దత్తర తడుచు దరిగానక భయార్తయై శకాయని దుండగముల సహిం

యశోనుమ, తిప్పలు పడుచుండ, శకారదు నిజస్వభావోచితముగ తెలివివక్తగ నామెను చూడఁతుని యిట్లు చూపింతును. విటుడు మృచ్ఛకటికపాత్రములలో నెల్ల సమంజసము జ్ఞాని, కావ్యభోగికిని, నెంచుకొనవాడు. 'రత్నముతో గలిగిన గజా రాతితో' గలియునా? యని వసంతసేన కొప్పెదముగ శత్రుడుపలికిన మాట లీతనిపట్లనే వర్తించుచున్నవి. వసంతసేన 'చారదత్తుని నటించినది తెలిసినంత నీవిటు డామెపై నత్యంత గౌరవమొంది యామెను గానదలచెను. శకారునితోఁ జేకటిరాత్రిలందు దుష్టవనితాన్వేషకసంచార మొనర్చువా డయ్యు నొరులగుణముల ఓలచి సంతసించు వివేకి. వాని మెచ్చుకొన జాలు సుగంజుడు, గుణి. గీ! మందువేసంగిలోన, సమ సజుతువు లకు నీలిచ్చియొడిచి కొలుసుపడి, రత్నముల బ్రోవ నతడు దోస్త్రు డయ్యెను, గాని ధైర్యవ్రతమునఁగాదు చూడె' ఇతనిప్రపంచ జ్ఞాన మహాము. మర్యాదలు విటజనాసాధాణము. వసంతసేన విటశకార సంభాషణాంశముల విని యప్పుడే బల్లిప్రవాసమునకై రచనక వెంటరా, దలుపుతెరచుకొని మైత్రేయుడు వెలునడ చారుడత్తుని ఇంటిలోనికి మారెను. ఈరంగమున కథా బీజము నెలకొల్పబడినది. శకారపాత్రస్వభావము సంపూర్ణముగ జూపబడినది. రాచరికములేని రాచసౌకడ్యము, సంపదలేని డంబము, ధైర్య మొదలగు దుడుకుదనము, శీలనిగ్రహము లెరుంగని యధికారము, నిలుకడలేని యుత్సాహము, వలపు జాడలరయని మోహచర్రనము, నీతిలేని తంత్రము, పిరికితనము, క్రూర్యము, వైచ్యము మున్నగు కాపురుషగుణములన్నియు, రాజసాయకులకుండ నోడి దుర్గుణము లన్నియు రాశిభూతమై శకారునియందవ తరించి, హాస్యశైలినాచై దుష్టసామ్రాజ్యమున జిందొలిగినవి.

చూడనరంగమున వసంతసేన చారుడత్తుల సమావేశమును చూచినది. కామదేవాలయములో మొదటిచూపున మొలకెత్తి గుండ్రవేషముచే ల్లవించిన వసంతసేనాప్రణయ ప్రసవంబు తీరంగమున విప్పారి రాగపూరితములై రాజ్యదోషము నెలపు గైకొని స్వగృహమున కేగుతరి వసంతసేన దారిలో విటతప్ప రాదులలన మోరముదలంచి తననగలను చారుడత్తున కొప్పించి మైత్రేయపురస్కృతయై చనినా.

రెండవరంగమున మొదటిరంగమున వసంతసేన చెరికతైలతో వరసునికరంబు నుగ్గడింపుచుండ సంవాహకుడు శరణు శరణిమ్మని భయార్తుడై బ్రవేశించి తాను తొగ్గిచారుడత్తునకు సంవాహకుడై యుపచరించినదియు గాలక్రమంబున దుస్సంజాతిచే దురొదరానురక్తుడై చెడుదాహల ద్రిమ్మరి ధర్మస్వయమున గొల్పడి జూడరివైడోడులచే తన్నులు తిని తరుముచున్నయు దంతమును తెలుపుకొనినా. వసంతసేన యీతనిబాకే దీర్చి విడిచించి కృతార్థుని జేసెను. అంతసేతడు దుస్సంగత్యమును మఱి డాడ్డాశ్రమము నవలంబించెను.

ఆంధ్రులకర్తవ్యము

డిశంబరు కడపటివారమున [బెల్గాం] నగరమున 89 అ ఘటభారత దేశీయ మహాజనసభ జరుగవైయున్నదిగదా ఆంధ్ర నాయకులు తమ మనోనిశ్చయము [బెల్గాం] వహాజనసభలో చెల్లడించి తత్ఫలితము పొందవలసియున్నారు. ఆట్టి సందర్భము లో మన యాంధ్రదేశమునుండి ప్రతినిధులు [బెల్గాం] పోవలసి యుండును.

[బెల్గాం] ఆంధ్రులకు చాలామార్గప్రదేశములచేత ఆ శోగ్యసంబంధముగ యిట్లుంటు వాటిల్లుననియు, నిరుపేదలగు టంబట్టి ప్రయోజనపుఖర్చులు భరించుటకష్టమని యు తలంచి చాలమంది నిరుత్సాహపడెదమన్ను. తమవాంఛితార్థము జయము గాంచవలెనన్న వారు యెట్టి యభ్యంతరములను ఆటంకములను లెక్కజేయకుండుటయే ఉత్తమోత్తమము. అసహాయ్యమును తన గమ్యస్థానము చేరవలసి యున్నపుడు వెనుకముందాకుట స్వాతంత్ర్య వాంఛావిరుద్ధము. ఆదిమాంధ్రులకు క్రైస్తవులు కాంగ్రెసుయెడల భక్తి, సానుభూతి గలగజేను వలయును. కాంగ్రెసువారు ఖర్చులు భరించి దేశీయమహాజన సభలకు, రాష్ట్రీయ మహాజన సభలకు తీసికొనివెళ్లినయెడల చాలవారి యభివృద్ధికి చాలతోడ్పాటుగా నుండును. ప్రస్తుతపు యొక్కలలో ఆంధ్రరాష్ట్రము మొత్తముమీద ప్రతితాలాకాకు ఆదిమాంధ్రులలో దేశీయమహాజన సభకు పోదలంచినవారు ఒకరు యిద్దరుకంటె యెక్కువ ఛాడరని నా యభిప్రాయము. ముఖ్యముగా ఆదిమాంధ్రులలో దేశీయమహాజనసభకు ఖర్చులు భరించి తోడ్కొనిపోయి మీవిధిని నెఱవేర్చెదరని నమ్మెదను.

దున్నా కమలనాథం.

నూలు వడుకుట

చాలప్రాచీనమైన కళ

గవర్నమెంటు వీవింగు నూపరిం పెండెంటుగ నుండి పింఛనుపుచ్చుకొన్న యొక. కుబ్రహ్మణ్య ఆయ్యగారు తంబా పూరునుండి 'హిందూ' పత్రిక కిట్లువ్రాయుచున్నారు—

నే నీవ్యాసమును ప్రారంభించుటకు ముందు ఉపోద్ఘాతముగ నామగనుటలనుచెప్పట యుక్తముగ నుండును. నేను 1917 లో పింఛను పుచ్చుకొన్న నాలుగుండియు నూలు వడుకు నేతపనులతో నెక్కువసంఖ్యయు లేకుంటిని. ఐనను నాశీవితములో నెక్కువకాలము ఈవిషయముల పరిశ్రమచేయుచు వినియోగించుటచేత నేను చెప్పవలసిన పాత్రము సావధానముతో చిత్తగించెదరుగాక.

నూలువడుకుటలోను నేతలోను వేర్వేరుదేశములందు ఆ యాకాలములలో అనేకవస్తువు లుపయోగింపబడు చుండెను. కాని హిందూదేశములో ప్రత్తియే యుపయోగింపబడుచుండెను. దానికి జన్మభూమి భారతదేశమే. భారతదేశము ప్రాచీనమునండియు నూలువట్టులనే ధరించుచు నాగరకదేశమని పేరుగాంచెను.

మహాత్ముడు చెప్పునట్లు ప్రస్తుతపు రాటువడుకు నుద్యమము పురాతనజాతీయపరిశ్రమను పునరుద్ధరింప ప్రయత్నమే యనవలయును. ఈకళ చాల ప్రాచీనమైనదన్నందులకు ఋగ్వేదమునందు 'విలుక నేతగాని దా'మును కొరికివేయునట్లుల నన్ను బాపత్రయములు కొరికివేయుచున్నవి' అని యున్నపాకమే తార్కాణము. పురాతన భారతచారిత్రిమునుజూచినయెడల ఈప్రత్తినుండి నూలుజేయుపద్ధతి దేశభంతులను ఆచరణలో నుండి జనసంఖ్య దాదాపు సగమునుండి పనిజేయుచున్నట్లుల చెల్లియును. ప్రత్తిగామునుకు దగ్గరలో ప్రక్కనే ప్రత్తిపండింపబడుచుండెడిది. అచటనే బాసుజేసి విడికివేసివేసారు. ప్రత్తివారు. ప్రత్తిజాతియు శివుఖర్చుకు గావలసిన దానినిమాత్రము తయారుజేయుచుండెడిది.

ఈసందర్భమున పాకకుల కొకటి చెప్పవలసి యున్నది. ఆ వెనుకటి రోజులలో నూలువడుకుట అగౌరవచునిగాని నీచమునిగాని యెవ్వరును తలంపలేదు. ఈపనిని ఉన్నతబ్రాహ్మణజాతివారు గూడజేయుచుండెడివాడు. ముఖ్యగారిట్లు చెప్పిరి: "టిగ్గట్టులో బ్రాహ్మణస్త్రీలు రంగుజేసిన పసుపుపచ్చనిమాచుండి సన్నని దారమును దియుటలో మిన్నగనుండిరి. ఆసాములో నూలునడుకుట నేతప్రతియింటిలోను జరుగుచుండును. ప్రతియింటికిని రాటుమును మగ్గము నుండివిడిచి, దక్షిణదేశములో బ్రాహ్మణుల యజ్ఞోపవీతములు అతిపవిత్రవస్తువులై తయారుజేయబడుచున్నవి. ఈసంగతులన్నియు జూడ నెవరైన గాని నూలువడుకుటలో నీచముగాని అవమానముగాని యున్నదందురా? ఈసామాన్యవృత్తికి యెవ్వరును సిగ్గుపడవక్కరలేదు. ఒకసారి దీనిని ప్రయత్నించిమాచినయెడల మామూలుపని యగును.

విల్లుగుడ్డన్న చేతితోవడికి నేసినగుడ్డ యెక్కువకాలము మునునని అందరును అంగీకరింపవలసినదే. ఇందుకు ముఖ్యకారణము చేతితోవడికిననూలులో బల మేమాత్రమును పోకుండుటయే. చేతితోవడికిననూలుని అంతయు సాధ్యగనుండుకపోవుట బట్టియే తెలిసికొనవచ్చును ఇట్లుసమముగ నుండకపోవుట గుడ్డనుఉత్తిన తరువాత ముతకగ నుండుటలోనే కనుగొనవచ్చును. నూలును చేతితో వడుకునపుడు పడుగుకుగాని కేకకుగాని యని యుద్దేశ్యముతో జేయుటలేదు.

సురానంద

మద్దిరచితంబగు "సురానంద" యను సాంఘికనాటకము ప్రస్తుతకాశానుగణ్యముగను బ్రదర్శనార్హముగను నుండి మద్యపానవ్యభిచారిగ బహిష్కరించు మని చక్కనిప్రబోధ మొసంగుచున్నదిను సదభిప్రాయము లొంగుదు నామిత్రులనే కులు దానివెను సర్వజనానరణీయంబుగ నుండునట్లుల దగ్గింపుమని హెచ్చరించుచున్నాడు. కొన్ని గ్రంథాలయములవారుచితముగ నొసంగుచుని కోరుచున్నారు. గ్రంథములను త్రింపించుటలో గలశ్రమను ముఖ్యముగఁ బ్రతివారును గమనించదగియున్నది. కాన సర్వజనాదరణీయముగ నుండునట్లుల నింతటినుండి దాని వెల రు 0.8-0 లుగాఁ దగ్గించినాను. ఇట్టి సాంఘికనాటకరచనమునకు న న్నెక్కుడుగ ప్రోత్సహించురుగాక.

కొదాలి నత్యనారాయణరావు,
హామంతిలూస్, శనివారపుపేట, కృష్ణాజిల్లా.

చెన్నపురి బజారుధరలు

నవంబరు 14-వ తేది శుక్రవారము

(1) భాస్యములు			
దనియాలు బా 1-కి	రు 80.0-0	మొదలు	42.0-0 ముక
బియ్యము బస్తాలు		మొదలు	ముక
కునుమ లేనాలివి ,, ప 48 గలవి	రు 14.0-0		14-8-0
నెల్లూరివి ,, డిటా			15.8-0 16.0-0
డిల్లివి ,, డిటా			16.8-0 17.0-0
రాగులు రా. 164 బస్తా 1-కి			8.12-0 9.0-0
నువ్వులు ,,			20.0-0 24.0-0
(2) పప్పుభాస్యములు			
కందులు బస్తా 1-కి ర 205	రు 11.0-0	రు 12.0-0	
సెనగలు ,, డిటా			11.8-0 12-4-0
పెసలు ,, డిటా			11.8-0 12-4-0
మినుములు ,, డిటా			12.0-0 16.0-0
ఉలము ర 164 ,,			9-4-0 11-4-0
(3) నూనె వస్తువులు			
నువ్వులనూనె బా 1-కి	రు 170.0-0		175.0-0
నెయ్యి మ 1-కి			14.0-0 26.0-0
కొండాపురం వేరుసెనగపప్పుబా 1-కి			65.0-0 68.0-0
ఇతరప్రదేశము ,,			60.0-0 62.0-0
వేరుసెనగనూనె గాను బా 1-కి	రు 150	మి.మె. ను' నె	145
ఆముదము బా 1-కి			రు 175.0 0
(4) చిల్లర వస్తువులు			
చాయపసుపు బా 1-కి	రు 190.0-0		195.0-0
కురపసుపు ,,			రు 125.0-0 180.0-0
మిరపకాయలు(గుంటూరివి) బా 1-కి	రు 120.0-0		128.0-0
గుంటూరుపాయకట్టు నీలిమందు ముసుగు 1-కి	రు 50,55		
కాళహస్తీపాయకట్టు ,,			రు 70, 75
బెల్లము బా 1-కి	రు 85.0-0		60.0-0
చింతపండు బా 1-కి	రు 80.0-0		49.0-0
(5) ఇనుము			
పట్టారకం బా 1-కి	రు 81.0-0		82.0-0
చదరం ,,			81.0-0 82.0-0
రవుండు ,,			81.0-0 84.0-0
(6) లోహములు			
వెండి 100 తులం కు	రు 75.0-0		79.0-0
బంగారము, తులము 1 కి	రు 22.8-0		28.0-0
సవరను 1-కి			14-13-0
ఇత్తడి బా 1-కి	రు 249.0-0		255.0-0
రాగి డిటా	రు 280.0-0		285.0-0
అస్కాచక్కెర బా 1-కి	రు 36.12-0		37.0-0
(7) రంగులు అలిజరై ను			
ఆవుకృష్ణుడు 20 డిగ్రీలు రు			75.0-0
తొట్టికృష్ణుడు. డిటా			"
సింహం డిటా			"
గుర్రం డిటా			"
(8) దూది			
బోండా వెట్టుబారువ 1-కి			రు 320.0-0
(9) నూలు			
కోయంబుత్తురు నెం 10 1/2 పెట్టె 1-కి	రు		9.0-0
మధుర నెం 12 1/2 పెట్టె 1-కి	రు		8.6-0
పుట్టురు యేనుగ నెం 8 1/2 పెట్టె 1-కి	రు		8.12-0
అనుమదాబారు నెం 12 1/2 పెట్టె 1-కి	రు		9.8-0
డిటా నెం 14 డిటా	రు		10.0-0
నూళయేనుగ నెం 20	రు		11.4-0
జపాన్ నెం 20	రు		11.12-0
,, ,, 40 ఏ లేబిలు అయినను	రు		14.4-0
గోకాకు నెం 12 1/2	రు		9.8-0
వడ్వాక్ నెం 24 1/2	రు		11.14-0
14 1/2 క్విలక్ పక్షి	రు		9.8-0

కర్తవ్యాలహరి

వెల సీ|| 1-కి అ. 6 వి. పి. సహా 0-11-0
ఈ గ్రాహకము చలన చెవిపోటు, చెవినుండి చీము
కొరకు, చెవిబిచ్చడ మొదలగునవి వెంటనే వయసును
5,6 బొట్లను చెవిలో పోసిన బాధ వెంటనే తగ్గును.
అమృతాంజనము డిప్రో,
మదరాసు బొంబాయి

అమృతాంజనము

అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుళెట్టి వీధి మద్రాసు లేక, బొంబాయి.

Now Ready for Sale:

Published for the mutual Benefit of the

1924-25 Edition

Foreign and Indian Business Houses

THE BUSINESS DIRECTORY of India, Burma, and Ceylon.

A Comprehensive Directory of the various Businessmen, Exporters, & Importers, Firms, Factorie, Merchants, Manufacturers, Mills, and Industries of the principal Cities, Ports and Towns of India, Burma and Ceylon.

Price Rs. 10 per copy.

V. P. charge Re. 1 extra.

AS FEW TESTIMONIAL.

The British Export Gazette, London:—We would draw the attention of all interested in Far Eastern markets to the excellent "Business Directory of India, Burma and Ceylon," published by the Business Directory Co., Kanara Press Buildings, Madras. The work covers the principal towns of the countries concerned, business names being arranged under trade headings, while there are additional sections particularising firms in certain foreign centres who are engaged in trade with India. Not the least helpful part of the volume is that devoted to the Indian import and export Customs tariff.

The British Printer, London.

The Business Directory offers a bulky volume in stout covers, suitably arranged for reference. The Kanara Press has certainly shown very strong enterprise in the production of the Directory. The lists must be of the greatest use to business people in the enormous districts covered, as also to export houses in this country. The volume is well supported by advertisers.

Ceylon Daily News, Colombo.

A useful addition to the libraries of business houses in India, Burma and Ceylon. It affords a useful reference book, and the manner in which the index of products is compiled makes it simple to place a finger on the right place for the goods. The printing is clear and distinct, and the volume serviceably bound.

The Hindu, Madras.

The Business Directory is a handsome book of reference useful for businessmen of every description, including traders and merchants. It is a directory of Banks, Firms, Associations and Business houses in all important towns and cities of India, Burma and Ceylon, arranged in the alphabetical order. The description of these cities is brief and interesting. The names of Foreign Bank and Firms interested in trade with India are also given.

The Servant, Calcutta.

On the whole we congratulate the publishers on this very useful publication. Every business firm will encourage this first Indian enterprise of the kind will do so with profit.

Madras Mail, Madras.

It is a well-got-up publication and gives a comprehensive list of the different trades, not only in the principal cities of the Indian Empire but also in various mofussil centres. The publication should prove of great use to merchants and tradesmen of the look-out for improving their business.

Indian Daily News, Calcutta.

This is a very handy volume containing a mine of information. It not only gives a detailed list of business firms in order of subjects of almost all the important towns of India, Burma and Ceylon, but it has also a Foreign Section stuffed with similar information. Every business man and public institution should possess a copy.

The Bombay Chronicle, Bombay.

The Business Directory has an attractive get-up and it offers a good medium of advertisement. It contains valuable information for businessmen. Some prominent features are exchange values and money equivalents, ready reckoner tables, Indian Customs duties and tariff valuations, together with brief descriptive notices on important business centres. Occasional photographs of special attractions of cities give some relieving interest. Some tips to salesmen are also given. The volume is a welcome addition to the number already in the field.

Ceylon Observer, Colombo.

It is clearly printed and is a comprehensive work dealing with the businesses of about 200 principal places. In the foreign section is given a list of firms in the United States of America interested in trade with India and the Far East. On the whole this Directory should prove a useful work of reference to businessmen.

The Statesman, Calcutta.

The Business Directory of India, Burma and Ceylon for 1923 issued from the Kanara Press, Madras, is a useful work of reference. It has an Indian as well as a foreign section and the information given is of a kind that will be appreciated not only by businessmen in this country, but also by manufacturers, merchants and exporters in foreign countries.

The Modern Review, Calcutta.

This is a very useful book of reference for businessmen and a very good medium of advertisement. Chief towns of India have been treated under different sections, sometimes with short introductory notices about their origin and objects of interest. The book deserves a good circulation among the public taking an interest in commerce, industry and trade of the country.

The Industry, Calcutta.

This handy volume contains addresses not only of the Business houses of this country but also of some representative firms of Shanghai, (China); Kobe (Japan), Singapore (F. M. S.) etc. This is a new diversion for which the directory should be liked by merchants wishing to extend their trades in oriental seas. It is neatly printed, decently bound and cheaply priced.

మనోరంజితము

సెంటులకన్నిటికీరాబ

ఇది అనేకవిధములైన పుష్పములను తయారుచేయుచు, మిక్కిలి అందమైన బుడ్డితో నుంచబడియున్నది. దీనిని చేతి రుమాలములు కొన్ని చుక్కలు చల్లిన మిక్కిలి మనోహరమైన వాసన చుట్టు ప్రక్కల వ్యాపించును.

1 బెన్ను బుడ్డి 1 కి రూ 2.0-0

1 డ్రాము బుడ్డి 1 కి రూ 0.12-0

1/2 " " రూ 0.8-0

అడ్రసు:—కర్కూ-అందుకో

తలపెట్టె నెం 245 మదరాసు.

రత్నపురుష లేద్యము

శుక్ల నవ్వును పోగొట్టి బలముగలుగజేయు అద్భుత లేద్యము. ఏకారణముచే సంభవించిన శుక్ల నవ్వు మైనను పారదోలు వని అనేకులు కొనియాడినారు. ఈ లేద్యమునల్ల మేహము నల్ల వచ్చిన నల్ల మొదలగు రోగములు మూత్రరోగములు కూడ తగును. డబ్బీ రూ 3-4-0.

మహాద్రాక్షాది చూర్ణము

స్త్రీలపాలిటి సంజీవిని

శాస్త్రసమ్మతిమగ్గా ఆధ్రకభస్మము మొదలగు విలువగల వస్తువులతో తయారుచేయబడినది. శుశుమలు, ఋతుశూల, వంధ్యత్వము మొదలగు స్త్రీల సమస్తరోగములను వారదోలి సంతానము కలుగజేయును. ఒకమనిషికి నెలరోజులకు సరిపడు చూర్ణము గల డబ్బీ రూ 4-0-0.

పట్టాభిరామ వైద్యశాల,

రాయవరం, గోదావరిజిల్లా.

మాడుసంవత్సరములు గారంటి !!

అమెరికన్ రోల్స్ గోల్డ్ రిస్టవాచి

చేతిలో కట్టుకొనుట కుపయుక్తమైనది.

ఈగడిమారము మిక్కిలి గట్టితయిన సామానులతో తయారుచేయబడి క్రొత్త గావచ్చియున్నది. కొంచెమైనను వ్యత్యాసము లేక ఘంటలను చూపించును. ఎవరైనను శీఘ్రముగా సులభముగ ఘంటను చూడవచ్చును.

దీనిని చేతిలో ధరించి టైం తక్కువైన పనులుచేసినను చెడిపోకుండ బాగుగా పనిచేయును.

ధర 1.5 8 మూలలుకలది రూ 6.0-0

,, సాదా గుండ్రముగయుండునది రూ 5.8-0

లేడి బొమ్మగల కండ్లుకలది అలారంబయింపిన రూ 4.0-0

తెర్రపి "నీ" టైంపీసు రూ 3.5-0

విలాసము:—వి. ఎస్. వాచి కంపెనీ

తలపెట్టె 105 మదరాసు.

PUBLISHERS:

THE BUSINESS DIRECTORY Co.,

2/13, VANIER STREET, KANARA PRESS BUILDINGS, MADRAS.

Printed and Published by K. Nageswara Rao Editor, Andhrapatrika, Power, Press, 6 & 7 Thambu Chetty Street, MADRAS.